

VU Research Portal

Validatiestudie risico- en beschermende factoren van de RISC

van den Berg, Chantal; Bruggeman, Mieke; Houston, Rhianne; Joosten, Anouk; Harte, JM

2021

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van den Berg, C., Bruggeman, M., Houston, R., Joosten, A., & Harte, JM. (2021). *Validatiestudie risico- en beschermende factoren van de RISC: Een evaluatieonderzoek naar de leefgebieden van het risicotaxatie en adviesinstrument van de 3RO*. Vrije Universiteit, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

VALIDATIESTUDIE RISICO-EN BESCHERMENDE FACTOREN VAN DERISC

Faculteit der Rechtsgeleerdheid

VALIDATIESTUDIE RISICO- EN BESCHERMENDE FACTOREN VAN DE RISC

Een evaluatieonderzoek naar de leefgebieden van het risicotaxatie en adviesinstrument van de 3RO

DATUM

Onderzoek gefinancierd door de drie reclasseringsorganisaties (3RO).
Juli 2021

ONDERZOEKSTEAM

dr. C.J.W. van den Berg
M. Bruggeman, MSc
R. Houston, MSc
A. Joosten, BSc
prof. dr. J.M. Harte

VOORWOORD

De reclasseringswerker staat in het dagelijks werk regelmatig voor moeilijke afwegingen en ingewikkelde beslissingen met grote belangen. In veel van deze afwegingen speelt de inschatting van toekomstig gedrag van de justitiabele een belangrijke rol. Het is niet mogelijk de toekomst correct te voorspellen. Wel kan gestreefd worden naar een zo inzichtelijk en goed mogelijk onderbouwd besluitvormingsproces. De drie reclasseringsorganisaties in Nederland (3RO) werken sinds enkele jaren met de RISC, een instrumentarium dat de reclasseringswerker helpt bij het inschatten van het recidiverisico en ondersteunt bij de onderbouwing en het opstellen van de adviezen voor de partners waarmee in de strafrechtsketen wordt samengewerkt. Vanwege de grote maatschappelijke verantwoordelijkheid streeft de 3RO naar transparantie over haar werkwijze en naar voortdurende ontwikkeling van de werkwijze. In dat kader zijn wij gevraagd een validatieonderzoek te verrichten naar de risico- en beschermende factoren van het zogeheten onderdeel Leefgebieden van de RISC.

Tijdens het onderzoek moest een groot obstakel overwonnen worden. In maart 2020 kwam de dataverzameling plotseling stil te liggen als gevolg van de landelijke maatregelen die genomen werden om de uitbraak van de coronapandemie in te perken. Voor de reclasseringswerkers brak een moeilijke tijd aan waarin zij oplossingen moesten vinden voor de beperkingen in hun werk waarmee zij geconfronteerd werden. Desalniettemin kon het onderzoek, dat verder online is uitgevoerd, na enkele maanden weer hervat worden. Wij zijn veel dank verschuldigd aan de reclasseringswerkers die tijd hebben vrijgemaakt om te participeren in ons experiment en aan hen die bereid waren zich door ons te laten interviewen. Maar vooral zijn wij deze reclasseringswerkers dankbaar voor het vertrouwen dat zij in ons hebben gesteld en voor het delen van hun ervaringen met het werken van de RISC.

Het onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de toegewijde hulp en de betrokkenheid van Marjolein Maas en Ellen Legters. Gedurende het hele onderzoek stonden zij altijd klaar om ons van informatie te voorzien en ons met anderen in contact te brengen. Zij vertegenwoordigden de 3RO en volgden op kritische wijze het onderzoek zonder onze onafhankelijkheid als onderzoekers in de weg te staan. Ook willen wij graag Mariska Kogenhop en Martine Stegink bedanken voor het aanleveren van de data en Bureau IRIS voor het opzetten van de testomgeving voor het experiment. Judith van Loon, Melanie de Ruiten en Leonie Schulte willen wij bedanken voor hun feedback op de fictieve casussen. De leden van de klankbordgroep hebben ons rapport kritisch becommentarieerd. We hebben dankbaar gebruik kunnen maken van hun expertise en al hun waardevolle op- en aanmerkingen.

Gaandeweg het onderzoek hebben wij veel geleerd over de inhoud van het reclasseringswerk en gezien hoe hard en integer er wordt gewerkt om deze moeilijke taak zo goed mogelijk uit te voeren. Wij hopen dat we met ons onderzoek kunnen bijdragen aan de door de 3RO nagestreefde transparantie en aan de verdere verbetering van de kwaliteit van het werk.

De onderzoekers

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	7
1. Introductie.....	11
1.1 Achtergrond.....	11
1.2 Doel	13
1.3 Leeswijzer	14
2. Risicotaxatie.....	16
2.1 Instrumenten voor risicotaxatie	16
2.2 Kwaliteit van risicotaxatie	17
2.3 Risicotaxatie en de reclassering	18
3. Deelonderzoek I: inhoudsvaliditeit.....	20
3.1 Inleiding deelonderzoek I	20
3.2 Methoden deelonderzoek I	20
3.3 Literatuuroverzicht per leefgebied.....	20
3.4 Conclusie inhoudsvaliditeit.....	25
4. Deelonderzoek II: constructvaliditeit	27
4.1 Inleiding deelonderzoek II	27
4.2 Methoden deelonderzoek II	27
4.3 Resultaten deelonderzoek II.....	29
4.4 Conclusie deelonderzoek II.....	35
5. Deelonderzoek III: interbeoordelaarsbetrouwbaarheid	36
5.1 Inleiding deelonderzoek III	36
5.2 Methoden deelonderzoek III	36
5.3 Resultaten deelonderzoek III.....	41
5.4 Conclusies deelonderzoek III	48
6. Conclusies en discussie.....	50
6.1 Conclusies.....	50
6.2 Beperkingen	53
6.3 Implicaties	54
6.4 Aanbevelingen	55
7. Bijlagen	57
A. Literatuurlijst.....	57
B. Statistische verantwoording en tabellen deelonderzoek II.....	64
C. topiclijst en tabellen deelonderzoek III	70

SAMENVATTING

De RISC is een speciaal voor de drie reclasseringsorganisaties (3RO) ontwikkeld risicotaxatie- en adviesinstrument dat beoogt een zo compleet mogelijk beeld te genereren van de risico- en beschermende factoren van een justitiabele. De RISC omvat verschillende onderdelen: de onderdelen die altijd ingevuld worden (basisinformatie, analyse van het primaire delict, kernvragen van de negen leefgebieden en het actuariële instrument de OxRec) en de overige onderdelen die ingevuld worden indien van toepassing (aanvullende vragen van de negen leefgebieden en de verdiepende instrumenten). De negen leefgebieden van de RISC zijn: 1) delictverleden, 2) huisvesting, 3) dagbesteding, 4) financiën, 5) relatie partner, gezin en familie, 6) sociaal netwerk, 7) middelengebruik en verslaving, 8) psychosociaal functioneren, 9) houding. Na het beantwoorden van de kernvragen en de eventuele aanvullende vragen wordt door de reclasseringswerker aangegeven in hoeverre het leefgebied als problematisch wordt beschouwd. Op basis van de informatie over het delict, de leefgebieden en de eventuele verdiepende instrumenten maakt de reclasseringswerker een risico-inschatting. De reclasseringswerker vergelijkt vervolgens deze inschatting met de uitkomst van de OxRec. Wanneer de reclasseringswerker een verschil constateert kan hij of zij het eigen oordeel bijstellen of, wanneer daar argumenten voor zijn, ongewijzigd laten (beredeneerd afwijken). De reclasseringswerker formuleert vervolgens het reclasseringseindoordeel over de kans op recidive, het risico op letsel en de kans dat de justitiabele zich zal onttrekken aan voorwaarden.

De RISC is meer dan een instrument om de kans op recidive in te schatten: het is een instrumentarium of eigenlijk een omgeving met meerdere onderdelen waarmee de oordeelsvorming van de reclasseringswerker gestructureerd wordt. De RISC begeleidt de reclasseringswerker in het proces dat leidt tot een risico-inschatting en ondersteunt bij de onderbouwing van adviezen aan de partners in de strafrechtketen. Het huidige onderzoek betreft een validatiestudie van de leefgebieden van de RISC en de items waaruit deze leefgebieden zijn opgebouwd. Er is gekeken naar de theoretische onderbouwing van de leefgebieden en hoe reclasseringswerkers de leefgebieden interpreteren en scoren en, al dan niet in samenhang met de score op de OxRec, meenemen in hun risico-inschatting. Meer specifiek is de inhoudsvaliditeit, de constructvaliditeit en de betrouwbaarheid van de leefgebieden en de daarbij behorende items onderzocht.

De **inhoudsvaliditeit** is onderzocht middels literatuuronderzoek. Hiertoe zijn publicaties van empirische studies verzameld betreffende de relatie tussen risico- en beschermende factoren en delinquent gedrag, alsmede reviewstudies waarin deze studies worden beschreven en geïntegreerd. Per leefgebied is op basis van de verzamelde studies gekeken naar de empirische onderbouwing. Voor alle leefgebieden kan geconcludeerd worden dat de relatie met delinquent gedrag onderbouwd wordt door wetenschappelijk onderzoek. Wel is de relatie van sommige leefgebieden met delinquentie meer uitvoerig onderzocht, zoals middelengebruik, en andere veel minder, bijvoorbeeld huisvesting. Dit is waarschijnlijk mede het gevolg van het feit dat sommige (onderdelen van) leefgebieden preciezer gedefinieerd en meer afgebakend zijn dan andere en dientengevolge eenvoudiger empirisch te onderzoeken zijn. Hoewel de samenhang tussen de (items van de) leefgebieden en delinquentie empirisch aangetoond is, is nog veel onduidelijk over wat de precieze causale relatie is. Problemen in leefgebieden kunnen de kans op delinquent gedrag vergroten, maar ook het omgekeerde is mogelijk, namelijk dat delinquentie tot problemen binnen de leefgebieden leidt. De literatuurstudie laat ook zien dat leefgebieden grote invloed op elkaar kunnen hebben. Problemen binnen verschillende leefgebieden gaan vaak samen en kunnen elkaar versterken of in stand houden. Op basis van

de literatuurstudie worden enkele mogelijke suggesties voor aanvullingen gedaan. Maar al met al wordt geconcludeerd dat de leefgebieden en daarbij behorende items van de RISC, in samenhang met elkaar, tezamen de problematiek en risico- en beschermende factoren van de justitiabele in de volle breedte beschrijven.

De **constructvaliditeit** is onderzocht op basis van 26.944 RISC-beoordelingen die zijn afgerond tussen 1 augustus 2018 en 31 juli 2019. Dit zijn alle RISC-beoordelingen gemaakt binnen een jaar. De dataset vormt daarmee een afspiegeling van de gehele populatie reclasseringscliënten in deze periode. Allereerst is gekeken naar de interne consistentie van de leefgebieden. Dit betreft de vraag of de te scoren vragen gezamenlijk een goede indicator zijn voor het leefgebied en of de vragen de reclasseringswerker helpen met het vormen van een oordeel over het leefgebied. Voor zeven van de negen leefgebieden was de interne consistentie voldoende of goed, voor één leefgebied matig (financiën) en voor één leefgebied laag (huisvesting). Een matige of lage interne consistentie hoeft niet per definitie te betekenen dat een leefgebied van slechte kwaliteit is. Wel is het aanleiding om kritisch naar de vragen in het leefgebied te kijken. Het kan zijn dat de vragen wel allemaal relevant zijn, maar heel verschillende aspecten van het leefgebied representeren. Dit bleek het geval voor de leefgebieden financiën en huisvesting. Dit kan de oordeelsvorming op het specifieke leefgebied bemoeilijken.

Vervolgens is op basis van de data onderzocht in welke mate de onderdelen van de RISC bijdragen aan het gestructureerd professionele oordeel van de reclasseringsmedewerker. Dit is onderzocht met behulp van zogeheten padanalyses voor het reclasseringsoordeel. Het idee van de RISC is dat de reclasseringswerker allereerst de vragen beantwoordt om zich vervolgens per leefgebied een oordeel over de aanwezige problematiek te vormen, waarna hij of zij een risico-inschatting doet welke vervolgens vergeleken wordt met de uitkomst van de OxRec. De reclasseringswerker bepaalt of deze 'spiegeling' aan de uitkomst van de OxRec reden is tot aanpassing of tot een beredeneerde afwijking van de risico-inschatting. Met behulp van de padanalyses wordt in beeld gebracht wat de bijdrage is van de leefgebieden alsmede de OxRec aan de eindoordelen. Het is belangrijk op te merken dat dit beschrijvende analyses zijn en dat aan de uitkomst geen normatief label gehangen kan worden. De resultaten lieten zien dat de reclasseringsoordelen gevormd worden op basis van meerdere variabelen die passen bij de eindoordelen. Kort gezegd blijkt dat het risico op recidive volgens de OxRec een relatief grote invloed heeft op het oordeel over het recidiverisico, net als het leefgebied delictverleden en in iets mindere mate de leefgebieden psychosociaal functioneren, middelengebruik en houding. Bij het inschatten van het risico op recidive met letsel speelt de kans op geweldsrecidive volgens de OxRec een relevante rol. Voor het voorspellen van het risico op onttrekking aan voorwaarden maakt de reclasseringswerker vooral gebruik van het oordeel over de houding van de cliënt en in iets mindere mate van zowel de OxRec als het leefgebied delictverleden. In alle gevallen werd gevonden dat geen enkel leefgebied of inschatting vanuit de OxRec doorslaggevend is in de vorming van het reclasseringsoordeel. Het reclasseringsoordeel lijkt hiermee te worden gevormd op basis van informatie afkomstig van verschillende leefgebieden en de OxRec passend bij het te vormen oordeel.

Benadrukt moet worden dat deze analyses zijn uitgevoerd over de gehele dataset en de resultaten beschouwd moeten worden als een beschrijving van de wijze waarop, op geaggregeerd niveau, de RISC wordt gebruikt. Wanneer een leefgebied volgens deze resultaten een beperkte invloed had op een van de eindoordelen wil dat niet zeggen dat dit leefgebied irrelevant is. Het is goed mogelijk dat de gewichten van afzonderlijke vragen en leefgebieden anders zijn wanneer wordt ingezoomd op specifieke groepen cliënten.

Voor een effectief instrument is het van groot belang dat de scores op diverse items niet afhankelijk zijn van de individuele beoordelaar. Het derde deelonderzoek van deze validatiestudie betreft daarom de **interbeoordelaarsbetrouwbaarheid**. In dit deelonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende empirische onderzoeksmethoden. Ten eerste zijn in een experimentele setting fictieve casussen met de RISC beoordeeld door reclasseringswerkers. Hiervoor zijn in totaal vier fictieve dossiers samengesteld welke variëren wat betreft de aard van het indexdelict, de complexiteit van de casus en de omvang van het dossier. Een casus is bijvoorbeeld complex als het dossier tegenstrijdige informatie bevat of de situaties waarin delicten plaatsvonden niet eenduidig zijn. Alle 59 deelnemers aan het experiment werden gevraagd de RISC voor twee casussen in te vullen: een casus met een relatief eenvoudig dossier met duidelijke informatie en een casus met een meer complex dossier waarin veel en tegenstrijdige informatie aangeboden werd. Voor het tweede deel van het onderzoek naar de betrouwbaarheid zijn zes zeer ervaren reclasseringswerkers geïnterviewd; vijf van hen waren RISC-trainer. Zij zijn gevraagd naar de ervaringen in de praktijk met het scoren van de leefgebieden. Ook zijn de resultaten van het experiment met hen besproken.

De overeenstemming wat betreft de drie gestructureerde professionele eindoordelen - betreffende de kans op recidive, de kans op letselschade en de kans dat de justitiabele zich zal onttrekken aan voorwaarden- was doorgaans (zeer) goed. Dit was ook het geval wanneer de overeenstemming op item- en schaalniveau minder goed was. Eventuele verschillen tussen beoordelaars konden vooral verklaard worden door het ontbreken van informatie of de aanwezigheid van tegenstrijdige informatie. Dit benadrukt het belang van informatievergaring door de reclasseringswerker. Het ontbreken van informatie wordt door de reclasseringswerkers verschillend geïnterpreteerd en dientengevolge ook verschillend gescoord. Terwijl de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid over het algemeen goed is liggen hier eventuele mogelijkheden om deze nog verder te verbeteren.

Op basis van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat de leefgebieden de relevante risicofactoren omvatten. Door middel van de RISC wordt de reclasseringswerker gestimuleerd om zich een gestructureerd professioneel oordeel te vormen over elke afzonderlijke specifieke cliënt op basis van relevante informatie over de leefgebieden. De reclasseringswerker vergelijkt daarbij het oordeel met de uitkomst van het actuariële instrument de OxRec en past het oordeel eventueel aan, maar de invloed van de OxRec is zeker niet doorslaggevend en is veelal vergelijkbaar met de invloed andere belangrijke leefgebieden. Uit het huidige onderzoek blijkt dat de werkwijze in de praktijk overeenkomt met deze opzet van de RISC. Uit het experiment bleek dat de overeenstemming tussen reclasseringswerkers wat betreft de eindoordelen goed is.

Naar aanleiding van de resultaten worden enkele aanbevelingen voor de praktijk gedaan. Hoewel de overeenstemming tussen beoordelaars wat betreft de eindoordelen goed is en op het gebied van de items en leefgebieden doorgaans ruim voldoende, wordt aanbevolen te streven naar een zo hoog mogelijke overeenstemming tussen beoordelaars op alle niveaus van de RISC. Verschillen tussen beoordelaars zijn voor een deel toe te schrijven aan het ingewikkelde werk van de reclasseringswerker. Het onderzoek laat zien waar eventueel mogelijkheden voor verbetering liggen. Vooral de situatie waarin informatie ontbreekt leidt tot onduidelijkheid. Ook bleek er verschil van interpretatie van enkele van de kernvragen.

Er zijn ook aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. Het onderzoek naar de relatie tussen de leefgebieden van de RISC en de drie eindoordelen zijn uitgevoerd met een zeer grote representatieve dataset, waarin de gegevens van alle justitiabelen zijn samengenomen. Het is goed mogelijk dat de bijdragen van de leefgebieden aan het eindoordeel verschillend zijn voor

afzonderlijke homogene subgroepen cliënten. De leefgebieden zijn voornamelijk bedoeld voor het in beeld brengen van de gehele problematiek van de justitiabele en het vormgeven van toezicht. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op ontwikkelingen en gebeurtenissen in de tijd op de leefgebieden die de cliënten laten zien, waaronder recidive alsmede succesvolle resocialisatie, tegen de achtergrond van de inhoud en intensiteit van het toezicht.

1. INTRODUCTIE

1.1 ACHTERGROND

De taken van de reclassering hebben betrekking op de gehele strafrechtketen. Verdachten die vanwege een vermeend strafbaar feit met justitie in aanraking komen, personen die veroordeeld zijn en een straf of maatregel opgelegd hebben gekregen tot en met justitiabelen die zich in de allerlaatste fase van hun resocialisatie bevinden: allen worden begeleid door de reclassering. Naast de begeleiding van justitiabelen geeft de reclassering advies aan de diverse partners waarmee in de strafrechtketen wordt samengewerkt, zoals het OM, de rechtbank of het gevangeniswezen. Een reclasseringsadvies kan onder andere gaan over het al dan niet opleggen van een interventie om de kans op herhaling in te perken of de wijze waarop toezicht op een justitiabele moet worden vormgegeven. De reclassering adviseert niet alleen over toezicht maar voert deze ook uit, bijvoorbeeld in het kader van een (deels) voorwaardelijk opgelegde straf. Daarnaast is de reclassering verantwoordelijk voor de uitvoering van werkstraffen en geeft zij gedragstrainingen. Een onderdeel van de diverse taken van de reclasseringswerker is het inschatten van het toekomstige recidiverisico van de justitiabele en het in beeld brengen van de risico- en beschermende factoren die daarmee samenhangen.

Het reclasseringswerk brengt grote verantwoordelijkheid met zich mee en eventuele verkeerde inschattingen kunnen belangrijke consequenties hebben. Wanneer risico's onderschat worden, waardoor er wellicht te licht wordt ingegrepen of te weinig intensief toezicht wordt gehouden, kan dit een incident tot gevolg hebben. Dit is niet alleen zeer schadelijk voor de betreffende slachtoffers en diens naasten, maar ook voor de veiligheid van de maatschappij als geheel. Maar ook het overschatten en het dientengevolge te zwaar ingrijpen heeft ongewenste gevolgen. Ten eerste voor de justitiabele zelf die in zijn vrijheid wordt beperkt terwijl dat eigenlijk niet noodzakelijk is. Maar ook in deze situatie zijn er nadelige gevolgen voor de maatschappelijke veiligheid. Toezicht en behandeling in een justitieel kader is kostbaar en de middelen zijn beperkt. Het is van belang dat deze worden ingezet waar dat het hardst nodig is. De reclassering wil deze taak zo goed en transparant mogelijk uitvoeren en is een lerende organisatie: de professionalisering van de organisatie en de individuele medewerkers is een continu proces (zie: Maas et al., 2020).

Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat het voorspellen van toekomstig gedrag, zoals recidive, moeilijk is, ook voor experts (Harte, 2020). Om die reden zijn de afgelopen decennia in het justitiële domein vele instrumenten voor risicotaxatie ontwikkeld en geïmplementeerd om deze taxatie te ondersteunen (Harte & Breukink, 2010). In het verleden gebruikten de drie reclasseringsorganisaties in Nederland (de 3RO: Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering (LJ&R)) het instrument RISC (Recidive Inschattings-Schalen; Adviesbureau Van Montfoort & Reclassering Nederland, 2004). Sinds mei 2018 werken de 3RO met de zogenoemde nieuwe RISC. Anders dan de beperkte naamswijziging (van RISC naar RISC) doet vermoeden, is dit een nieuw instrument dat geheel is geïntegreerd in het werkproces van de reclassering. Met dit instrument brengt de reclasseringswerker op gestructureerde wijze informatie over de justitiabele samen met de van toepassing zijnde risico- en beschermende

factoren in beeld. Op deze manier helpt het instrument, of beter gezegd instrumentarium, de reclasseringswerker bij het inschatten van het recidiverisico en ondersteunt het bij de onderbouwing en het opstellen van adviezen, bijvoorbeeld over bijzondere voorwaarden en de vormgeving van toezicht. In Figuur 1 is weergegeven hoe de RISCO is opgebouwd.

Figuur 1.1
Opbouw van de RISCO

Opbouw van de RISCO			
A	Basisinformatie		
B	Analyse primaire delict		
C	Analyse risico- en beschermende factoren	<i>Leefgebieden</i>	Verkeerslichtmodel
		1. Delictverleden	Beschermende factoren of delictgerelateerd
		2. Huisvesting	
		3. Dagbesteding	
		4. Financiën	
		5. Relatie partner, gezin en familie	
		6. Sociaal netwerk	
		7. Middelengebruik en verslaving	
		8. Psychosociaal functioneren	
9. Houding			
D	Verdiepende instrumenten	OxRec	Actuariële risicotaxatie
		Static-99R Stable Acute	Seksueel en gewelddadig delictgedrag
		B-Safer	Relationeel geweld
		SCIL	Licht verstandelijke beperking
		VERA-2R	Extremisme
		ASR-wegingskader	Jeugd- of volwassenstrafrecht

Gestructureerd professioneel oordeel, over risico op:

1. Recidive
2. Letsel
3. Onttrekken aan voorwaarden

Advies bijzondere voorwaarden

De RISCO is opgebouwd uit vier onderdelen: A) Basisinformatie, B) Analyse van het primaire delict, C) Analyse van risico- en beschermende factoren, en D) Verdiepende instrumenten. Onder onderdeel A worden alle voor de reclassering relevante standaardgegevens genoteerd. Hierbij valt te denken aan parketnummers, persoonsgegevens, welke referenten zijn geraadpleegd en welke hulpverleningscontacten er zijn (geweest). De analyse van het primaire delict, onderdeel B, beschrijft het aanmeldingsdelict. Specifiek gaat het dan om het type delict, mogelijke motieven en gevolgen, zoals letsel of schade. Onder onderdeel C bevinden zich de factoren waarop gedragsbeïnvloeding plaats kan vinden. De risico- en beschermende factoren

zijn opgedeeld in negen afzonderlijke leefgebieden. Per leefgebied zijn een aantal kernvragen en aanvullende vragen opgesteld. Onderdeel D bevat de verdiepende instrumenten. Een van deze instrumenten is de OxRec, een gevalideerd risicotaxatie-instrument (Fazel et al., 2016; Fazel et al., 2019) waarmee een statistische berekening wordt gemaakt van het risico op (gewelds)recidive. De overige (verdiepende) instrumenten in onderdeel D van de RISC hebben betrekking op specifieke delictsoorten of cliëntkenmerken. Zo kan, als het delict een zedendelict betreft, de Static-99R of de Stable-2007 afgenomen worden, bij relationeel geweld de B-SAFER, bij gewelddadig extremisme de VERA-2R en wanneer er mogelijk sprake is van een cliënt met een lichtverstandelijke beperking wordt de uitkomst van de SCIL vastgelegd. Een laatste instrument in onderdeel D is het ASR (Adolescentenstrafrecht) wegingskader, dat bij verdachten van 18 tot 23 jaar wordt gebruikt om een advies te kunnen geven over de toepassing van het jeugd- of volwassenstrafrecht.

De kernvragen van de leefgebieden uit onderdeel C vormen tezamen met de OxRec, en de analyse van het primaire delict, het deel van het RISC-instrumentarium dat minimaal moet worden ingevuld om tot een risico-inschatting en een inhoudelijk advies te komen. Het huidige onderzoek heeft betrekking op de leefgebieden van onderdeel C en de wijze waarop reclasseringswerkers deze leefgebieden scoren en, al dan niet in samenhang met de uitkomst van de OxRec, gebruiken om tot een oordeel te komen over de risico-inschatting en benodigde geïndiceerde interventies voor een justitiabele.

1.2 DOEL

De vraagstelling van dit onderzoek komt voort uit het *startdocument Validatie RISC Nederlandse reclasseringsorganisaties*. In dit document wordt de wens uitgesproken validatieonderzoek te verrichten naar het analysegedeelte met de risico- en beschermende factoren van de RISC, oftewel naar de leefgebieden uit onderdeel C en de items waaruit deze zijn opgebouwd.

Er worden verschillende typen validiteit onderscheiden (zie Bijleveld, 2018). Het huidige onderzoek richt zich op de inhoudsvaliditeit, constructvaliditeit en de betrouwbaarheid van de leefgebieden. De **inhoudsvaliditeit** betreft de vraag naar de theoretische onderbouwing van de leefgebieden en of de items de leefgebieden in volle breedte representeren. De **constructvaliditeit** heeft betrekking op de vraag of het instrument daadwerkelijk meet wat het beoogt te meten. Op basis van een omvangrijke set data die verzameld zijn met de RISC wordt achterhaald hoe de items binnen een leefgebied samenhangen en bijdragen aan het eindoordeel van dat leefgebied. Aanvullend wordt gekeken hoe reclasseringswerkers de beoordelingen van de leefgebieden, al dan niet tezamen met de uitkomst van de OxRec, meewegen in hun reclasseringsoordeel. Met **betrouwbaarheid** wordt in dit onderzoek bedoeld op de meer specifieke interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, oftewel de mate waarin verschillende beoordelaars in eenzelfde casus en op basis van dezelfde informatie tot een overeenkomstig oordeel komen. Dit wordt empirisch onderzocht in een studie waarin reclasseringswerkers de leefgebieden scoren voor fictieve casuïstiek en waarvoor een aantal experts uit de praktijk wordt geïnterviewd.

Benadrukt moet worden dat de RISC niet louter een risicotaxatie-instrument is. De RISC is een instrumentarium dat op een gestructureerde wijze handvatten biedt voor de advisering over de geïndiceerde interventies en om invulling te geven aan het toezicht. . Na het invullen van de

basisinformatie en de analyse van het primaire delict (Onderdelen A en B) worden de vragen behorende bij de leefgebieden, oftewel de risico- en beschermende factoren, beantwoord. Binnen de vragen behorende bij de leefgebieden wordt een onderscheid gemaakt tussen de zogeheten kernvragen, die altijd worden gescoord, en aanvullende vragen, die ingevuld kunnen worden indien van toepassing. In alle gevallen wordt de OxRec gescoord, en, afhankelijk van het type delict of de problematiek, eventueel andere verdiepende vragenlijsten. Op basis van deze leefgebieden en de eventuele verdiepende instrumenten vormt de reclasseringswerker een oordeel. De reclasseringswerker vergelijkt vervolgens het eigen oordeel met de uitkomst van de OxRec. Wanneer de reclasseringswerker een verschil constateert kan hij of zij met beredeneerd afwijken van de OxRec uitkomst of het eigen oordeel bijstellen. De reclasseringswerker formuleert het reclasseringsoordeel over de kans op recidive, het risico op letsel en de kans dat de justitiabele zich zal onttrekken aan voorwaarden ten behoeve van de advisering.

Het feit dat de RISCO een instrumentarium is waarmee een bepaalde werkwijze wordt beoogd, heeft implicaties voor het validatieonderzoek. Vaak richt onderzoek naar de kwaliteit van risicotaxatie-instrumenten zich op de predictieve validiteit. Predictieve validiteit heeft betrekking op de voorspellende waarde van de kans op recidive volgens een instrument voor de daadwerkelijke recidive door de justitiabelen. Zo is de predictieve validiteit van de OxRec vastgesteld door de University of Oxford op basis van data van het CBS, het WODC en de 3RO (Fazel et al., 2019). Aangezien de werkwijze volgens de RISCO meer omvat dan het inschatten van de kans op recidive, maar bijvoorbeeld ook wordt gebruikt als ondersteuning voor het onderbouwen van adviezen en het vormgeven van toezicht, is ervoor gekozen de predictieve validiteit buiten beschouwing te laten. Ook is het onderzoek naar de constructvaliditeit nadrukkelijk beschrijvend van aard en niet normatief; er wordt gekeken welke onderdelen in de empirie bijdragen aan het reclasseringsoordeel, zonder daar een waardeoordeel aan te koppelen.

Tabel 1.1

Opbouw validiteitsonderzoek

Validiteit	Deelonderzoek	Data	Methode
Inhoudsvaliditeit	I	Wetenschappelijke literatuur en theorieën	Literatuurstudie
Constructvaliditeit	II	Dataset RISCO	Kwantitatieve analyses – maten van samenhang en padanalyses
Betrouwbaarheid	III	Experiment en interviews	Kwantitatieve analyse – maten voor overeenstemming Kwalitatieve analyse interviews

1.3 LEESWIJZER

In het volgende hoofdstuk, Hoofdstuk 2, wordt dieper ingegaan op instrumenten voor risicotaxatie in het algemeen en de RISCO in het bijzonder. Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten van Deelonderzoek I, het onderzoek op basis van wetenschappelijke literatuur naar de inhoudsvaliditeit van de leefgebieden. In Hoofdstuk 4 wordt verslag gedaan van het empirische onderzoek naar de constructvaliditeit van de leefgebieden, Deelonderzoek II. Het geeft inzicht in de wijze waarop per leefgebied het oordeel van de reclasseringswerker tot stand komt en hoe deze beoordelingen van de leefgebieden worden meegewogen in een inschatting van het

recidiverisico. Hoofdstuk 5, betreffende de resultaten van Deelonderzoek III, geeft antwoord op de vraag of reclasseringswerkers de afzonderlijke items en de leefgebieden op eenzelfde wijze interpreteren en overeenkomstig scoren voor dezelfde casus. De data voor deze studie zijn verzameld door middel van een experiment (vignettenstudie) en verdiepende interviews met experts. In Hoofdstuk 6 worden de uitkomsten van de afzonderlijke studies geïntegreerd. Hierin worden de conclusies gepresenteerd en wordt gereflecteerd op de implicaties voor zowel wetenschappelijk onderzoek als de reclasseringspraktijk. Op basis hiervan worden concrete aanbevelingen gepresenteerd.

2. RISICOTAXATIE

2.1 INSTRUMENTEN VOOR RISICOTAXATIE

Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat mensen niet goed zijn in het voorspellen van toekomstig gedrag. Het menselijke oordeelsvermogen leidt aan diverse vertekeningen, oftewel *bias* (Kahneman et al., 1982). Om de kans op onjuiste inschattingen terug te dringen, maar zeker ook vanuit de wens tot professionalisering, zijn de afgelopen decennia vele modellen en instrumenten ontwikkeld en geïmplementeerd in het justitiële domein die de inschatting van risico's ondersteunen. Doorgaans zijn deze instrumenten niet gebaseerd op een inhoudelijke theorie. De items en schalen van de instrumenten representeren factoren waarvan uit empirisch onderzoek of uit de praktijk is gebleken dat deze samenhangen met het te voorspellen gedrag zoals recidive.

Binnen de factoren kan een onderscheid gemaakt worden tussen statische en dynamische factoren. Statische factoren hebben betrekking op gebeurtenissen of situaties uit het verleden. Voorbeelden zijn de justitiële voorgeschiedenis of slachtofferschap van geweld in de jeugd. Statische factoren kunnen soms wel verslechteren, de justitiële voorgeschiedenis kan zich bijvoorbeeld uitbreiden, of onveranderd blijven, maar verbetering is niet mogelijk. Delicten kunnen immers niet teruggedraaid worden en mishandeling in de jeugd kan niet ongedaan gemaakt worden. De scores op dynamische factoren zijn wel veranderbaar. Voorbeelden zijn factoren als middelengebruik en ziekte-inzicht. Behandeling of begeleiding in het kader van toezicht kunnen mogelijk invloed hebben op deze factoren. In het toezicht zijn met name de dynamische factoren interessant omdat deze handvatten bieden voor de invulling van de begeleiding en mogelijkheden om de kans op herhaling terug te dringen. Voor de meeste factoren geldt dat de aanwezigheid daarvan bijdraagt aan de kans op recidive; dit noemt men risicofactoren. Factoren kunnen echter ook verondersteld worden een beschermende werking te hebben. Een voorbeeld is een steunend en niet crimineel netwerk. De aanwezigheid van een dergelijke protectieve factor impliceert bescherming tegen recidivegevaar.

De wijze waarop een inschatting van toekomstig gedrag zoals recidive tot stand komt, verschilt per instrument. Bij zogenoemde actuariële instrumenten worden scores op de items, al dan niet na weging met behulp van een algoritme, opgeteld tot een totaalscore of weergegeven in de vorm van een kans op recidive. Van de factoren in een actuariële instrument is uit empirisch onderzoek gebleken dat deze samenhangen met de kans op recidive. Doorgaans omvat een actuariële instrument een beperkt aantal factoren die relatief eenvoudig, op basis van feitelijke informatie, te scoren zijn aan de hand van vaste antwoordmogelijkheden. Klinisch gestructureerde instrumenten omvatten doorgaans veel items, vaak verdeeld over verschillende inhoudelijke domeinen. Voor het scoren van de items moet de beoordelaar alle dossierinformatie over de justitiële bestuderen. Afhankelijk van het instrument gebeurt dit vaak op een ordinale drie- of vijfpuntsschaal (Likertschaal), waarbij de schaalpunten voorzien zijn van zogeheten ankerpunten. Nadat alle items zijn gescoord, en de beoordelaar al doende alle relevante informatie over de justitiële tot zich heeft genomen, maakt de beoordelaar zelf een inschatting van het toekomstige delict risico. De beoordelaar bepaalt dus zelf hoe en in welke mate de informatie op de afzonderlijke items meewegen in het oordeel. Het oordeel wordt klinisch gestructureerd genoemd omdat aan de beoordeling een door het instrument

geleid gestructureerd proces vooraf is gegaan. Anders dan bij een actuarieel instrument is er voor de beoordelaar ruimte voor eigen interpretatie. Het wordt daarom aangeraden gebruikers te trainen en consensusbesprekingen te houden.

2.2 KWALITEIT VAN RISICOTAXATIE

Instrumenten voor risicotaxatie zijn ontwikkeld om betere inschattingen te maken en besluiten te nemen. Maar wat is de kwaliteit van de inschattingen met behulp van deze instrumenten? Onderzoek naar de kwaliteit van risicotaxatie instrumenten beperkt zich voornamelijk tot twee aspecten: de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en de predictieve validiteit. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid kan vastgesteld worden door verschillende beoordelaars eenzelfde casus te laten scoren. Het spreekt voor zich dat het wenselijk is dat de onafhankelijke scores in sterke mate overeenkomen. Wanneer beoordelingen sterk gekleurd zijn door het subjectieve oordeel van de beoordelaar voegt het instrument weinig toe. Wanneer de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te wensen overlaat is het eventueel mogelijk om dit te verbeteren door de beschrijving van de items of de antwoordcategorieën te verduidelijken of beoordelaars meer training te geven.

De predictieve validiteit betreft de vraag of een instrument in staat is om het toekomstige delictgedrag juist te voorspellen. De predictieve validiteit kan op twee manieren onderzocht worden. Ten eerste is het mogelijk om na een inschatting met een risicotaxatie-instrument af te wachten of, na lange tijd, recidive plaatsvindt. Een dergelijk onderzoeksdesign noemt men prospectief. Het is ook mogelijk om over mensen die al enige tijd in vrijheid verblijven gegevens over recidive te verzamelen en retrospectief het instrument te scoren op basis van oude dossiers. In beide typen onderzoek, prospectief of retrospectief, wordt gekeken hoe scores op de instrumenten de eventuele recidive kunnen voorspellen. Uit vrijwel alle studies naar predictieve validiteit blijkt dat de voorspellende waarde van risicotaxatie in individuele gevallen matig is, zeker wanneer de kans op het te voorspellen gedrag klein is (Broeders, 2019). Uit een metastudie (Fazel et al., 2012) komt naar voren dat wanneer instrumenten justitiabelen aanwijzen als hebbende een lage kans op recidive, dit meestal een goede voorspelling is. Dit geldt niet voor de justitiabelen die wel als recidivegevaarlijk worden ingeschat. De conclusie is dat de instrumenten alleen onvoldoende basis bieden voor een goede voorspelling op individueel niveau. Ook van eventuele toekomstige, wellicht betere, nog te ontwikkelen instrumenten kunnen de verwachtingen niet hoog gespannen zijn (Douglas et al., 2017). Recidive is slechts in beperkte mate voorspelbaar omdat deze altijd in zekere mate afhankelijk is van situationele aspecten die niet altijd te voorzien zijn.

Ondanks de beperkte voorspellende waarde in individuele zaken hebben instrumenten voor risicotaxatie belangrijke toegevoegde waarde. Met behulp van een actuarieel instrument kan op relatief eenvoudige wijze wetenschappelijke kennis over factoren die samenhangen met de kans op herhaling toegepast worden in een individuele zaak; het geeft de kans weer dat een persoon met deze eigenschappen zal recidiveren. In de praktijk kan men ervoor kiezen deze kans leidend te laten zijn in de besluitvorming. In de praktijk is er echter veelal veel meer informatie voorhanden over de justitiabele dan de scores op het doorgaans zeer beperkte aantal items van een actuarieel instrument. Binnen de omgeving van de RISC wordt de uitkomst van het actuariële instrument de OxRec aan de reclasseringswerker aangeboden om het eigen oordeel over de risico-inschatting mee te vergelijken. De reclasseringswerker kan als het ware het eigen oordeel over het individu aan deze kans op groepsniveau “spiegelen”.

Klinisch gestructureerde instrumenten kunnen het besluitvormingsproces ondersteunen en maken deze meer transparant. Een ingevuld instrument laat zien welke risico- en eventueel ook beschermende factoren volgens de beoordelaar een rol spelen. Ook bevordert het gebruik het hanteren van eenzelfde terminologie en een verbetering van de communicatie tussen beoordelaars. De RISC is zoals gezegd meer dan een actuariel of klinisch gestructureerd instrument. Het is een omgeving met meerdere onderdelen waarmee de oordeelsvorming van de reclasseringswerker ten behoeve van een advies over de justitiabele gestructureerd wordt. In het huidige onderzoek wordt onder meer gekeken hoe de reclasseringswerkers de leefgebieden interpreteren en scoren en, al dan niet in samenhang met de score op de OxRec, meenemen in hun oordeel over de risico-inschatting voor de justitiabele.

2.3 RISICOTAXATIE EN DE RECLASSERING

RISc

Begin van deze eeuw hebben de 3RO het instrument de RISc (Recidive Inschattingschalen) in gebruik genomen (Adviesbureau Montfoort & Reclassering Nederland, 2004). Dit instrument was gebaseerd op het Britse OASys (Offender Assessment System) dat 2 jaar eerder in het Verenigd Koninkrijk in gebruik was genomen. Het omvat 75 items verdeeld over 13 subschalen: 1) delictgeschiedenis, 2) huidig delictpatroon, 3) huisvesting en wonen, 4) opleiding, werk en leren, 5) inkomen en omgaan met geld, 6) relaties met partner gezin en familie, 7) relaties met vrienden en kennissen, 8) druggebruik, 9) alcoholgebruik, 10) emotioneel welzijn, 11) denkpatronen, gedrag en vaardigheden en 12) houding. Op de 13de schaal kan aanvullende kwalitatieve informatie worden vastgelegd. Op basis van de totaalscore op iedere schaal werd een gewogen schaa score berekend, waarna deze schaa scores bij elkaar werden opgeteld tot een totaalscore van de RISc. De eventuele informatie op de 13de schaal werd daarbij buiten beschouwing gelaten. Op basis van de totaalscore werd het recidiverisico beoordeeld als laag, gemiddeld of hoog. Reclasseringswerkers waren echter vrij om in de rapportage een afwijkend recidiverisico op te nemen.

In de navolgende jaren werden, indien van toepassing, in toenemende mate ook instrumenten voor specifieke delicten gescoord. Omdat het invullen van de RISc erg veel tijd kostte, werd, om in relatief eenvoudige zaken snel tot een advies te komen, ook gewerkt met de QuickScan. Doordat het aantal vragen van de RISc groot was en vele vragen bovendien lastig te scoren waren -bijvoorbeeld omdat de benodigde informatie niet voorhanden was en telkens moest worden teruggegrepen naar invulinstructies- werd de RISc vaak slechts gedeeltelijk ingevuld. Het gebruik van meerdere instrumenten zorgde soms voor inhoudelijke overlap.

RISC

In 2018 is de nieuwe RISC geïntroduceerd. Het betreft een instrumentarium dat het vervaardigen van een risico-inschatting alsmede het schrijven van een advies of andersoortige rapportages gedurende het reclasseringstraject ondersteunt. Onderdeel C van de RISC omvat negen leefgebieden welke in beeld worden gebracht met behulp van een aantal kernvragen (die altijd moeten worden ingevuld) en een aantal aanvullende vragen. In Tabel 2.1 zijn de negen leefgebieden weergegeven met de aantallen kern- en aanvullende items.

Tabel 2.1*Leefgebieden met aantallen kernvragen en aanvullende vragen*

Leefgebied	Aantal kernvragen	Aantal aanvullende vragen
1. Delictverleden	5	1
2. Huisvesting	2	4
3. Dagbesteding	4	4
4. Financiën	2	4
5. Relatie partner, gezin en familie	2	8
6. Sociaal netwerk	2	3
7. Middelengebruik en verslaving	5	13
8. Psychosociaal functioneren	4	9
9. Houding	2	2

Na het beantwoorden van de vragen op de verschillende leefgebieden, worden de uitkomsten van de risicoanalyse door de reclasseringswerker aangegeven in het zogenaamde 'verkeerslichtmodel': met de kleuren rood, oranje en groen wordt aangegeven in welke mate een leefgebied als problematisch wordt ingeschat. Deze beoordeling van de verschillende leefgebieden wordt uiteindelijk gescoord door de reclasseringswerker op een schaal van 1 tot en met 5 (1=niet, 2=niet/enigszins, 3=enigszins, 4=enigszins-wel en 5=wel problematisch). Tevens wordt aangegeven of een leefgebied mogelijk beschermend is of delictgerelateerd. Bij het invullen van de vragen op de leefgebieden, heeft de reclasseringswerker de mogelijkheid om inhoudelijke tekst voor in het reclasseringsrapport op te nemen. Wanneer de RISCO is ingevuld door de reclasseringswerker kan er door de werker een reclasseringsrapport gegenereerd worden. Op deze wijze ondersteunt het instrumentarium de reclasseringswerkers in het uitvoeren van hun werk conform het gestructureerd professioneel oordeel. In het reclasseringsrapport is een bijlage opgenomen met een totaaloverzicht van de uitkomsten van de risicoanalyse.

Op basis van alle risicofactoren, beschermende factoren, de OxRec en eventueel gebruikte verdiepende instrumenten alsmede informatie uit de onderdelen A en B (Basisinformatie en Analyse primaire delict) komt de reclasseringswerker tot een gestructureerd professioneel oordeel. Dit is het resultaat van de weging van de risico- en de beschermende factoren en de uitkomsten van de eventuele verdiepende instrumenten. Het reclasseringsoordeel bestaat uit drie elementen; (1) het risico op recidive, (2) het risico op letsel en (3) het risico op onttrekken aan voorwaarden. Het is mogelijk dat het reclasseringsoordeel afwijkt van de uitkomsten van de OxRec of andere verdiepende instrumenten. Het is aan de reclasseringswerker om het (afwijkende) oordeel al dan niet aan te passen, alsmede voldoende te onderbouwen in het adviesrapport.

3. DEELONDERZOEK I: INHOUDSVALIDITEIT

3.1 INLEIDING DEELONDERZOEK I

Voor het bepalen van de inhoudsvaliditeit is op basis van een literatuurstudie onderzocht in hoeverre de leefgebieden inhoudelijk onderbouwd zijn door de resultaten en conclusies van wetenschappelijke publicaties van empirisch onderzoek. Na een korte toelichting over de methode worden de leefgebieden een voor een besproken en volgt een algemene conclusie.

3.2 METHODEN DEELONDERZOEK I

Startpunt voor het literatuuronderzoek waren de boeken *Werken in gedwongen kader: Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (Menger et al., 2016), *The psychology of criminal conduct* (Bonta & Andrews, 2017), *The Routledge international handbook of life-course criminology* (Blokland & Van der Geest, 2017) en de in deze boeken aangehaalde studies. Daarnaast is er gebruik gemaakt van het recente literatuuronderzoek van Servaas et al. (2021) naar risico- en beschermende factoren voor crimineel gedrag. Vervolgens is er gezocht op meta-analyses en (systematische) overzichtsuitkomsten via Web of Science, PsycInfo en PubMed. Wanneer deze databases weinig resultaten opleverden, is er ook gezocht via Google Scholar. Ook relevante onderzoeken aangehaald in de gevonden wetenschappelijke artikelen zijn gebruikt in de literatuurstudie.

3.3 LITERATUUROVERZICHT PER LEEFGEBIED

Delictverleden

Delictverleden is een van de sterkste voorspellers van recidive (Cottle et al., 2001; Gendreau et al., 1996). Voor het delictverleden wordt gekeken naar de leeftijd bij aanvang van het delinquente gedrag, het verloop van het delinquente gedrag, het totaal aantal gepleegde delicten en de typen gepleegde delicten. Delinquenten met een uitgebreid delictverleden met veel veroordelingen hebben een grotere kans om te recidiveren dan delinquenten met een beperkt delictverleden (Yukhenenko et al., 2020). Niet alleen het totaal aantal eerdere delicten, maar ook diversiteit in de typen delicten hangt samen met recidive. Een grote verscheidenheid wat betreft type delict hangt samen met het totaal aantal gepleegde delicten (Lussier et al., 2017). Dit verband tussen volume en verscheidenheid is sterker voor volwassenen dan voor adolescenten (Lussier et al., 2017).

Bij het verloop van het delinquente gedrag wordt gekeken naar de leeftijd bij aanvang en hoe het delictgedrag sindsdien is veranderd. Het eerste justitiecontact kan gezien worden als een teken van de aanvang van antisociaal gedrag (Moffitt et al., 2008). Delinquenten die al vanaf de kindertijd delicten plegen, hebben een grotere kans dat de delictpleging voortzet in de volwassenheid (DeLisi et al., 2013; Donker, 2016; Elliott et al., 2017; Moffitt & Caspi, 2001). Er is bij deze vroege starters vaak sprake van specifieke individuele kenmerken en negatieve omgevingskenmerken die de kans op delinquent gedrag vergroten en de mogelijkheden voor

gedragsverandering verkleinen (Donker, 2016). Van de delinquenten die als adolescent beginnen met het plegen van delicten, stopt een groot deel wanneer ze volwassen worden en vaak plegen zij minder ernstige delicten, zoals vandalisme en ordeverstoring (Elliott et al., 2017). Naar deze zogenoemde late starters is minder onderzoek gedaan. Het lijkt erop dat delinquenten die als volwassene beginnen met delictpleging minder delicten plegen en minder vaak recidiveren (Van Koppen, 2018).

Huisvesting

Huisvesting betreft het hebben van een vaste woon- of verblijfplaats. Dit kan een eigen woning zijn, inwonend bij anderen of een vaste woonruimte in een instelling of woonvoorziening. Daarnaast wordt er gekeken naar mogelijke maatschappelijke problemen in de buurt van de woonruimte. Uit onderzoek blijkt dat dakloosheid en instabiele huisvesting gepaard gaat met een hoger risico op recidive (Grown et al., 2018). Het risico op delinquent gedrag lijkt vooral toe te nemen naarmate de dakloosheid langer duurt (Roy et al., 2014). Ook kwalitatief slechte huisvesting is gerelateerd aan delinquentie, zowel voor jongeren als volwassenen (Joliffe et al., 2017).

De relatie tussen dakloosheid en het plegen van specifieke typen delicten is voornamelijk onderzocht bij jongeren met huisvestingsproblemen. Dakloosheid onder jongeren is gerelateerd aan meer vermogensdelicten (Heerde & Hemphill, 2016). De relatie tussen dakloosheid en geweldsdelicten is minder duidelijk door het relatief veel voorkomen van middelengebruik en psychiatrische problematiek onder dakloze jongeren (Heerde et al., 2014). Daklozen met psychiatrische problematiek lijken meer justitiecontacten te hebben dan mensen met psychiatrische problematiek die wel vaste huisvesting hebben (Roy et al., 2014). Het is echter niet bekend of dit komt doordat daklozen meer delicten plegen of doordat ze meer zichtbaar zijn voor politie.

Een lage sociaaleconomische status van de buurt hangt samen met antisociaal gedrag onder jeugdigen (Piotrowska et al., 2015). Het meeste onderzoek naar de invloed van criminaliteit in de buurt richt zich op specifieke soorten delicten. Zo is het bewijs voor de relatie tussen criminaliteit in de buurt en huiselijk geweld niet eenduidig (Beyer et al., 2015). Het lijkt erop dat het aantal delinquenten in de buurt tijdens de jeugd samenhangt met latere delictpleging (Damm & Dustmann, 2014; Donker, 2016).

Dagbesteding

Voor het leefgebied Dagbesteding wordt gekeken naar de aanwezigheid van gestructureerde dagbesteding zoals het hebben van een baan of het doen van vrijwilligerswerk. Sommige theorieën stellen dat het hebben van een baan delinquent gedrag vermindert. Zo zorgen het inkomen en de sociale bindingen als gevolg van een baan ervoor dat er meer te verliezen is door crimineel gedrag (Laub & Sampson, 2001; Laub & Sampson, 2003). Daarnaast kan vaste dagbesteding, zoals werk, ook de gelegenheden voor het plegen van crimineel gedrag verminderen (Warr, 1998; Warr, 2002). Daarnaast bestaan er ook theorieën die stellen dat stoppen met crimineel gedrag juist een vereiste is om een baan te behouden (Massoglia & Uggen, 2010) of dat een ex-delinquent eerst vastbesloten moet zijn om te veranderen (Giordano et al., 2002).

Onderzoek heeft herhaaldelijk aangetoond dat mensen met een (vaste) baan minder delicten plegen dan mensen zonder baan (e.g. Blokland & Nieuwbeerta; Uggen, 2000; Laub et al., 1998; Laub & Sampson, 2003), met name als men toegewijd is aan het werk (Apel & Horney, 2017).

Ook andere vormen van gestructureerde dagbesteding zijn gerelateerd aan een lager risico op delinquent gedrag (Apel & Horney, 2017; Mahoney & Stattin, 2000). Voor bepaalde typen delinquentie lijkt dit verband met dagbesteding niet te bestaan. Het hebben van een baan kan bijvoorbeeld georganiseerde misdaad faciliteren (Van Koppen et al., 2020) en het hebben van een baan of het volgen van een opleiding in IT verkleint zeer waarschijnlijk niet de kans op cybercriminaliteit (Weulen Kranenbarg et al., 2018).

De mogelijkheid om te interveniëren door het aanbieden van dagbesteding lijkt beperkt. Onderzoek naar projecten waarin delinquenten aan een baan geholpen worden, laten maar kleine verschillen zien tussen ex-delinquenten met en zonder baan (Visher et al., 2005). Het aantal gepleegde delicten lijkt al te dalen in het jaar voor de start van de eerste langdurige baan en na aanvang is er sprake van een verdere lichte daling (Van der Geest et al., 2017). Deze daling van recidive na aanvang van een baan lijkt minder sterk te zijn voor jonge daders (Uggen, 2000; Van der Geest et al., 2017).

Financiën

Financiële problemen en schulden zijn gerelateerd aan het plegen van misdrijven (Blom et al., 2011; Hoeve et al., 2014; Van Beek et al., 2021). Voor het leefgebied Financiën wordt er gekeken naar eventuele schulden en of er meer wordt uitgegeven dan het legale inkomen. Onderzoek laat zien dat het ervaren van stress over financiën gerelateerd is aan het plegen van vermogensdelicten en handel in verdovende middelen (Felson et al., 2012).

Schulden komen vaker voor bij delinquenten met een lange delictgeschiedenis vergeleken met mensen die weinig of in een korte periode delicten plegen (Hoeve et al., 2014). Doorgaans betreft het persoonlijke schulden bij familieleden of bekenden, vaak opgedaan in relatie tot illegale activiteiten, zoals fraude, drughandel en diefstal (Hoeve et al., 2014).

Hoewel er niet veel onderzoek is gedaan naar de causaliteit van de relatie, lijkt het erop dat het hebben van schulden en het plegen van delicten elkaar versterkt (Van Beek et al., 2021), waarbij delinquent gedrag een groter risico lijkt te zijn voor financiële problemen dan andersom (Hoeve et al., 2016).

Naast een direct effect op delictpleging, kan het hebben van schulden ook invloed hebben op andere leefgebieden. Zo kan de stress veroorzaakt door schulden het vinden of behouden van werk en een woning moeilijker maken (Harris et al., 2010; McCloud & Dwyer, 2011).

Relatie partner, gezin en familie

Dit leefgebied betreft de kwaliteit van de relaties met de directe omgeving en de invloed daarvan. De familie van een (ex-)delinquent kan zowel een negatieve als een positieve invloed hebben. Wanneer een of beide van de ouders een delictverleden hebben, vergroot dit de kans op delinquentie (Besemer et al., 2017; Joliffe et al., 2017; Van de Weijer et al., 2017). Deze relatie is het sterkst voor kinderen in de late adolescentie of vroege volwassenheid en wanneer de ouders ook na de geboorte delicten blijven plegen (Besemer et al., 2017; Van de Weijer et al., 2017). Ook het hebben van een oudere delinquente broer of zus is gerelateerd aan een hoger risico op criminaliteit (Farrington, 2011).

Er lijken verschillende processen een rol te spelen in de overdracht van criminaliteit tussen generaties. Kinderen kunnen antisociale attitudes en gedrag van hun familieleden leren, die als belangrijke rolmodellen fungeren (Farrington, 2011). Daarnaast is er vaak sprake van gedeelde

risicofactoren in beide generaties, zoals werkloosheid, middelengebruik, het wonen in achterstandswijken en bepaalde genetische factoren (Besemer et al., 2017; Farrington, 2011). Ook negatieve familieomstandigheden en een verstoorde familiestructuur, zoals een (vecht)scheiding, zijn risicofactoren voor crimineel gedrag (Joliffe et al., 2017; Petrosino et al., 2009). Vooral verwaarlozing, vijandigheid, afwijzing en een gebrek aan toezicht vergroten de kans op delinquentie, terwijl steun, affectie en gedragscontrole het risico verlagen (Hoeve et al., 2009).

Voor mannen neemt het risico op delinquentie en recidive af door een huwelijk of een stabiele, samenwonende relatie; voor vrouwen wordt dit verband niet altijd gevonden (Bersani et al., 2009; Craig et al., 2014; Van Schellen et al., 2012; Zoutewelle-Terovan, 2014). Het effect van deze relatie is groter als de kwaliteit van de relatie goed is (Laub et al., 1998; Massoglia & Uggen, 2007). Een positieve relatie zorgt voor meer sociale controle en minder tijd doorgebracht met vrienden (Laub et al., 1998; Warr, 1998). Echter, een relatie met een deviante partner heeft geen effect of verhoogt het risico op delinquentie (Van Schellen et al., 2012; Woodward et al., 2002).

Onderzoek naar het effect van het krijgen van een kind op delictpleging heeft gemengde resultaten opgeleverd (Blokland & Nieuwbeerta, 2005; Massoglia & Uggen, 2007; Stone & Rydberg, 2019). Het lijkt erop dat betrokkenheid bij de opvoeding en samenwonen met het kind gerelateerd zijn aan verminderde delinquentie, wat vaker het geval is voor moeders dan voor vaders (Abell, 2018; Mitchell et al., 2018).

Sociaal netwerk

Voor het leefgebied Sociaal netwerk wordt gekeken of een cliënt criminele en/of niet-criminele vrienden heeft, en zo ja, welke invloed zij uitoefenen op de cliënt. Het hebben van delinquente sociale contacten is gerelateerd aan een hogere kans op delinquentie (McGloin & Thomas, 2019; Pratt et al., 2010). Dit verband is gedeeltelijk te verklaren door een proces van zelfselectie waarbij delinquenten vaker sociale contacten maken met andere delinquenten (Gallupe et al., 2019; McGloin & Thomas, 2019). Daarnaast lijkt er ook een causaal verband te zijn tussen delinquente contacten en de kans op delictpleging (McGloin & Thomas, 2019). Er lijkt sprake te zijn van een proces van sociaal leren waarbij antisociale attitudes en gedragingen van vrienden worden overgenomen (Gallupe et al., 2019; Pratt et al., 2010). Het aantal situaties met mogelijkheden voor delictpleging waarin men terechtkomt, kan ook toenemen door delinquente contacten (Haynie & Osgood, 2005; Osgood et al., 1996).

Naar de mogelijk steunende rol van een prosociaal netwerk is minder onderzoek gedaan. Delinquenten met prosociale vrienden lijken een grotere kans te hebben om te stoppen met criminaliteit dan delinquenten met een geheel procrimineel sociaal netwerk (Giordano et al., 2003). De steun en sociale controle van vrienden zou de kans op deze positieve verandering kunnen vergroten (Bosker et al., 2020; Paternoster & Bushway, 2009). Positieve sociale contacten kunnen ook van invloed zijn op andere leefgebieden. Zo kunnen ze helpen bij het vinden van een baan of woning (Bosker et al., 2020).

Onderzoek naar de relatie tussen sociaal isolement en delinquentie is vooral gedaan onder jongeren en heeft gemengde resultaten opgeleverd (Bonta & Andrews, 2017). Het lijkt erop dat jongeren zonder hechte vriendschappen even delinquent zijn als jongeren met een prosociaal netwerk (Chen & Adams, 2010; Johnson & Menard, 2012). Onder zedendelinquenten is gevonden dat zij vaker in sociaal isolement leven en minder antisociale vrienden hebben dan andere delinquenten (Seto & Lalumière, 2010).

Middelengebruik en verslaving

Voor het leefgebied Middelengebruik en verslaving wordt er gekeken naar het gebruik van psychoactieve middelen en bepaalde verslavende gedragingen. Verslavingen kunnen direct gerelateerd zijn aan delinquent gedrag, maar ook indirect een negatief effect hebben via domeinen zoals sociale relaties, dakloosheid, het verliezen van werk en het ontstaan van schulden (Bäckman et al., 2017; Hammink et al., 2012; Laub & Sampson, 2003; Schroeder et al., 2007). Verslavingen kunnen ook de intensiteit en frequentie van criminele activiteiten versterken (Koeter & Van Maastricht, 2006). Er worden in het onderzoek naar middelengebruik verschillende fasen van verslaving onderscheiden, maar de studies verschillen wat betreft het aantal fasen en de inhoud daarvan (e.g. Crum et al., 2018; Lans & Heij, 2016; Swendsen et al., 2008).

Zowel alcohol- als middelenmisbruik is gerelateerd aan recidive (Bennett et al., 2008; Dowden & Brown, 2002; Nilsson, 2003). Het behandelen van de verslavingsproblematiek kan het risico op recidive verkleinen (Lobmann & Verthein, 2009; Scott et al., 2003). Druggebruik is het sterkst gerelateerd aan vermogenscriminaliteit (Bennett et al., 2008; Lammers et al., 2014). Dit verband is minder sterk voor alcoholgebruik, onder andere omdat alcohol minder geld kost dan drugs (Caulkins & Kleiman, 2011; Lobmann & Verthein, 2009). Mede vanwege de illegaliteit van drugs hebben druggebruikers een hoger risico op veroordelingen voor druggerelateerde delicten dan niet-druggebruikers (Bäckman et al., 2017).

Alcoholgebruik vergroot vooral de kans op geweldsdelicten (Caulkins & Kleiman, 2011; Lammers et al., 2014; Ramaekers et al., 2016). Ook cocaïne en vermoedelijk (meth)amfetamine vergroten de kans op geweldpleging, terwijl dit voor andere middelen zoals cannabis, opiaten en MDMA niet het geval lijkt te zijn (Kuhns & Clodfelter, 2009; Moore et al., 2008; Ramaekers, 2016). Alcohol, cocaïne en (meth)amfetamine ondermijnen de impuls- en emotiecontrole, wat bij mensen die hier aanleg voor hebben de kans op geweld verhoogt (Felson & Staff, 2010; Ramaekers et al., 2016). Bij polygebruik vergroten psychoactieve middelen de kans op een psychiatrisch toestandsbeeld, zoals psychose of manie, hetgeen gepaard kan gaan met geweld (Ramaekers et al., 2016). Middelenmisbruik kan ook bestaande psychiatrische klachten verergeren (Lans & Heij, 2016).

Naast middelengebruik is gokken een van de verslavende gedragingen die de kans op delinquentie kan verhogen. Een gokverslaving is gerelateerd aan een hogere kans op vermogensdelicten om de verslaving te faciliteren en verhoogt mogelijk ook de kans op geweldsdelicten (Adolphe et al., 2019). Naar andere typen verslavingen zoals seks en gamen is minder onderzoek gedaan, onder andere omdat deze verslavingen geen duidelijke definitie hebben en niet uniform worden gediagnosticeerd. Wanneer deze gedragingen tot schulden leiden, kan dit gepaard gaan met een hoger risico op delinquentie (Hoeve et al., 2014).

Psychosociaal functioneren

Bij psychosociaal functioneren wordt er gekeken naar het eigen functioneren in relatie met anderen. Het gaat onder andere om het cognitief functioneren, persoonlijkheidstrekken en gedragspatronen die te maken kunnen hebben met delinquent gedrag. Er wordt specifiek gekeken naar impulsief gedrag en sensatiezoeken, gebrekkige vaardigheden om problemen op te lossen en antisociale gedragingen vanaf een jonge leeftijd.

Lage zelfcontrole lijkt gerelateerd te zijn aan een hoger risico op delinquent gedrag (De Ridder, 2012; Vazsonyi et al., 2017). Daarbij moet opgemerkt worden dat in de wetenschap geen eenduidigheid is over de exacte definitie en hoe zelfcontrole het beste kan worden gemeten (Bonta & Andrews, 2017; Vazsonyi et al., 2017). Wel is duidelijk dat naarmate men verder volwassen wordt zelfbeheersing over het algemeen toeneemt en delictpleging afneemt (Bosker et al., 2016).

Ook de neiging tot sensatiezoeken is gerelateerd aan een hoger risico op agressie (Wilson & Scarpa, 2011). Voor mensen die niet snel opwinding voelen, kan de spanning van het plegen van een delict een prettige ervaring zijn (Bonta & Andrews, 2017).

Normoverschrijdend gedrag, onverschilligheid en ongevoeligheid bij kinderen is voorspellend voor delinquentie in adolescentie en volwassenheid (Frick et al., 2014). Als een kind of jongere zich in allerlei situaties antisociaal gedraagt, kan dit een teken zijn dat er sprake is van een gebrek aan sociale vaardigheden. Dit kan ook veel negatieve reacties oproepen van de omgeving en tot een gebrek aan warmte leiden, wat de verdere ontwikkeling niet bevordert (Donker, 2016).

Houding

Voor het leefgebied Houding wordt gekeken of er sprake is van een pro-criminele houding waarbij criminaliteit wordt goedgepraat en wetten en regels worden afgewezen. Dit leefgebied heeft ook betrekking op het al dan niet nakomen van behandelafspraken en voorwaarden. Uit onderzoek blijkt dat pro-criminele attitudes zijn gerelateerd aan crimineel gedrag (Banse et al., 2013; Bonta & Andrews, 2017). Volgens Bonta & Andrews (2017) zijn pro-criminele attitudes mogelijk het resultaat van een proces waarin conventionele normen en waarden worden vervangen door pro-criminele opvattingen, waardoor delinquent gedrag niet meer als negatief wordt gezien (Bonta & Andrews, 2017). Ook kan delictpleging op verschillende manieren worden vergoelijkt, bijvoorbeeld door het ontkennen of bagatelliseren van verantwoordelijkheid of het bestaan van (schade bij) slachtoffers (Bonta & Andrews, 2017; Sykes & Matza, 1957).

Positieve verwachtingen over de uitkomst van criminaliteit en het vergoelijken van criminaliteit zijn voorspellend voor crimineel gedrag, met name tijdens de adolescentie (Walters, 2020). Ook het hebben van een criminele identiteit, waarbij iemand zichzelf ziet als een succesvolle crimineel, is gerelateerd aan crimineel gedrag (Walters, 2020).

3.4 CONCLUSIE INHOUDSVALIDITEIT

Voor alle leefgebieden van de RISC kan geconcludeerd worden dat de relatie met delinquent gedrag onderbouwd wordt door de resultaten en conclusies van wetenschappelijke empirische studies. Wel bestaan er grote verschillen tussen de leefgebieden wat betreft de hoeveelheid onderzoek dat is verricht. Zo zijn er vele gedegen onderzoeken gedaan naar de relatie tussen het gebruik van specifieke middelen en verschillende soorten criminaliteit, terwijl er naar de relatie tussen huisvesting en delinquentie relatief weinig onderzoek is gedaan. Wat daar zeer waarschijnlijk meespeelt is dat over sommige (onderdelen van) leefgebieden meer overeenstemming is wat betreft de precieze definitie en dat sommige theoretische constructen eenvoudiger empirisch te meten zijn dan andere.

Het gebrek aan eenduidigheid over de definitie van sommige begrippen in de wetenschap zal zeker ook betekenen dat deze factoren in de praktijk minder eenvoudig te scoren zijn. Een leefgebied als psychosociaal functioneren omvat een groot aantal mogelijke psychologische en interpersoonlijke problemen. Een inschatting van bijvoorbeeld de mate van zelfbeheersing kan een lastige opgave zijn, aangezien er ook geen wetenschappelijke consensus bestaat over de beste manier om dit te meten (Vazsonyi et al., 2017). Andere leefgebieden zijn juist compacter en de kernvragen lijken eenduidiger, zoals het geval is bij delictverleden.

Wat verder opvalt is dat de meeste studies weliswaar de samenhang tussen (onderdelen van) leefgebieden en delinquent gedrag laten zien, maar dat de causale relatie niet duidelijk is. Problemen in leefgebieden kunnen de kans op delinquent gedrag vergroten, maar ook het omgekeerde is goed mogelijk, namelijk dat delinquentie tot problemen binnen de leefgebieden leidt. Zo kan een veroordeling bijvoorbeeld leiden tot problemen wat betreft werk, huisvesting financiën, netwerk en relaties. Daarnaast is het mogelijk dat een derde variabele een rol speelt, welke zowel de kans op delinquentie als de kans op problemen op een of meerdere leefgebied doet toenemen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij bepaalde psychiatrische aandoeningen, zoals PTSS. De literatuurstudie laat ook zien dat leefgebieden grote invloed op elkaar hebben. Problemen binnen verschillende leefgebieden gaan vaak samen en kunnen elkaar versterken of in stand houden (Donker, 2016).

Voor een goede inhoudsvaliditeit is het ook van belang dat de items in volle breedte de leefgebieden representeren. Op basis van een vergelijking van voorgaande literatuurstudie met de kernvragen en de aanvullende vragen kan geconcludeerd worden dat dit het geval is. Deze vergelijking leidt wel tot enkele suggesties die wellicht het overwegen waard zijn. Aan het leefgebied Dagbesteding zou een aanvullende vraag toegevoegd kunnen worden welke weergeeft of de baan, werkomgeving of opleiding van de justitiabele gezien wordt als een risicofactor. Voor het leefgebied Financiën zou aan de kernvragen een vraag toegevoegd kunnen worden betreffende eventuele stress en problemen als gevolg van schulden. De vragen binnen het leefgebied Relatie partner, gezin en familie zou uitgesplitst kunnen worden in partner en overige familieleden. Aangezien uit de literatuur blijkt dat de kwaliteit van de relaties kan verschillen waardoor er zowel een positieve als negatieve invloed kan zijn. Een aanvullende vraag van dit leefgebied luidt: "Is er een kind betrokken?". Het valt te overwegen specifiek te vragen of de justitiabele zorg heeft over minderjarige kinderen. Volgens de literatuur kan dit, vooral voor vrouwen, een beschermende factor zijn.

Ondanks dat de precieze invloed van (onderdelen van) de afzonderlijke leefgebieden op de kans op delinquentie niet bekend is, kan op basis van de wetenschappelijke literatuur geconcludeerd worden dat de leefgebieden van de RISC, in samenhang met elkaar, van belang zijn voor een gedegen en volledig beeld van de problematiek van de justitiabele en een goede risico-inschatting en -management.

4. DEELONDERZOEK II: CONSTRUCTVALIDITEIT

4.1 INLEIDING DEELONDERZOEK II

Het tweede deelonderzoek van deze validatiestudie richt zich op de constructvaliditeit van de RISC. De constructvaliditeit, betreft de vraag of een instrument daadwerkelijk meet wat het beoogt te meten en of het voldoet aan het doel. In het geval van de RISC is de interne consistentie van een set items (de kernvragen) binnen een bepaald levensgebied bekeken. Het is immers van belang dat alle items betrekking hebben op één enkel concept (het leefgebied) en dat er samenhang is tussen deze items. Zo wordt duidelijk of de vragen die gesteld worden om de oordeelsvorming van reclasseringswerkers over een bepaald leefgebied te structureren daadwerkelijk bijdragen aan het uiteindelijke oordeel over een leefgebied. Hierdoor wordt inzichtelijk hoe de vragen samenhangen en hoe zwaar de vragen meewegen in het uiteindelijke oordeel van de medewerkers over het leefgebied.

Daaropvolgend is het totale instrument getoetst door middel van een zogenoemde padanalyse. Deze techniek maakt het mogelijk om te bekijken welke vragen samenhangen met de oordeelsvorming op het leefgebied en daarnaast hoe de verschillende leefgebieden met elkaar samenhangen. Hierdoor kan onderzocht worden of de oordeelsvorming ten aanzien van een bepaald leefgebied ook afhankelijk is van de oordeelsvorming op een ander leefgebied. Dit zal vervolgens gekoppeld worden aan het reclasseringsoordeel. Ook de scores van de OxRec worden meegenomen in het model om te toetsen in hoeverre deze van belang zijn in de oordeelsvorming.

4.2 METHODEN DEELONDERZOEK II

Data

De constructvaliditeit is beoordeeld op basis van 26.944 RISC-beoordelingen afgerond tussen 1 augustus 2018 en 31 juli 2019. Dit zijn alle ingevulde RISC-en in deze periode. Hierdoor vormen de data een afspiegeling van de gehele populatie reclasseringscliënten in deze periode. Meer dan de helft van deze beoordelingen is afgenomen door RN (N=16.094, 59,7%), een derde was afkomstig van de SVG (N=7958, 29,5%) en de overige RISC-en zijn afgenomen door LJ&R (N=2892, 10,7%). De RISC is voornamelijk afgenomen in het kader van een rechtszitting (N=15.743, 58,4%). In 39,6% van de RISC-beoordelingen (N=10.681) gaat het om een delict in de categorie agressie. Bijna 70% van deze delicten werd beoordeeld als enigszins ernstig (N=7337). Een kwart van de RISC-en betrof een vermogensdelict zonder geweld vallende onder de categorie ernstige delicten (N=6644, 24,7%). In de meeste gevallen bekende de cliënt het delict te hebben gepleegd (N=10.565, 39,2%), bekende de cliënt het delict deels (N=6276, 23,3%), ontkende de cliënt alle betrokkenheid (N=6150, 22,8%) of heeft de verdachte een beroep gedaan op het zwijgrecht (N=1633, 6,1%). In 774 gevallen is de proceshouding van de cliënt onbekend (2,9%). Gekeken naar de gevolgen van de delicten werd gevonden dat in 27,4% van de gevallen sprake was van materiële schade (N=7379) en in 25,2% sprake van letsel (N=6798).

Analyses

De meting van de constructvaliditeit bestaat uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel heeft betrekking op de interne consistentie van het instrument. Binnen de RISC zijn negen leefgebieden gedefinieerd welke beoordeeld worden met behulp van een aantal kernvragen (zie voor een overzicht Figuur 1.1 in hoofdstuk 1). Het is belangrijk om te weten of deze vragen ook daadwerkelijk de reclasseringswerker helpen met het vormen van een oordeel op een specifiek leefgebied. Dit zal worden onderzocht door middel van zogenaamde betrouwbaarheidsmaten. In deze validatiestudie is gekozen voor het gebruik van de Guttman's Lambda 4 en de Spearman-Brown coëfficiënten. De Guttman's Lambda 4 wordt gebruikt voor de leefgebieden bestaande uit drie of meer kernvragen. De Spearman-Brown coëfficiënt wordt gebruikt voor leefgebieden met slechts twee kernvragen. Het gebruik van twee items (kernvragen) ter ondersteuning van één overkoepelende schaal (leefgebied) behoeft een andere statistische berekening dan schalen die bestaan uit meerdere items, de Spearman-Brown coëfficiënt is hiervoor de meest geschikte (Eisinga, te Grotenhuis & Pelzer, 2012).¹ De interpretatie van beide maten is vergelijkbaar, een waarde van boven de .700 betekent een goede samenhang en een waarde tussen de .600 en .700 is acceptabel.

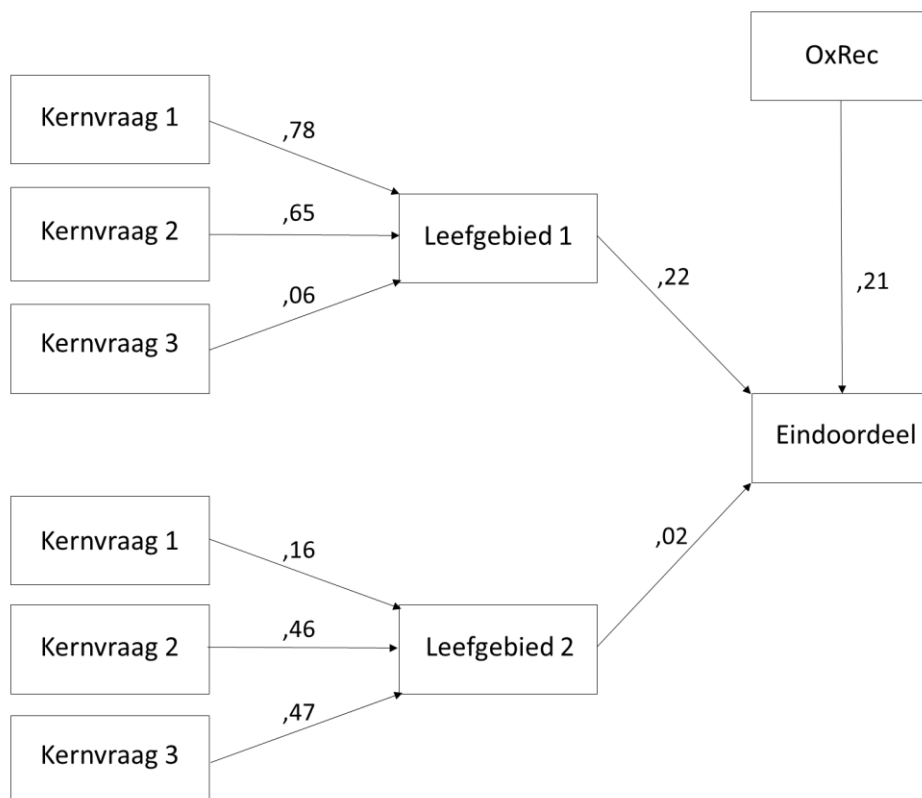
Het tweede onderdeel van de constructvaliditeit betreft de meting van de RISC in zijn geheel. Dit is gedaan door middel van padanalyses, ook wel padmodellen genoemd. Deze analyse wordt gebruikt om de samenhang weer te geven tussen de verschillende variabelen op basis van een theoretisch, conceptueel model. In het geval van de RISC is de volgorde waarop een reclasseringsoordeel tot stand komt het conceptuele model. De reclasseringswerker vult de kernvragen in waarmee de oordeelsvorming op een leefgebied kan worden ondersteund. Vervolgens wordt het oordeel op de verschillende leefgebieden gebruikt om tot het reclasseringsoordeel te komen. Niet alleen de leefgebieden worden hierbij gebruikt, maar ook de inschatting afkomstig uit de OxRec is een verplicht onderdeel dat in deze afweging meegenomen wordt. Figuur 4.1 geeft een schematische weergave van het conceptuele model.² Elke pijl geeft de relatie weer tussen de variabelen en laat zien wat de invloed is van de variabele van waaruit de pijl begint naar de variabele waar de pijl naar toe wijst. Hoe hoger de beschreven waarde bij het getal (de Bèta) hoe meer invloed de variabele heeft. Op die manier wordt per leefgebied de bijdrage aan het reclasseringsoordeel in kaart gebracht. Dit onderdeel is dan ook een beschrijvende toets waarbij gekeken wordt hoe het reclasseringsoordeel in de empirie tot stand komt en of dit overeenkomt met de beoogde werkwijze.

---

¹ Zie voor verantwoording en uitleg van de statistische berekening Bijlage B Statistische verantwoording.

² Volgens de instructietekst (i-teksten) wordt het reclasseringsoordeel gebaseerd op de inschatting op de leefgebieden naar aanleiding van de kernvragen, de inschatting van de criminogene- en beschermende factoren, de risico inschatting op basis van de OxRec en indien van toepassing de inschatting afkomstig uit de verdiepende instrumenten. De constructvaliditeit is bepaald voor het gehele instrument oftewel de kernvragen, de inschatting van de criminogene- en beschermende factoren en de risicoschatting op de OxRec. Deze schattingen bleken telkens te leiden tot hetzelfde inzicht, om die reden zijn hier de versimpelde resultaten weergegeven waarbij alleen de leefgebieden, de inschatting van de OxRec en het reclasseringsoordeel (recidiverisico, risico op letsel en risico op onttrekking) afgebeeld zijn. In Bijlage B wordt verdere uitleg gegeven.

Figuur 4.1
Conceptueel padmodel RISC

Noot. De getallen dienen ter illustratie en zijn fictief.

4.3 RESULTATEN DEELONDERZOEK II

Interne consistentie – per leefgebied

Tabel 4.1 geeft de interne consistentie per leefgebied weer. De leefgebieden Huisvesting, Financiën, Relatie partner, gezin en familie, Sociaal netwerk en Houding bestaan uit slechts twee kernvragen. De kernvragen die betrekking hebben op het leefgebied Sociaal netwerk hebben een hoge samenhang met het eindoordeel op dit leefgebied. Dit betekent dat deze kernvragen gezamenlijk een goede indicator zijn voor het oordeel over het sociale netwerk van de cliënt (Spearman-Brown coëfficiënt=.800). De kernvragen behorende bij de gebieden

Houding en Relatie partner, gezin en familie hebben een voldoende samenhang met het oordeel op deze leefgebieden. Voor de overige twee leefgebieden geldt dat de interne consistentie matig tot slecht is. Voor het leefgebied Huisvesting is de Spearman-Brown coëfficiënt .182. Deze lage score wordt veroorzaakt door de relatief lage samenhang tussen de kernvragen en het oordeel op het leefgebied. De eerste kernvraag: “Cliënt is zonder vaste woon- of verblijfplaats” heeft een matig positieve samenhang met het oordeel op het leefgebied Huisvesting (Spearman’s rho=.590, $p<.001$). De tweede kernvraag: “Cliënt woont in een achterstandsbuurt met veel criminaliteit” heeft een zwakke positieve samenhang met het oordeel op Huisvesting (Spearman’s rho=.228, $p<.001$). Het leefgebied Financiën heeft een matige interne consistentie (Spearman-Brown coëfficiënt=.533), waarbij de samenhang tussen de losse kernvragen en het oordeel op het leefgebied gelijk zijn aan elkaar (kernvraag 1: “Cliënt geeft meer uit dan zijn legaal verkregen inkomen (disfunctionele levensstijl)”, Spearman’s rho=.547, $p<.001$; kernvraag 2: “Cliënt heeft schulden”, Spearman’s rho=.591, $p<.001$).

Tabel 4.1*Interne consistentie per leefgebied*

Leefgebied	Statistische maat voor interne consistentie	
	Guttman’s lambda 4	Spearman-Brown coëfficiënt
Delictverleden	.740	
Huisvesting		.182
Dagbesteding	.669	
Financiën		.533
Relatie partner, gezin en familie		.631
Sociaal netwerk		.800
Middelengebruik en verslaving	.891	
Psychosociaal	.700	
Houding		.605

De leefgebieden Delictverleden, Dagbesteding, Middelengebruik en verslaving, en Psychosociaal functioneren bestaan alle uit minimaal vier kernvragen. Uit de analyse blijkt dat de interne consistentie van deze kernvragen voldoende tot goed is. Zo heeft Middelengebruik en verslaving een lambda 4 van .891, wat betekent dat de kernvragen zeer goed bijdragen aan de oordeelsvorming op dit leefgebied. Dagbesteding heeft van deze vier leefgebieden de laagste interne consistentie met een lambda 4 van .669, wat nog steeds voldoende is.

Naast de kernvragen kunnen per leefgebied ook een aantal optionele vragen ingevuld worden ter ondersteuning van de oordeelsvorming. Bij slechts 462 RISC-en (1,7%) zijn alle optionele vragen ingevuld. In 9969 gevallen zijn geen van de optionele vragen ingevuld (37,0%). Per leefgebied worden de optionele vragen tussen de 34,3% en 47,7% ingevuld, daarbij is ook de antwoordoptie ‘onbekend’ meegenomen. Deze antwoordcategorie werd veelvuldig gebruikt, gemiddeld genomen bij één op de drie antwoorden. Voor elke optionele vraag is onderzocht in hoeverre deze samenhangt met het leefgebied. Over het geheel genomen scoren de optionele vragen zwak op samenhang met het leefgebied. De optionele vraag: “Cliënt is in staat om zelfstandig te wonen” heeft de laagste samenhang, welke nihil te noemen is, met het corresponderende leefgebied Huisvesting (Spearman’s rho=.03, $p<.001$). Optionele vraag drie van het leefgebied Huisvesting (“huidige woonsituatie”) heeft de hoogste samenhang van alle optionele vragen (Spearman’s rho=.526, $p<.001$).

Constructvaliditeit - oordeel risico's

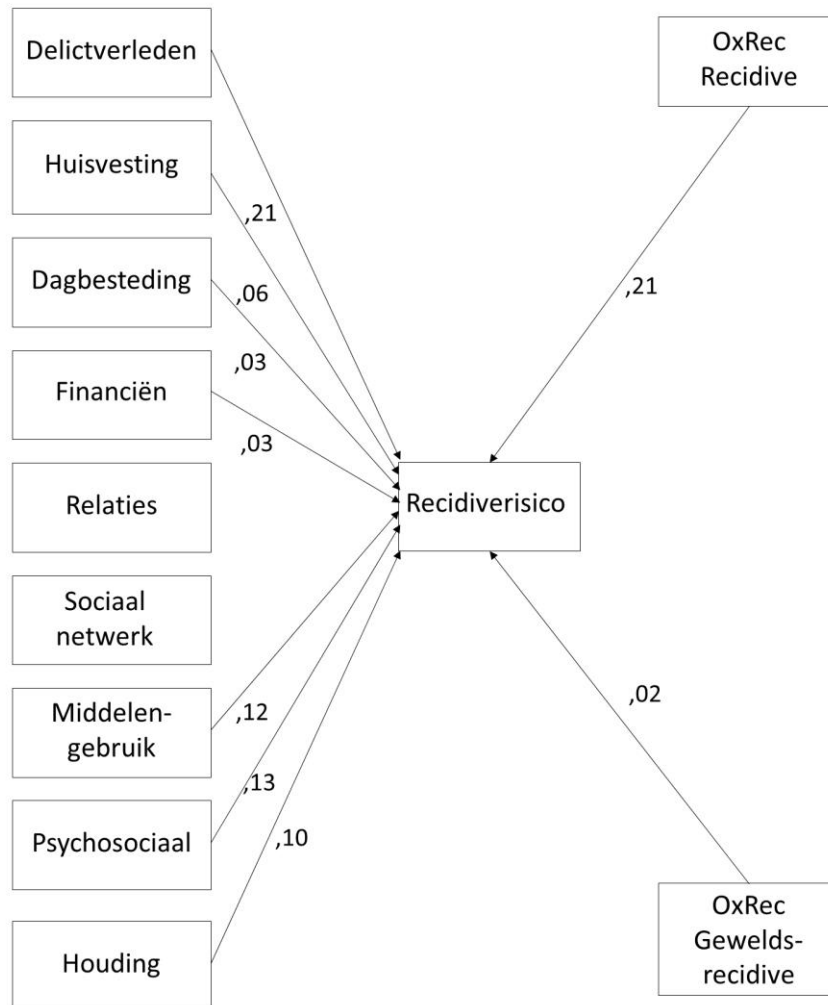
Het gestructureerd professioneel oordeel van de reclasseringswerker is een van de belangrijkste onderdelen van het adviesrapport. Het gaat hierbij om het oordeel over het risico van algemene recidive, maar ook het risico op letsel en het risico op onttrekken aan voorwaarden. Om te kunnen bepalen in hoeverre de verschillende onderdelen van de RISC bijdragen aan het reclasseringoordeel zijn padanalyses uitgevoerd.

De padanalyse behorende bij het oordeel over het risico op algemene recidive is weergegeven in Figuur 4.2. Uit de figuur blijkt dat de algemene recidive inschatting volgens de OxRec en het oordeel op het leefgebied Delictverleden de meeste invloed hebben op de risico-inschatting. De invloed van deze variabelen is gelijkwaardig aan elkaar, wat betekent dat de waardes op deze variabelen even zwaar meewegen in het uiteindelijke oordeel op het recidiverisico. De leefgebieden Middelengebruik en verslaving, Psychosociaal functioneren en Houding hebben een kleinere invloed op het oordeel, maar deze invloed is wel gelijkwaardig aan elkaar. De leefgebieden Huisvesting, Dagbesteding en Financiën hebben slechts beperkt invloed op het oordeel recidiverisico. Gevonden werd dat de twee leefgebieden Sociaal netwerk en Relatie partner, gezin en familie geen significante invloed hebben op het oordeel op het recidiverisico. De resultaten weergegeven in Figuur 4.2 zijn allemaal gecontroleerd voor de (partiële) mediërende rol³ van de variabelen welke aangeven of het leefgebied een probleemgebied is, delict gerelateerd of juist een beschermend gebied (hierna genoemd mediërende variabele(n)). Dat wil zeggen dat rekening gehouden is met een mogelijk verband tussen deze variabelen en het oordeel op recidiverisico welke op zijn beurt weer het verband tussen het leefgebied en het oordeel op recidiverisico kan beïnvloeden. Voor de leefgebieden Huisvesting, Dagbesteding, Relatie met partner, gezin en familie en Houding wordt geen invloed gevonden van de mediërende variabelen. Het effect op het oordeel recidiverisico wordt volledig verklaard uit de inschatting op de leefgebieden ('verkeerslichtmodel'). Deze conclusie geldt niet met betrekking tot het leefgebied Relatie partner, gezin en familie aangezien dit leefgebied geen significante bijdrage levert aan het oordeel op het recidiverisico.

---

³ Met de term 'mediërende' rol wordt bedoeld dat deze variabelen de relatie tussen twee andere variabelen (deels) kunnen verklaren. In dit geval is het zo dat er een verband is tussen het leefgebied en het oordeel, maar dit verband loopt bijvoorbeeld ook via de variabele met de inschatting of het specifieke leefgebied delictgerelateerd is. Dit wordt ook wel een indirect verband genoemd.

Figuur 4.2*Padmodel analyse oordeel recidiverisico*

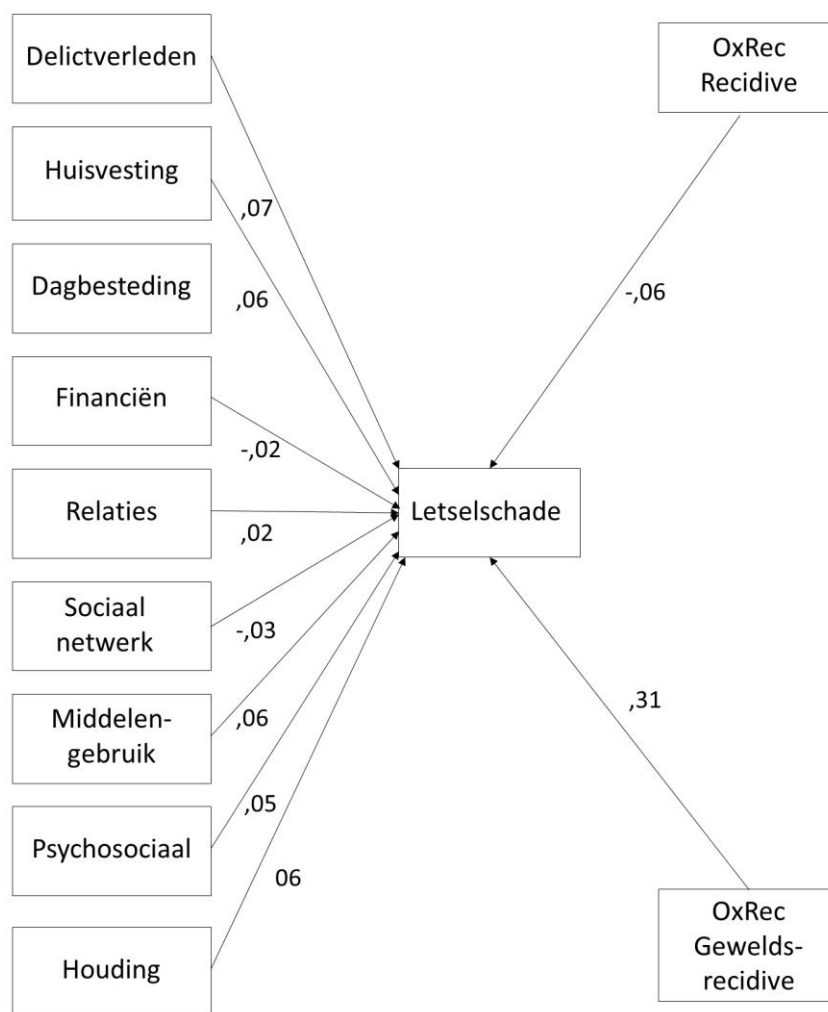
Noot. In de figuur zijn de totale effecten weergegeven in de vorm van Bèta's. Alle in de figuur genoteerde Bèta's zijn significant, niet significante resultaten zijn niet weergegeven. De regressietabel is opgenomen in Bijlage B Tabel B1.

Figuur 4.3 geeft de samenhang weer tussen de verschillende leefgebieden (wederom zijn de resultaten gecontroleerd voor de partiele mediërende rol van de variabelen welke aangeven of sprake is van een beschermende factor of een delictgerelateerd leefgebied) en het oordeel risico op letsel. Voornamelijk de inschatting van risico op geweldsrecidive afkomstig uit de OxRec heeft invloed op de vorming van het oordeel risico op letsel. De effecten van de leefgebieden Delictverleden, Huisvesting, Middelengebruik en verslaving, Psychosociaal functioneren en Houding hebben ook een significante invloed, maar deze is bijna 4,5 keer kleiner dan de invloed van de OxRec inschatting op geweldsrecidive. De leefgebieden

Financiën, relaties en Sociaal netwerk hebben een zeer kleine invloed op het oordeel risico op letsel. Dagbesteding blijkt helemaal geen significante invloed te hebben. Ook in dit model is gekeken naar de invloed van de mediërende variabelen en de leefgebieden zelf. Hieruit bleek dat de invloed van de leefgebieden Huisvesting, Dagbesteding en Sociaal netwerk niet verklaard kan worden door de mediërende variabelen. De inschatting op deze leefgebieden is dus direct van invloed op het oordeel risico op letsel. Er is sprake van een opzichzelfstaand effect.

Figuur 4.3

Padmodel analyse oordeel risico op letsel

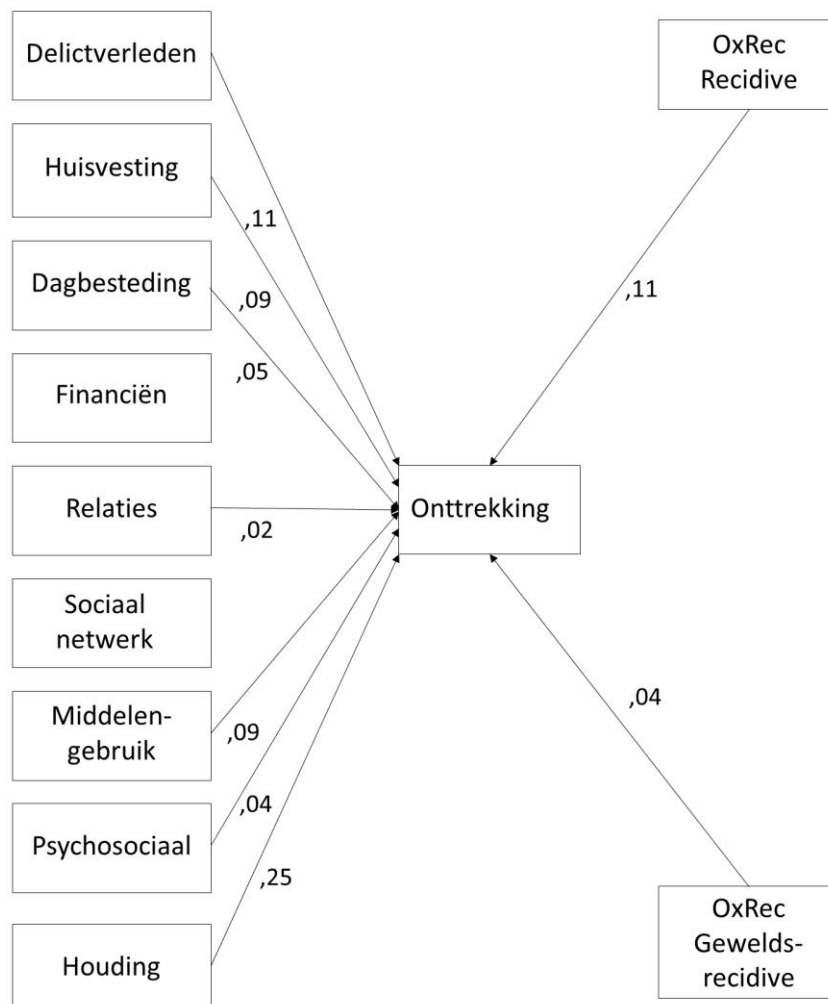
Noot. In de figuur zijn de totale effecten weergegeven in de vorm van Bèta's. Alle in de figuur genoteerde Bèta's zijn significant, niet significante resultaten zijn niet weergegeven. De regressietabel is opgenomen in bijlage B Tabel B1.

Het laatste onderdeel is het oordeel risico op onttrekking aan voorwaarden (zie Figuur 4.4). Niet geheel onverwacht blijkt het leefgebied Houding de grootste invloed te hebben op het

oordeel risico op onttrekking aan voorwaarden. Dit effect is ruim twee keer zo groot in vergelijking met het leefgebied Delictverleden welke het op één na grootste effect heeft. De inschatting op de OxRec heeft een vergelijkbare invloed met het leefgebied Delictverleden. De leefgebieden Middelengebruik en verslaving en Huisvesting zijn ook van belang bij de inschatting van het oordeel risico op onttrekking aan voorwaarden. De overige effecten zijn een stuk kleiner. Twee leefgebieden, Financiën en Sociaal netwerk, bleken geen significante invloed te hebben op het oordeel. Ten aanzien van de indirecte effecten van de mediërende variabelen blijkt dat vijf van de negen leefgebieden niet beïnvloed worden door de mediërende variabelen. Deze leefgebieden zijn Huisvesting, Financiën, Sociaal netwerk, Middelengebruik en verslaving en Psychosociaal functioneren. Hier geldt dat de leefgebieden Huisvesting, Middelengebruik en verslaving en Psychosociaal functioneren alleen een direct effect hebben op het oordeel risico op onttrekking aan voorwaarden.

Figuur 4.4

Padmodel analyse oordeel risico op onttrekking aan voorwaarden

Noot. In de figuur zijn de totale effecten weergegeven in de vorm van Bèta's. Alle in de figuur genoteerde Bèta's zijn significant, niet significante resultaten zijn niet weergegeven. De regressietabel is opgenomen in Bijlage B Tabel B1.

4.4 CONCLUSIE DEELONDERZOEK II

Dit deelonderzoek van de validatiestudie heeft allereerst laten zien dat de kernvragen een goede indicator zijn voor het oordeel op het bijbehorende leefgebied. Alleen voor het leefgebied Huisvesting is de interne consistentie laag. Dit kan worden verklaard aan de hand van de tweede kernvraag (“Woont cliënt in een achterstandsbuurt?”). Deze vraag heeft een zeer lage samenhang met het uiteindelijke oordeel op het leefgebied Huisvesting.

Naast de kernvragen zijn ook de optionele vragen van belang bij het vormen van een oordeel op een specifiek leefgebied. In dit onderzoek kon de bijdrage van de optionele vragen niet bepaald worden vanwege het hoge aantal missende waarden en de open-vraag velden.⁴ Wel kon het gebruik van de optionele vragen bekeken worden. Hieruit is gebleken dat deze vragen zelden allemaal ingevuld werden. In ruim tweederde van de RISC-beoordelingen werden sommige optionele vragen wel en andere vragen niet ingevuld. Dat de bijdrage van de optionele vragen niet getoetst kon worden wil uiteraard niet zeggen dat deze vragen geen rol spelen bij de oordeelsvorming. Aangezien sommige vragen wel en andere niet ingevuld worden lijkt het erop dat deze vragen mogelijk een belangrijke rol kunnen spelen in individuele zaken. Wanneer een cliënt geen problemen ervaart op een bepaald leefgebied ligt het voor de hand de optionele vragen over dit leefgebied dan ook niet in te vullen en vice versa.

Het tweede onderdeel van dit hoofdstuk betreft de constructvaliditeit van het gehele instrument. Hiervoor is door middel van padanalyses (conceptuele model) de invloed van verschillende variabelen op het eindoordeel getoetst (zie methoden, Figuur 4.1). De resultaten laten zien dat de inschatting op de OxRec van het risico op algemene recidive en het leefgebied Delictverleden de meeste invloed hebben op het oordeel recidiverisico. Bij de beoordeling risico op letsel heeft de OxRec risico op geweldsrecidive de meeste invloed samen met het leefgebied Psychosociaal functioneren. Het oordeel risico op onttrekking blijkt voornamelijk te worden gevormd op basis van het leefgebied Houding. De OxRec recidive inschatting en het leefgebied Delictverleden scoren ook relatief hoog.

De bovenstaande resultaten laten zien dat er niet één standaardvariabele is die altijd het reclasseringsoordeel volledig bepaalt. Vaak is dit een combinatie van leefgebieden en een OxRec inschatting. Opvallend is ook dat specifieke leefgebieden invloed hebben op een specifiek oordeel. Zo is Delictverleden geassocieerd met het oordeel recidiverisico en het leefgebied Houding met het oordeel risico op onttrekking. Dit komt overeen met de instructies die gegeven worden aan de reclasseringswerkers voor het invullen van de RISC. De reclasseringswerker wordt nadrukkelijk uitgenodigd om tot een eigen individueel oordeel te komen en, als daar aanleiding toe is, beredeneerd af te wijken van de OxRec. De resultaten laten zien dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. De OxRec wordt ter ondersteuning naast het eigen oordeel gebruikt en heeft geen doorslaggevende rol.

---

⁴ Variabelen bestaande uit een tekstuele inhoud kunnen niet meegenomen worden in de analyses

5. DEELONDERZOEK III: INTERBEOORDELAARSBETROUWBAARHEID

5.1 INLEIDING DEELONDERZOEK III

Het derde deelonderzoek van deze validatiestudie naar de RISC richt zich op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van het instrument. Betrouwbaarheid houdt in dat er gekeken wordt naar de interpretatie van de items in een instrument door verschillende beoordelaars. Het is, voor een effectief instrument van groot belang dat de scores op de diverse items niet afhankelijk zijn van de beoordelaar. Reclasseringsmedewerkers worden daarom in beginsel getraind in het gebruik van de RISC en kunnen tevens gebruikmaken van de in de RISC-omgeving ingebouwde instructies bij het beoordelen van een casus. De training en instructies, evenals de wijze waarop de vragen geformuleerd zijn, moeten ervoor zorgen dat verschillen in interpretatie tussen reclasseringsmedewerkers zoveel mogelijk voorkomen worden.

Voor het bepalen van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de RISC is een mixed-method gebruikt: de gegevens zijn verzameld met behulp van verschillende onderzoeksmethoden. Ten eerste is gebruik gemaakt van een experimentele onderzoeksmethode. De resultaten van het experiment zijn voorts gebruikt als basis voor de tweede onderzoeksmethode, de interviews met reclasseringsmedewerkers en –trainers. De resultaten van beide methoden vullen elkaar aan om de onderzoeksvraag zo volledig en zorgvuldig mogelijk te beantwoorden.

5.2 METHODEN DEELONDERZOEK III

Experiment

Voor het experimentele deel van dit onderzoek is aan een aantal reclasseringswerkers de opdracht gegeven om onafhankelijk van elkaar de RISC in te vullen voor enkele dossiers. Hiervoor is gebruik gemaakt van een speciaal voor dit onderzoek geconstrueerde set van fictieve dossiers. Door verschillende reclasseringsmedewerkers dezelfde dossiers te laten scoren kan gekeken worden naar de mate van overeenstemming tussen de beoordelaars, *en* naar eventuele verschillen tussen beoordelaars in de interpretatie van de items.

Fictieve dossiers

Voor het construeren van de set fictieve cliëntdossiers is in IRIS,⁵ het registratiesysteem van de 3RO, een ruim aantal cliëntdossiers bestudeerd, waarbij is gekeken naar de complexiteit van de casus, het type delict, het kader waarin het dossier is opgesteld en de reclasseringsorganisatie waaronder de cliënt is ondergebracht. Dit om ervoor te zorgen dat de set fictieve dossiers het hele spectrum aan casuïstiek, alsook de complexiteit van zaken, zoals deze zich in de praktijk voordoet, representeert.

In totaal zijn vier fictieve dossiers samengesteld, welke variëren in de aard van het indexdelict,

---

⁵ IRIS (Integraal Reclassering Informatie Systeem) wordt binnen de 3RO gebruikt door reclasseringswerkers om hun werkzaamheden en informatie over cliënten te registreren.

de complexiteit van de casus en de omvang van het dossier. Voor de aard van het delict is gekozen voor de meest gangbare delicten, namelijk vermogens- en geweldsdelicten. De mate van complexiteit van het dossier werd bepaald door de eventuele aanwezigheid van multiproblematiek bij de fictieve cliënt en tegenstrijdigheden in het dossier. Op deze manier zijn twee 'eenvoudige' en twee 'complexe' dossiers gecreëerd. Alle fictieve dossiers bevatten, net als in echte dossiers, in ieder geval een formulier voor de opdracht voor de rechtszitting, de justitiële documentatie en een proces-verbaal van het delict waarvoor de cliënt is aangemeld. Omdat de opzet van het experiment geen ruimte biedt om een gesprek te voeren met de fictieve cliënt, is ook een gespreksverslag in het dossier opgenomen, welke fungeert ter vervanging van het cliëntgesprek. De meer complexe dossiers bevatten daarnaast nog documenten zoals eerdere adviesrapportages, processen verbaal van eerder gepleegde delicten en diverse documenten van eerdere reclasseringscontacten, werkstraffen, vonnissen en psychologische rapporten (zie Tabel 5.1). Alle documenten zijn fictief en voor het huidige onderzoek opgesteld.

Om te beoordelen of de dossiers voldoende representatief zijn om het experiment mee uit te voeren zijn de dossiers voorgelegd aan vijf reclasseringswerkers. Deze reclasseringswerkers hebben elk één dossier bestudeerd, met de vraag of de fictieve dossiers voldoende en de juiste informatie bevatten om de RISC mee te kunnen invullen. Naar aanleiding van deze beoordelingen is waar nodig informatie toegevoegd of aangepast om de casussen zo compleet en realistisch mogelijk te maken voor het onderzoek.

Participanten

De werving van deelnemers voor het experiment gebeurde via interne communicatie binnen de 3RO. Dit gebeurde op basis van een lijst met mogelijke deelnemers: reclasseringswerkers werkzaam bij verschillende 3RO locaties, verspreid over heel Nederland (zie Bijlage C1). De deelnemers zijn door de onderzoekers via e-mail benaderd. Uiteindelijk hebben in totaal 59 reclasseringsmedewerkers op vrijwillige basis deelgenomen aan het experiment. Alle respondenten zijn reclasseringsmedewerkers die getraind zijn in het gebruik van de RISC en ervaring hebben met het invullen van de RISC in de praktijk. Iedere respondent heeft de RISC voor twee casussen ingevuld, één 'eenvoudige' en één 'complexe' casus. In totaal zijn er 117 dossiers gescoord met de RISC (zie Tabel 5.1).

Tabel 5.1*Inhoud casussen en aantal keer gescoord*

Casus	Complexiteit	Aard delict	Extra documenten	Aantal respondenten per casus	Compleet ingevulde RISC per casus
1	Eenvoudig	Uitgaansgeweld		29	28
2	Complex	Bedreiging	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opdracht adviesrapport ▪ Adviesrapport ▪ Psychologisch rapport 	30	29
3	Eenvoudig	Auto-inbraak		30	29
4	Complex	Winkeldiefstal	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kennisgeving stopzetten werkstraf ▪ Afloopbericht negatief werkstraf ▪ Aantekening mondeling vonnis ▪ Adviesrapport 	28	27
			Totaal:	117	113 ⁶

Procedure

De opzet was de experimenten fysiek op locaties te laten plaatsvinden. Hiervoor werden verschillende dagen ingepland. De deelnemers konden zich 'aanmelden' voor een van deze dagen. Op locatie werd voorafgaand aan het experiment door de onderzoekers een introductie en uitleg gegeven aan de deelnemers en werden de dossiers op papier uitgereikt. Tevens hebben de deelnemers een informed consentformulier ondertekend, waarmee zij werden geïnformeerd over het onderzoek, de manier waarop de onderzoeksgegevens worden verzameld, gebruikt en behandeld en waarmee zij toestemming gaven voor deelname aan het onderzoek. Het experiment duurde een dagdeel van vier uur. De deelnemers hebben vervolgens in een testomgeving van IRIS – welke door Bureau IRIS gereed is gemaakt voor dit onderzoek – de twee dossiers gescoord met de RISC. De onderzoekers bleven in dezelfde ruimte om eventuele vragen te beantwoorden. Deelnemers mochten gedurende het experiment niet met elkaar overleggen over de casussen om beïnvloeding bij het scoren te voorkomen. Na afloop van het experiment is met de respondenten gesproken over hun ervaringen en was er ruimte voor het stellen van vragen. Twee sessies van het experiment, met totaal zes deelnemers, hebben op deze manier plaatsgevonden.

⁶ Voor vier ingevulde RISC-en was sprake van te veel missende waarden (*missings*), waardoor deze uit de analyses zijn gehouden.

Vanwege de maatregelen rondom Covid-19 was het vanaf half maart 2020 niet langer mogelijk de experimenten op locatie te laten plaatsvinden. De experimenten zijn daarom door de onderzoekers gedigitaliseerd, zodat op afstand kon worden deelgenomen. Voorafgaand aan het experiment is al het benodigde onderzoeksmateriaal, een informatiedocument met uitleg over het onderzoek, een instructie voor het experiment en een informed consentformulier digitaal verspreid onder de respondenten. Het informed consentformulier werd door de respondenten ondertekend en digitaal retour gestuurd aan de onderzoekers. De onderzoekers gaven via beeldbellen in groepjes de uitleg over het onderzoek en de instructie voor het experiment, waarna de respondenten vanuit hun eigen huis of werkplek de RISC konden scoren in de digitale testomgeving van IRIS. Na afloop van de vier uur werd er opnieuw contact opgenomen via beeldbellen en was er ruimte voor een nabespreking, waarin de onderzoekers vroegen naar de ervaringen van de respondenten. Waar dit niet via beeldbellen lukte, bijvoorbeeld door problemen met de verbinding, gebeurde dit telefonisch en individueel. De overige sessies van het experiment, met in totaal 53 respondenten, hebben op deze manier plaatsgevonden.

Ethiek

De opzet van dit empirische onderzoek kent enkele ethische overwegingen. Voor de constructie van de fictieve dossiers zijn ter inspiratie bestaande reclasseringsdossiers gelezen. Hierbij hebben de onderzoekers vertrouwelijke informatie onder ogen gekregen. Ook het waarborgen van de anonimiteit van de reclasseringswerkers die deel hebben genomen aan het onderzoek is van essentieel belang. Om te voldoen aan deze waarborgen zijn diverse protocollen en reglementen omtrent datamanagement en privacy gevolgd. Tevens hebben de onderzoekers een geheimhoudingsverklaring van de 3RO ondertekend en hebben zij een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) overlegd. Tot slot is het onderzoeksvoorstel van tevoren ter beoordeling voorgelegd aan de commissie Ethiek van de Vrije Universiteit Amsterdam (CERCO⁷). Deze heeft positief geadviseerd over het onderzoeksvoorstel.

Analyses

De betrouwbaarheid is gemeten door twee analyses uit te voeren op de gegevens uit de experimenten. Ten eerste is gekeken naar de *interrater agreement* (IRA). De IRA is een manier om de mate van consensus tussen de verschillende respondenten per item uit te drukken. Hiervoor is gebruik gemaakt van 'Gwet's AC1/AC2'. Deze maat gaf de meest betrouwbare waardes⁸. Twee varianten van 'Gwet's AC1/AC2' worden gepresenteerd: De AC2 met lineaire weging voor de categorische data en de AC1 zonder weging voor de overige data. Het toevoegen van een weging heeft als gevolg dat de afstand tussen antwoordcategorieën in acht genomen kan worden. Dit kan het beste worden uitgelegd aan de hand van de risico inschatting met de bijbehorende antwoordcategorieën 'laag', 'middel' en 'hoog'. De AC2 zal een hogere overeenstemming weergeven wanneer van twee respondenten er één 'laag' invult en één 'middel' dan wanneer één respondent 'laag' invult en de ander 'hoog'. De afstand tussen de categorieën 'laag' en 'middel' is namelijk kleiner dan tussen 'laag' en 'hoog'. Op deze manier kan rekening gehouden worden met de ordening van antwoordcategorieën in de berekening van de overeenstemming.

---

⁷ De Commissie Ethiek van Rechtswetenschappelijk & Criminologisch Onderzoek (CERCO) is ingesteld om te waarborgen dat wetenschappelijk onderzoek waaraan ethische aspecten verbonden zijn op een ethisch verantwoorde manier wordt uitgevoerd.

⁸ Gwet's AC1/AC2 gaf in vergelijking met Krippendorff's alpha kleinere betrouwbaarheidsintervallen en standaard fouten. Daarnaast bleek Krippendorff's alpha niet in alle gevallen in staat een alpha te genereren en werden soms alpha's gevonden in lijn met de kappa paradox – hoge overeenkomst lage kappa (Feinstein & Chicchetti, 1990).

Naast de IRA, worden de data uit het experiment ook gebruikt om de *interrater reliability* (IRR) te berekenen. De IRR richt zich op de mate van consistentie tussen de respondenten in het beantwoorden van de verschillende items binnen een schaal (leefgebied). Wederom zijn de 'Krippendorff's alpha' en 'Gwet's AC1/AC2' gebruikt en is in de presentatie van de resultaten gekozen voor 'Gwet's AC1/AC2'.

Interviews

Voor het tweede deel van dit deelonderzoek naar de betrouwbaarheid van de RISC zijn reclasseringswerkers geïnterviewd, in het bijzonder reclasseringswerkers die betrokken zijn (geweest) bij trainingen van de RISC. Zij vormen een belangrijke bron van informatie, omdat zij inzicht hebben in de wijze waarop reclasseringsmedewerkers worden getraind in het gebruik van de RISC en welke vragen en mogelijke knelpunten zich hierbij voordoen. Zoals eerder benoemd hebben de training en instructies over een risicotaxatie-instrument zoals de RISC invloed op de betrouwbaarheid van het instrument, en op het voorkómen van verschillende interpretaties door verschillende mensen.

De interviews zijn opgebouwd in een halfopen structuur. Tijdens het open deel is gevraagd naar de algemene ervaringen met de RISC, naar moeilijkheden en/of onduidelijkheden tijdens het invullen, maar ook naar de voordelen en positieve aspecten van de RISC, in het bijzonder ten opzichte van de oude RISC. In het meer gesloten deel van het interview is ingegaan op de (opvallende) uitkomsten uit het experimentele deel van het onderzoek.

Participanten

Voor de werving van deelnemers voor het interview is door de 3RO opnieuw een lijst aangeleverd met mogelijke respondenten. De deelnemers zijn via e-mail benaderd, waarna individuele afspraken zijn ingepland voor het afnemen van de interviews via beeldbellen. In totaal zijn zes reclasseringswerkers geïnterviewd, allen werkzaam bij RN of SVG in diverse regio's (zie Tabel 5.2). Vijf respondenten zijn werkzaam (geweest) als trainer, ofwel vanuit de Reclasseringsacademie van de 3RO, ofwel vanuit de eigen organisatie. De zesde respondent is geen RISC-trainer, maar heeft aanzienlijke ervaring met de RISC. Deelname aan de interviews gebeurde op vrijwillige basis.

Tabel 5.2

Overzicht respondenten interviews

ID-nummer	RO	Regio
RT01	SVG	Fivoor
RT02	SVG	Vincent van Gogh
RT03	SVG	Inforsa
RT04	RN	Midden-Noord
RT05	RN	Zuid-West
RT06	RN	Zuid-West

Procedure

Voorafgaand aan het interview is een verkorte versie van de topiclijst aan de respondenten toegestuurd ter voorbereiding van het gesprek.⁹ Tevens werd een informatiedocument

⁹ Zie voor de topiclijst Bijlage C Document C1.

toegestuurd, waarin uitleg is gegeven over het onderzoek en over de verwerking van de verzamelde data en persoonsgegevens. Middels een informed consent-formulier hebben de respondenten toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek, door deze digitaal te ondertekenen en te retourneren aan de onderzoekers.

De interviews, die plaatsvonden via beeldbellen, zijn uitgevoerd door twee onderzoekers, waarbij één de leiding nam over het gesprek en de ander waar nodig aanvulde. Van de interviews zijn audio-opnamen gemaakt, waarna deze zijn getranscribeerd met het programma InqScribe en vervolgens vernietigd. De transcripten zijn vervolgens gecodeerd en geanalyseerd.

5.3 RESULTATEN DEELONDERZOEK III

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

In het experiment hebben alle reclasseringswerkers ter beoordeling twee casussen voorgelegd gekregen, waarvan een vrij eenvoudige en een meer complexe casus. De **interbeoordelaarsbetrouwbaarheid** is onder andere gemeten aan de hand van de afgenomen RISC-en in het experiment. In dit hoofdstuk zal beschreven worden in hoeverre er overeenstemming is tussen de reclasseringswerkers op de verschillende onderdelen van de RISC. Dit zal verder worden geduid aan de hand van informatie die tijdens de experimenten is verkregen middels de mondelinge nabespreking en middels schriftelijke opmerkingen in de zogenoemde 'open velden' van de RISC en informatie verkregen uit de interviews.

Oordeel risico's

Allereerst is de overeenstemming bekeken in de beoordeling van de drie risico's: het risico op recidive, het risico op letsel en het risico op onttrekking. Over het algemeen werd een goede overeenstemming in de beoordeling gevonden (zie Bijlage C2). Zo lag in casus 1,2 en 4 het overeenstemmingspercentage boven de 80%. Wanneer rekening gehouden werd met de weging dan lag dit percentage zelfs boven de 90% (zie voor de uitleg over de gewogen en ongewogen maten paragraaf 5.2.1 onder Analyses). Alleen voor casus 3 werd een lagere overeenstemming gevonden met 58% ($AC_2=0.399$, $se=0.08$, 70.2% gewogen overeenstemming). Dit werd vooral veroorzaakt door de inschatting van het recidiverisico waarbij 1 respondent het risico als laag inschat, 17 respondenten schatten het risico gemiddeld in en 12 respondenten geven aan hier geen inschatting voor te kunnen geven. Dit lijkt een indicatie dat deze casus door het ontbreken van relevante informatie moeilijk te beoordelen was voor de reclasseringswerkers. Dit werd beaamd door de respondenten, zij gaven aan dat door het ontbreken van informatie het lastig was een oordeel te geven: *"Patronen kunnen per leefgebied niet zo duidelijk worden waargenomen. Daarom zijn bij veel leefgebieden c.q. criminogene factoren met "onbekend" aangevinkt"* (RW2).

Leefgebieden - verkeerslichtmodel

Vervolgens is gekeken naar de **interbeoordelaarsbetrouwbaarheid** (IRR en IRA) met betrekking tot de risicoanalyse op de verschillende leefgebieden. Binnen de RISC konden de respondenten voor elk leefgebied aangeven in hoeverre het specifieke leefgebied een probleemgebied is in de voorgelegde casus.¹⁰ Eerst worden de resultaten per casus besproken, daarna wordt verder ingegaan op de overeenstemming op de specifieke leefgebieden. Tabel C1 in Bijlage C geeft

¹⁰ De waardering op de verschillende leefgebieden kon worden gescoord op een schaal van 1 tot 5. Met de verdeling: 1= niet problematisch, 2= niet-enigszins, 3= enigszins, 4= enigszins-wel en 5= wel problematisch.

een overzicht van zowel de IRR als de IRA voor de beoordeling van de leefgebieden.

Voor casus 1, een relatief eenvoudige casus, werd een overeenstemmingspercentage (IRR) van 68,4% gevonden voor alle leefgebieden gezamenlijk ($AC_2 = 0.858$, $se=0.06$, gewogen overeenstemming 90,7%). Wanneer de leefgebieden afzonderlijk worden bekeken (IRA) valt op dat er een goede overeenstemming is op de meeste leefgebieden. Sociaal netwerk en Middelengebruik en verslaving waren de leefgebieden met de meest variërende beoordelingen. Zo gaven zeven respondenten aan dat het sociale netwerk van de cliënt geen probleemgebied is, zeventien gaven aan dat dit 'niet-enigszins' een probleemgebied is, drie gaven aan dat het sociale netwerk 'enigszins' een probleemgebied is en één respondent gaf aan dat 'enigszins-wel' een probleemgebied te vinden ($AC_2=0.694$, overeenstemming 42,3%, gewogen overeenstemming 82,1%). De spreiding voor de risicoanalyse op 'Middelengebruik en verslaving' was zelfs nog iets groter ($AC_2=0.568$, overeenstemming 31,3%, gewogen overeenstemming 78,2%).

Casus 3 was ook een relatief eenvoudige casus. Toch lag de overeenstemming iets lager dan bij casus 1 (43,2%, $AC_2=0.615$, $se=0.04$, gewogen overeenstemming 82,2%). Twee leefgebieden lieten een lagere overeenstemming zien. Het leefgebied Sociaal netwerk had het laagste overeenstemmingspercentage (30,5%), dertien respondenten oordeelden dat de cliënt geen problemen had met het sociale netwerk, veertien respondenten oordeelden dat de cliënt geen tot enigszins problemen had op het gebied van het sociale netwerk en drie respondenten vonden dat de cliënt enigszins problemen had op dit leefgebied ($AC_2=0.483$, gewogen overeenstemming 74,2%). De bevindingen voor het leefgebied Psychosociaal functioneren waren opvallend; daarbij gaven tien respondenten aan dat er geen data beschikbaar was om een oordeel te geven over dit leefgebied (categorie 'onbekend'), zes oordeelden dat er geen probleem was, negen vonden het niet of enigszins een problematisch leefgebied, twee respondenten beoordeelden Psychosociaal functioneren als 'enigszins' een probleem en de laatste twee respondenten scoorden de cliënt als 'enigszins wel' een probleem op het gebied van Psychosociaal functioneren ($AC_2=0.704$, gewogen overeenstemming 83,1%). Uit de toelichting van de respondenten bleek dat zij voor deze casus over te weinig informatie over het Psychosociaal functioneren van de cliënt beschikten om tot een eenduidig oordeel te komen. De spreiding in de gekozen antwoordcategorieën sluit aan bij deze bevindingen. Voor de overige leefgebieden werd ook een redelijke spreiding gevonden met een overeenstemmingspercentage tussen de 40,7% en 54,5%. Dit kan mogelijk worden verklaard door de hoeveelheid aan informatie beschikbaar in dit dossier. In de beperkingen (paragraaf 6.2) wordt verder stil gestaan bij dit punt.

Casus 2, een meer complexe casus, gaf voor alle leefgebieden tezamen een overeenstemmingspercentage van 53% ($AC_2=0.703$, $se=0.097$, 82,7% gewogen overeenstemming). Op de leefgebieden Financiën, Relatie partner, gezin en familie, Sociaal netwerk en Houding bleek veel spreiding in de beoordeling door de respondenten. De minste overeenstemming werd gevonden voor het leefgebied Sociaal netwerk met een overeenstemmingspercentage van 24,3% waarbij beoordelingen werden gegeven over het gehele spectrum ($AC_2=0.347$, gewogen overeenstemming 70%). Zo was er één respondent die geen problemen zag op dit leefgebied en waren er zes respondenten die het leefgebied wel aanmerkten als een probleemgebied. Daarnaast gaven vijf respondenten geen beoordeling op dit leefgebied. De meeste overeenstemming werd gevonden op het gebied Psychosociaal functioneren ($AC_2=0.979$, gewogen overeenstemming 98%). Het dossier van casus 2 bevatte dan ook meer uitgebreide informatie over het psychosociaal functioneren van de cliënt, waar de reclasseringswerkers hun oordeel op konden baseren. Ook op de leefgebieden

Delictverleden en Middelengebruik en verslaving werd veel overeenstemming gevonden.

De overeenstemmingscoëfficiënt die werd gevonden voor casus 4, eveneens een complexe casus, is vergelijkbaar met de coëfficiënt van casus 2 ($AC_2=0.735$, $se=0.116$, 60.5% ongewogen overeenstemming en 83.1% gewogen overeenstemming). Binnen de leefgebieden werd veel spreiding gevonden in de beoordeling op Huisvesting, Relatie partner, gezin en familie, Sociaal netwerk en Psychosociaal functioneren. De beoordeling van het leefgebied Relatie partner, gezin en familie leverde met 23,5% de laagste overeenstemming op ($AC_2=-0.031$, gewogen overeenstemming 52,6). Dit kan mede worden verklaard door het hoge aantal scores op 'onbekend', elf respondenten vulden deze waarde in. Van de zeventien overige respondenten, gaven er vijf aan dat er geen problemen waren op dit leefgebied, vier gaven aan 'enigszins' problemen te zien, twee scoorden 'enigszins-wel' op dit leefgebied en zes respondenten waren van mening dat dit leefgebied een probleem was. Binnen deze casus werden op het gebied Delictverleden en Middelengebruik en verslaving een perfecte overeenstemming gevonden. Deze leefgebieden gaven voor de respondenten duidelijk een probleem aan voor de casus.

Opvallend is dat in alle casussen het leefgebied Sociaal netwerk gevarieerd ingevuld werd. Verschillende respondenten uit zowel het experiment als de interviews bevestigen het beeld dat dit leefgebied lastig in te vullen kan zijn. De vragen binnen dit leefgebied kunnen slechts beantwoord worden indien cliënten en/of referenten voldoende informatie hierover vrijgeven in gesprekken met de reclasseringswerker. Dit is in dit experiment evenals in de praktijk niet altijd het geval. In de moeilijke casussen (casus 2 en 4) was op het leefgebied Relatie partner, gezin en familie ook weinig overeenstemming. Opnieuw bevestigen meerdere respondenten het belang van het effectief uitvragen tijdens een cliëntgesprek voor dit leefgebied, waarbij de openheid van cliënten van groot belang is. Tevens oppert een van de respondenten dat er eigenlijk een scheiding aangebracht zou moeten worden tussen de relatie van de cliënt met een eventuele partner, en de relaties die de cliënt onderhoudt met zijn of haar familie. De beoordeling hiervan wordt nu samengenomen, terwijl het in de praktijk best zo kan zijn dat de cliënt een goede relatie heeft met zijn of haar familie, maar er tussen cliënt en de partner sprake is van huiselijk geweld of een anderszins slechte relatie. Hierdoor komt de reclasseringswerker "*geregeld in een spagaat terecht*" (RW19). Verschillende andere respondenten bevestigen deze zienswijze. Het leefgebied Psychosociaal functioneren bleek in twee casussen (casus 3 en 4) moeilijk te beoordelen. In het geval van de derde casus blijkt uit de toelichting van respondenten dat dit deels verklaard kan worden door missende informatie in het dossier omtrent dit leefgebied. Tijdens de interviews met reclasseringswerkers en -trainers werd dit leefgebied door alle respondenten genoemd als lastig leefgebied om te scoren voor reclasseringswerkers. Een van de deelnemers aan het experiment gaf aan dat er soms sprake is van een gebrek aan kennis bij reclasseringswerkers over psychische stoornissen en/of verslavingen, hetgeen het scoren van dit leefgebied kan belemmeren. Anderen sluiten hierbij aan, en merken op dat er vrijwel altijd diagnostiek of een andersoortig oordeel van een expert nodig is om dit leefgebied effectief te kunnen beoordelen. Indien deze informatie niet voorhanden is, zijn reclasseringswerkers huiverig om zelf een oordeel te vellen over het psychosociaal functioneren van hun cliënten.

De respondenten hebben bij elk leefgebied de mogelijkheid 'onbekend' in te vullen als antwoord. Dit gaf enkele opmerkelijke resultaten. Zo werd gevonden dat op de gebieden met weinig overeenstemming vaak ook door een relatief groot aantal respondenten de categorie onbekend gebruikt werd. De situatie ontstond dan dat ongeveer een derde van de respondenten geen oordeel kon geven op een bepaald leefgebied terwijl de overige respondenten dit wel deden. Uit de kwalitatieve data blijkt inderdaad dat er geen eenduidig

gebruik van de antwoordcategorie 'onbekend' bestaat onder reclasseringswerkers. Sommigen geven aan dat zij 'onbekend' scoren indien nergens expliciet is aangegeven of iets wel of niet het geval is voor de cliënt. Anderen stellen juist 'nee' te scoren indien er geen aanwijzingen zijn voor de aan- of afwezigheid van een bepaalde risicofactor. In het laatste geval laten diverse reclasseringswerkers zich tevens leiden door hun eigen gevoel of interpretatie van de beschikbare informatie, de cliënt of de algehele casus.

Kernvragen

Uit de analyse van de leefgebieden van het verkeerslichtmodel bleek dat het leefgebied Sociaal netwerk in alle casussen zeer gevarieerd ingevuld werd. Dit werd ook teruggevonden in de beantwoording van de kernvragen behorende bij dit leefgebied. Op alle kernvragen werd een relatief lage overeenstemming gevonden. Dit werd onder andere veroorzaakt doordat op de meeste vragen ook de categorie 'onbekend' gebruikt werd. Respondenten leggen uit dat het lastig te beoordelen is of cliënten criminele vrienden of vrienden met justitiële contacten hebben. Het is voor reclasseringswerkers veelal moeilijk te achterhalen of dit het geval is, daar cliënten hun vrienden niet willen 'verraden', sociaal-wenselijke antwoorden geven tijdens het cliëntgesprek of zelf mogelijk geen weet hebben van de justitiële contacten van mensen in hun sociale omgeving. Er is bovendien binnen het instrument geen eenduidige definitie gegeven van 'criminele vrienden', waardoor het eigen referentiekader en de eigen interpretatie van de individuele reclasseringswerker hierbij een rol kunnen spelen. Indien de reclasseringswerker wél weet dat de cliënt omgaat met mensen die delinquent gedrag vertonen, is het vervolgens lastig om te beoordelen in hoeverre de cliënt daardoor beïnvloed wordt in zijn of haar eigen delict gedrag. Zo vulde een derde van de respondenten in casus 1 in dat de cliënt enigszins negatief beïnvloed werd door vrienden of kennissen, een derde gaf aan dat dit niet het geval was en nog een derde vulde op deze vraag 'onbekend' in. In de overige casussen werden soortgelijke verdelingen gevonden.

De kernvragen op het leefgebied Psychosociaal functioneren werden ook gevarieerd ingevuld voor alle casussen. De overeenstemming was vooral laag op de kernvragen over impulsief gedrag en sensatiezoekend gedrag. De antwoordcategorieën 'vermoedelijk' en 'onbekend' zorgden hier voor weinig overeenstemming. Eerder werd al benoemd dat reclasseringswerkers geen eenduidig gebruik maken van dit type antwoordcategorieën indien zij niet zeker van hun zaak zijn op basis van de beschikbare informatie.

Het laatste leefgebied waarbij op de kernvragen relatief weinig overeenstemming werd gevonden in alle casussen is het gebied Huisvesting. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de kernvraag of de cliënt woont in een achterstandsbuurt met criminaliteit. De beoordeling op deze vraag loopt hier zeer uiteen. De categorie 'onbekend' werd wederom door een deel van de respondenten gebruikt, terwijl de andere respondenten wel een beoordeling gaven. Informatie vanuit de kwalitatieve data komt sterk overeen met dit gevonden resultaat. Diverse respondenten constateerden dat zij regelmatig over deze vraag struikelen. De OxRec, het reeds gevalideerde risicotaxatie-instrument dat is ingebouwd binnen de RISC, berekent een zogenoemde 'buurtscore' op basis van het postcodegebied van de cliënt. Deze buurtscore zou aangeven om wat voor type woonwijk het gaat. Een groot deel van de respondenten baseert zijn of haar antwoord op de kernvraag over de achterstandsbuurt dan ook op deze score. Maar, zoals een van de deelnemende reclasseringswerkers terecht opmerkt: *"Wij baseren ons bij het scoren van de vraag over de achterstandsbuurt op de score uit de OxRec, maar nergens staat beschreven wanneer het een achterstandsbuurt is. Bij score 7? Bij 8? Of pas bij 10?"* (RW33). Er zijn ook reclasseringswerkers die zich niet laten leiden door de buurtscore zoals gegenereerd door de OxRec. Zij baseren hun oordeel op hun eigen kennis over de wijk, de informatie vanuit

referenten zoals wijkagenten en soms ook het eigen oordeel van de cliënt over zijn of haar woonwijk. Een van de respondenten licht bijvoorbeeld toe dat het ook afhangt van het gedeelte of zelfs de straat binnen de bepaalde buurt waar de cliënt woont, evenals of de cliënt de buurt op die manier ervaart (RW55). Al met al bevestigen veel van de respondenten dat zij de vraag of hun cliënt in een achterstandsbuurt woont regelmatig beantwoorden met 'onbekend', vanwege de voorgenoemde onzekerheden.

De kernvragen vallende onder het leefgebied Dagbesteding werden vooral in casus 2 en casus 3 gevarieerd ingevuld door de respondenten. Over alle casussen bekeken werd voor de laatste vraag van dit leefgebied schorsingen op werk of opleiding, de minste overeenstemming gevonden. Mogelijk wordt deze variatie (deels) veroorzaakt door een gebrek aan informatie in de dossiers van deze casussen. Het leefgebied Dagbesteding wordt door alle geïnterviewde respondenten namelijk genoemd als zijnde een van de meer duidelijke leefgebieden om te scoren voor reclasseringswerkers. Casus 2 en 3 gaven ook als enige lage overeenstemmingscores op de kernvragen van de leefgebieden Relatie partner, gezin en familie en primair delict. Met betrekking tot het leefgebied Relatie partner, gezin en familie benoemen respondenten dat specifiek de vraag omtrent eerdere justitiële contacten van familieleden voor problemen zorgt. Reclasseringswerkers zijn voor het antwoord op deze vraag wederom afhankelijk van de openheid van de cliënt in het gesprek en zijn of haar kennis hierover. Een respondent vertelt: *"Ouders delen dit ook niet altijd met hun kinderen. Ik heb bijvoorbeeld toevallig een keer binnen 2 maanden tijd een rapport over een vader en later over zijn 19-jarige kind die uit huis woonde gerapporteerd. Beiden wisten niet van elkaar en wilden ook niet dat de ander het zou weten. [...] Ik kan zelden tot nooit met gehele zekerheid nee aanvinken."* (RW36).

Een goede overeenstemming tussen de respondenten werd vooral gevonden op de kernvragen van de leefgebieden Delictverleden, Financiën, Middelengebruik en verslaving en Houding. Het leefgebied Delictverleden werd tijdens de interviews door meer dan de helft van de respondenten inderdaad aangeduid als duidelijk. Financiën werd zelfs door alle geïnterviewde respondenten genoemd als duidelijk leefgebied. Het feit dat er uit de analyses op deze twee leefgebieden goede overeenstemming blijkt, ligt daarom binnen de verwachtingen en ervaringen van de reclasseringswerkers en -trainers. De overige twee leefgebieden waarvoor goede overeenstemming gevonden werd, Middelengebruik en verslaving en Houding, zijn opvallender te noemen. Het leefgebied Middelengebruik en verslaving wordt juist door veel reclasseringswerkers aangeduid als een lastig leefgebied, waarover regelmatig vragen gesteld worden aan collega's en waarvoor veel specifieke kennis over verslavingen van belang is, hetgeen niet altijd aanwezig is bij de reclasseringswerker. Een van de respondenten stelt dat dit leefgebied vermoedelijk voor de meeste verschillen in beoordeling zorgt tussen reclasseringsorganisaties in het algemeen, en daarbinnen tevens tussen individuele adviseurs. Zij die meer kennis hebben over middelengebruik en verslavingen kunnen alle vragen goed beoordelen en zijn blij met de uitgebreide vragen op dit leefgebied, terwijl het voor medewerkers zonder deze kennis een lastiger leefgebied kan zijn om te beoordelen. Daarnaast geven diverse respondenten aan dat bepaalde verslavingsgevoelige gedragingen, zoals gamen en gokken, nu onderbelicht blijven binnen dit leefgebied. Het is afhankelijk van de reclasseringswerker hoe goed hierop wordt doorgevraagd in het gesprek met de cliënt. Al met al bestaat er onder de respondenten enige discussie rondom het leefgebied Middelengebruik en verslaving. *"Het is misschien wel het minste onderdeel in de RISC, terwijl dit misschien wel de meeste impact heeft op mensen hun leven."* (RT05). De overeenstemming tussen alle respondenten op het leefgebied Middelengebruik en verslaving binnen dit experiment wordt mogelijk (deels) verklaard door de opgenomen informatie over de cliënt in het dossier. Het

leefgebied Houding is eveneens een opvallende vondst in het rijtje leefgebieden met een goede overeenstemming. Meer dan de helft van de geïnterviewde respondenten gaven aan dat Houding een van de lastigste onderdelen voor reclasseringswerkers leek. De verklaring hiervoor wordt veelal gezocht in de overlap die bestaat met het onderdeel responsiviteit en de interpretatie van beide onderdelen. Men legt uit dat het voor reclasseringswerkers niet altijd duidelijk is wat de verschillen tussen beide onderdelen in de RISC zijn, waardoor veel van hen zichzelf gaan herhalen en bij beide onderdelen hetzelfde beschrijven, terwijl er wel degelijk een wezenlijk verschil bestaat.

Opvallend is dat uit de analyse van de kernvragen blijkt dat in elke casus een groep respondenten de categorie 'onbekend' gebruikt terwijl een (vaak) even groot deel van de respondenten wel een beoordeling geeft op basis van de beschikbare informatie. De categorie 'vermoedelijk' bij het leefgebied Psychosociaal functioneren veroorzaakt daar de minste overeenstemming.

Beschouwing resultaten overeenstemming

De resultaten van het experiment laten zien op welke leefgebieden meer of minder overeenstemming was in het oordeel van de verschillende reclasseringswerkers. Hierboven zijn reeds enkele punten aangehaald die mogelijk van invloed zijn op het scoren van bepaalde leefgebieden binnen de RISC, zoals het gebruik van de antwoordcategorie 'onbekend'. De respondenten uit zowel het experiment als de interviews wijzen ons echter op een aantal aanvullende factoren die effect (kunnen) hebben op de mate van overeenstemming tussen reclasseringswerkers op de leefgebieden in de RISC en het gebruik van de RISC in het algemeen. In deze paragraaf wordt hier aandacht aan besteed.

Reclasseringswerkers maken in beginsel kennis met de RISC als instrument gedurende een tweetal trainingen bij de Reclasseringsacademie. Iedere nieuwe medewerker doorloopt in de training Introductie reclasseringswerk en daarnaast, afhankelijk van hun functie, de training voor adviseurs óf de training voor toezichthouders. Deze introducerende trainingen gelden 3RO-breed en worden veelal in groepsverband gegeven. Volgens de geïnterviewde respondenten zijn de trainingen vooral praktisch van aard en is de inhoud van de training tevens afhankelijk van de vragen vanuit de groep. De uitleg over het gebruik van de RISC staat niet op zichzelf, maar is geïntegreerd binnen deze trainingen. Naast het 3RO-brede programma vanuit de Reclasseringsacademie, worden medewerkers binnen hun respectievelijke reclasseringsorganisatie ook nog intern opgeleid en getraind. Respondenten benoemen dit als een heikel punt. Enerzijds is er vanuit de trainers van de Reclasseringsacademie weinig zicht op wat reclasseringswerkers binnen hun eigen organisatie al meegekregen hebben. Het komt bijvoorbeeld wel eens voor dat men aangeeft dat zij zaken binnen hun eigen unit reeds anders aangeleerd hebben gekregen of dat daar onderling andere afspraken zijn gemaakt over het scoren van bepaalde onderdelen in de RISC, dan dat in de algemene training wordt verteld. Anderzijds is het voor de losse reclasseringsorganisaties soms ook niet helemaal helder wat zij hun nieuwe medewerkers zelf nog moeten aanleren en wanneer zij dit moeten doen. Kortom: *"Er moet een betere afstemming zijn tussen wat er landelijk bij 3RO Reclasseringsacademie gedaan wordt én op welk moment, en waar de unit zelf al mee aan de slag moet gaan met betrekking tot het inwerken van nieuwe medewerkers."* (RT02). De huidige discrepantie in de training en opleiding van nieuwe medewerkers met betrekking tot de achtergrond en het gebruik van de RISC zorgt mogelijk voor verschillen in kennisniveau over de onderliggende theoretische verklaringsmodellen waarop de leefgebieden gestoeld zijn en hetgeen nodig is voor het effectief scoren van de diverse items en de correcte toepassing van het instrument op de casus.

Een van de onderdelen binnen de RISCO waarop volgens vrijwel alle respondenten regelmatig een kennislacune bestaat betreft de beoordeling van de mogelijk aanwezige beschermende factoren in het leven van cliënten. Zij constateren dat reclasseringswerkers het vaak lastig vinden om te beoordelen wanneer iets daadwerkelijk beschermend is voor de cliënt, met name aangezien het de cliënt er blijkbaar niet van heeft kunnen weerhouden om het indexdelict te plegen. *“Niet alles dat goed gaat in iemands leven is automatisch beschermend”* (RT04). De respondenten zijn het erover eens dat de onduidelijkheid hierover veroorzaakt wordt doordat dit onderdeel niet standaard tijdens de trainingen aan bod komt, en reclasseringswerkers dus afhankelijk zijn van hun eigen collega’s op de unit of dit goed aan hen wordt uitgelegd. Een van de respondenten vult aan dat de beschermende factoren eigenlijk pas op een later moment in de RISCO opgenomen zouden moeten worden: *“Blijkt dat het in het begin wel afleidt, omdat je nog bezig bent met je risicoanalyse van het delict dat net gepleegd is, terwijl je met de beschermende factoren al veel meer naar de toekomst gaat kijken.”* (RT06).

Uit de voorgaande paragraaf werd duidelijk dat er een aantal vragen binnen de leefgebieden zijn, die bij reclasseringswerkers vaker voor verwarring zorgen of regelmatig moeilijk in te vullen zijn. De gemene deler van deze ‘lastige’ items is de subjectiviteit hiervan. Denk bijvoorbeeld aan de beoordeling van wanneer iemand “criminele vrienden” heeft, of in een ‘achterstandsbuurt’ woont. Hoewel deze individuele items soms voor moeilijkheden zorgen, geven de respondenten uit de interviews aan dat dit geen afbreuk hoeft te doen aan de algehele risico-inschatting. Dit is in de resultaten van het experiment dan ook teruggevonden in de hoge overeenstemming in de inschatting van de risico’s. Het is onvermijdelijk dat een instrument vragen bevat die ruimte laten voor eigen interpretatie en het is net zo natuurlijk dat reclasseringswerkers gebruik maken van hun eigen referentiekader en expertise voor de beoordeling hiervan. Dit betekent niet automatisch dat de hele risicotaxatie en/of adviesrapportage onbetrouwbaar is. *“Ik vind het belangrijk dat met name de uitleg van de scoring getoetst wordt. Je vult wel ja/nee in, maar dat leidt niet tot een automatische voorspelling. Dus het gaat uiteindelijk toch om hoe je toelicht hoe je tot de taxatiescore gekomen bent. Je ziet het wel bij meer instrumenten, dat er subjectieve vragen tussen staan. Maar het gaat om het grote geheel; hoe wordt dat ingevuld met kennis en achtergrond, en hoe dat getoetst wordt.”* (RT02). De reclasseringswerker geeft in de open tekstvelden en de teksten voor de adviesrapportage duiding aan de ingevulde items en het effect daarvan op de risicotaxatie en het daaruit volgende advies. Indien de reclasseringswerker de beoordeling van een bepaald leefgebied lastig vindt vanwege onduidelijkheden op de (kern)vragen binnen dit onderdeel, dan lichten zij dit toe in de geschreven tekst. Hetzelfde geldt voor de situatie waarin de reclasseringswerker wél een oordeel velt over de risico’s op een bepaald leefgebied. *“Zolang je kunt uitleggen waarom je scoort wat je scoort, doe je het niet verkeerd.”* (RT05). Hieruit blijkt des te meer het belang van de onderbouwing van de reclasseringswerker van de risicoanalyse, het gaat erom hoe de reclasseringswerker de risico’s op de diverse leefgebieden vertaalt naar de geschreven adviesrapportage.

Overigens benadrukken respondenten dat een advies nooit slechts door één individu wordt opgesteld. Reclasseringswerkers nemen deel aan een collegiaal overleg of casuïstiekbespreking met minimaal twee andere collega’s, waarin zaken besproken worden en ruimte is om elkaar kritisch te ondervragen over de voorgenomen adviezen. Daarnaast worden de adviesrapporten vaak door minimaal één andere persoon gelezen, voordat deze verzonden worden naar de opdrachtgevers, zoals het OM.¹¹ Indien een reclasseringswerker twijfelt over een lastige casus,

¹¹ Dit wordt in de meeste gevallen gedaan door de ‘werkbegeleider’ van de reclasseringswerker in kwestie. Vanwege

dan wordt het waardevoller gevonden om hierover met collega's te sparren dan om de instructies binnen de RISC nog eens te lezen. Daarnaast wijzen de respondenten erop dat reclasseringswerkers zich moeten realiseren dat het duidelijk en volledig invullen van de RISC ook erg belangrijk is voor de collega's die later in het proces (bijvoorbeeld tijdens een toezicht) weer te maken krijgen met de cliënt. *"Je doet het voor je collega's, dat je alle informatie hebt en je cliënt tot zijn recht laat komen en de informatie die je hebt niet zomaar laat gaan. Je aantekeningen zie je niet meer, maar de RISC die blijft bestaan. Dus gebruik die RISC dan als je kladblok."* (RT05). Hierin komt ook weer het belang van de toelichting in de open tekstvelden sterk naar voren.

De respondenten droegen tot slot een aantal praktische knelpunten van de RISC aan, die hun werkwijze met het instrument (mogelijk) beïnvloeden. Een eerste, veelgehoorde opmerking was dat reclasseringswerkers de structuur van het instrument niet ideaal vinden. Het gaat hierbij met name om de positie van het verkeerslichtmodel, waar reclasseringswerkers per leefgebied aangeven of er sprake is van een risico ofwel dat het leefgebied beschermend is voor de cliënt in kwestie. Dit onderdeel bevindt zich bijna helemaal vooraan het instrument, terwijl dit bij uitstek een onderdeel is dat reclasseringswerkers pas zorgvuldig en onderbouwd kunnen invullen indien zij alle vragen op de leefgebieden doorlopen hebben. Meerdere respondenten geven dan ook aan dat zij dit onderdeel pas als laatste invullen, voordat de conclusie geschreven wordt. Dit onderdeel zou daarom beter op zijn plaats zijn ná de afzonderlijke leefgebieden en vóór de conclusie. Een tweede knelpunt van een meer praktische aard betreft het feit dat er geen verkorte versie van de RISC beschikbaar is voor situaties waarin een advies sneller dan normaal tot stand moet komen, zoals bij Vroeghulp. Het kost in zulke gevallen te veel tijd om het hele instrument zorgvuldig te doorlopen, met de kans dat cruciale punten gemist worden. *"Nu voelt het als afraffelen, omdat het meetinstrument niet is aangepast op de werksituatie."* (RT05). Respondenten zouden daarom graag een verkorte versie tot hun beschikking hebben, waarin slechts die vragen opgenomen zijn die minimaal nodig zijn voor het genereren van een valide advies.

5.4 CONCLUSIES DEELONDERZOEK III

Eén van de belangrijkste conclusies uit het experiment heeft betrekking op het gestructureerd professioneel reclasseringsoordeel dat de reclasseringswerker aan het eind van de RISC formuleert. Op basis van de analyse van alle risicofactoren, beschermende factoren en de gebruikte verdiepende instrumenten¹² komt de reclasseringswerker tot dit oordeel over de drie risico's: op recidive, op letsel en op onttrekking aan voorwaarden. Uit het experiment komt naar voren dat voor dit oordeel van de reclasseringswerker een goede overeenstemming werd gevonden. Wel blijkt dat het ontbreken van informatie, of het aanwezig zijn van tegenstrijdige informatie, kan leiden tot verschillen in het oordeel. Wat hierbij een belangrijke bevinding is, is dat er een goede overeenstemming in het reclasseringsoordeel werd gevonden, ook in het geval dat de overeenstemming in dezelfde casus op item- en schaalniveau soms minder goed was. Hieruit kan worden opgemaakt dat het oordeel op de individuele leefgebieden niet allesbepalend is voor de risico-inschatting, maar dat ook veel waarde gehecht wordt aan de

---

capaciteit- en tijdsgebrek wordt dit overigens niet standaard voor iedere zaak en op iedere 3RO-locatie gedaan. Casuïstiekbespreking wordt wel vrijwel standaard gedaan, tenzij er sprake is van spoed of zaken op ZSM gedurende het weekend.

¹² De verdiepende instrumenten waren in dit experiment niet van toepassing.

toelichting en onderbouwing die door de reclasseringswerkers in de adviesrapportage gegeven wordt.

Over het algemeen kan worden gesteld dat de mate van overeenstemming afhankelijk is van de beschikbare informatie in de dossiers. Dit is belangrijke kennis voor de praktijk en benadrukt het belang van informatievergarig door de reclasseringswerker, door gesprekken te voeren met de cliënt, betrokkenen en referenten, alvorens uiteindelijk tot een weloverwogen risico inschatting te komen. Hiermee samenhangend blijkt uit het experiment dat het ontbreken van informatie door de reclasseringswerkers verschillend wordt geïnterpreteerd en daardoor ook verschillend wordt meegenomen in de scoring. Zo wordt bij het ontbreken van informatie door sommigen als 'onbekend' gescoord omdat er geen informatie is, en door sommigen 'nee' gescoord omdat er geen aanwijzingen lijken te zijn voor problemen op het desbetreffende item.

Dit deelonderzoek heeft laten zien hoe de RISC wordt gebruikt in de praktijk, en geeft daarnaast aanknopingspunten voor mogelijke verbeteringen in het instrument en in het gebruik hiervan in de praktijk. Zo is door respondenten genoemd dat enkele problemen bij het scoren van de RISC liggen in de training zoals deze wordt aangeboden, bijvoorbeeld verschillen tussen regio's en reclasseringsorganisatie. Ondanks dat aanvankelijk dezelfde trainingen worden gevolgd vanuit de reclasseringsacademie, leiden de interne trainingen tot verschillen in werkwijzen en opvattingen over hoe met bepaalde onderdelen van de RISC wordt omgegaan. Er is een behoefte aan een betere overeenstemming tussen de landelijke aansturing van de 3RO en de individuele organisaties op lokaal niveau met betrekking tot het opleiden van nieuwe medewerkers. Dit zou moeten leiden tot meer uniformiteit in het gebruik en de toepassing van de RISC en daarmee ook tot meer eenduidigheid in de risico inschatting van individuele cliënten.

Uit de interviews is verder naar voren gekomen dat er bij de reclasseringswerkers onzekerheid bestaat over het gebruik van beschermende factoren in de risicoanalyse. Ook hier bestaat ruimte voor verbetering in de training. Hierbij moet worden opgemerkt dat het in kaart brengen van de beschermende factoren een grotere rol speelt in de toezichtfase dan bij het formuleren van een advies.

Naast de ruimte voor verbetering, zien de respondenten overigens veel positieve en sterke elementen van het huidige instrumentarium. De RISC wordt gezien als een zeer waardevol hulpmiddel voor de reclasseringswerker om te komen tot een weloverwogen adviesrapportage voor iedere unieke cliënt. Met name demogelijkheid het eigen oordeel te vergelijken met de uitkomst van een actuaarisch instrument, de OxRec, en de toespitsing op de specifieke cliënt middels het professioneel gestructureerde oordeel van de reclasseringswerker wordt als sterk ervaren. De reclasseringswerker wordt geprikkeld om scherp te blijven en te reflecteren op wat hij of zij heeft ingevuld. Ondersteunend hierbij is de link die gelegd wordt met de achterliggende theoretische kennis over criminogene en beschermende factoren voor delictgedrag. Daarnaast bevat het instrument volgens respondenten mooie vragen, waar eerder niet standaard aan gedacht werd. Dit werkt uitnodigend om op een andere manier naar de cliënt te kijken dan men in eerste instantie misschien deed. Tot slot, aan de praktische zijde, is de RISC volgens respondenten makkelijk te navigeren en overzichtelijk in het gebruik.

6. CONCLUSIES EN DISCUSSIE

6.1 CONCLUSIES

De RISCO is een risicotaxatie- en adviesinstrument dat speciaal voor de drie reclasseringsorganisaties (3RO) is ontwikkeld met als doel een compleet beeld te krijgen van de justitiabele en de risico- en beschermende factoren. Dit maakt het mogelijk een risico-inschatting te maken en tevens partners in de strafrechtketen te adviseren over interventies om gedrag te beïnvloeden en recidive te voorkomen. De RISCO wordt ook gebruikt om het reclasseringstoezicht goed vorm te kunnen geven. In deze studie is onderdeel C van de RISCO, het onderdeel waarin de risico- en beschermende factoren worden gescoord -oftewel het onderdeel met de zogeheten leefgebieden- onderzocht. In voorgaande hoofdstukken zijn de resultaten van het onderzoek naar respectievelijk de inhoudsvaliditeit, de constructvaliditeit en de betrouwbaarheid van onderdeel C van de RISCO beschreven. In het navolgende wordt per leefgebied weergegeven wat, op basis van deze resultaten, de conclusies zijn. Vervolgens worden de conclusies met betrekking tot het zogeheten reclasseringsoordeel besproken. Hierbij moet in acht worden genomen dat het onderzoek naar de constructvaliditeit beschrijvend en niet normatief is; het geeft een geaggregeerd beeld van hoe de RISCO wordt gebruikt in de praktijk. De betrouwbaarheid heeft betrekking op de mate van overeenstemming tussen beoordelaars over de items, het hele leefgebied of het reclasseringsoordeel.

Het eerste leefgebied is het **delictverleden** van de cliënt. Dit onderwerp is in de literatuur veelvuldig onderzocht. De uitkomsten van deze studies laten zien dat er een verband is tussen een actief delinquent verleden en een hoog recidiverisico. Daarnaast wordt een divers delictpatroon ook in verband gebracht met een hoog recidiverisico. Deze kennis uit de literatuur zien we ook terug in de vijf kernvragen behorende bij dit leefgebied. De interne consistentie van deze kernvragen is voldoende en helpen de reclasseringswerkers bij het structureren van de oordeelsvorming op het leefgebied Delictverleden. Het gevormde oordeel op het leefgebied Delictverleden heeft grote invloed op het uiteindelijke reclasseringsoordeel, specifiek op het risico op recidive. De betrouwbaarheid van dit leefgebied is ook hoog. Meer dan de helft van de respondenten gaven in de interviews aan dat dit een duidelijk en goed in te vullen leefgebied is.

Huisvesting is het tweede leefgebied in de RISCO. In de literatuur is dit leefgebied niet veel onderzocht en het onderzoek naar de samenhang met delinquentie laat gemengde resultaten zien. De twee kernvragen die behoren tot dit leefgebied hebben wel betrekking op de relevante aspecten van huisvesting, namelijk dakloosheid en kwalitatief slechte huisvesting in de vorm van buurten met een lage sociaaleconomische status. Het zijn twee relevante maar tegelijkertijd verschillende vragen. De interne consistentie voor dit leefgebied is daardoor laag. De twee kernvragen hebben geen samenhang en dragen hierdoor weinig bij aan het uiteindelijke oordeel op dit leefgebied. Dit geldt in sterkere mate voor de tweede kernvraag, welke betrekking heeft op de buurt waar de cliënt woont. Uit de interviews is gebleken dat de reclasseringswerkers dit een lastig in te vullen kernvraag vonden; iedere reclasseringswerker geeft hier een eigen invulling aan. De betrouwbaarheid van dit leefgebied is dan ook laag. Dit leefgebied blijkt daarnaast weinig invloed te hebben op het uiteindelijke reclasseringsoordeel.

Het derde leefgebied heeft betrekking op de **dagbesteding** van de cliënt. Dit leefgebied is vooral theoretisch veelvuldig uitgewerkt waarbij de nadruk ligt op de beschermende werking van een gestructureerde dagbesteding. In het onderzoek wordt een dergelijk causaal beschermend effect niet altijd gevonden. Het oordeel van het leefgebied Dagbesteding wordt bepaald aan de hand van vier kernvragen. Twee daarvan zijn duidelijk af te leiden uit de literatuur (zinvolle dagbesteding en werkloosheid); de andere twee kernvragen zijn minder frequent onderzocht. Deze laatste twee kernvragen hebben een lagere samenhang met het oordeel op het leefgebied Dagbesteding. De uiteindelijke interne consistentie van het leefgebied is voldoende. Met betrekking tot de invloed van dit leefgebied op het uiteindelijke reclasseringsoordeel kan geconcludeerd worden dat er weinig invloed is. Met andere woorden het leefgebied draagt weinig bij aan het uiteindelijke reclasseringsoordeel op recidiverisico. Het leefgebied Dagbesteding heeft zelfs geen invloed op het oordeel risico op letsel. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de analyse is uitgevoerd over de resultaten van *alle* justitiabelen, terwijl dit leefgebied in sommige gevallen beschermend kan zijn (bijvoorbeeld door een langdurige stabiele baan) en in andere gevallen risicoverhogend (bijvoorbeeld bij werkloosheid). Alle respondenten gaven aan dat dit leefgebied duidelijk te scoren is.

Het volgende leefgebied betreft de **financiën** van de cliënt. Onderzoek heeft laten zien dat financiële problemen samenhangen met het plegen van delicten. Vaak is er dan wel sprake van samenhang met problemen op andere leefgebieden. Dit leefgebied wordt gestructureerd aan de hand van twee kernvragen waarvan de interne consistentie matig is. Daarnaast is gebleken dat het leefgebied Financiën ook weinig invloed heeft op het uiteindelijke reclasseringsoordeel; bij het risico op onttrekking aan voorwaarden is dit leefgebied niet van invloed. Mogelijk ligt de eerdergenoemde samenhang met de andere leefgebieden hieraan ten grondslag. De betrouwbaarheid van dit leefgebied is voldoende tot goed en alle respondenten gaven aan dat dit een duidelijk leefgebied is.

Relaties staan in het vijfde leefgebied centraal. De literatuur laat duidelijk zien dat de invloed van relaties zeer divers kan zijn, zowel beschermend als risicoverhogend. De veronderstelde mechanismen hebben vooral betrekking op negatieve familie- en relatieomstandigheden zoals delinquentie van de partner of van een direct gezinslid of een verstoorde familiestructuur. De twee kernvragen behorende tot dit leefgebied behelzen beide mechanismen. De interne consistentie blijkt voldoende te zijn en de invloed op het uiteindelijke reclasseringsoordeel is beperkt. Op de inschatting van het risico op recidive heeft dit leefgebied zelfs geen invloed. Een verklaring hiervoor is wederom dat dit leefgebied een verschillend effect heeft voor afzonderlijke subgroepen; voor sommige respondenten heeft dit leefgebied een beschermende werking terwijl het voor anderen een risico-verhogende werking heeft. Dit is ook terug te zien in de resultaten met betrekking tot betrouwbaarheid. Uit de interviews blijkt dat de reclasseringswerkers de lage betrouwbaarheid onder andere verklaren door de variëteit aan relaties van een cliënt die in één vraag gevangen moet worden.

Het zesde leefgebied heeft betrekking op het **sociale netwerk** van de cliënt. Het hebben van criminele vrienden of kennissen staat hierin centraal. De literatuur benadrukt dat sociale contacten zowel een positieve als negatieve invloed kunnen hebben op delinquentie. De twee kernvragen focussen vooral op de negatieve invloed van criminele vrienden of kennissen. De interne consistentie is goed en helpt bij het structureren van de oordeelsvorming op dit leefgebied. Het oordeel op dit leefgebied heeft alleen een beperkte invloed op het oordeel risico op letsel. Er is geen invloed gevonden van dit leefgebied op het reclasseringsoordeel recidive risico en risico op onttrekking. Hier is mogelijk hetzelfde aan de hand als bij het leefgebied relaties; de werking van het leefgebied is verschillend voor subgroepen

justitiabelen. Maar wellicht speelt ook de betrouwbaarheid van dit leefgebied een rol. De respondenten geven aan dat dit leefgebied lastig te beoordelen is, bijvoorbeeld doordat cliënten hun vrienden niet willen 'verraden' en doordat er geen eenduidige definitie is gegeven van de term 'criminele vrienden'.

Middelengebruik is het zevende leefgebied in de RISC. De literatuur over dit leefgebied is uitgebreid en de resultaten zijn eenduidig: veelvuldig middelengebruik of andersoortig verslavende gedragingen zijn gerelateerd aan een verhoogd risico op delictgedrag. Vijf kernvragen staan centraal in dit leefgebied en de interne consistentie van deze kernvragen is goed. De betrouwbaarheid van deze kernvragen en het leefgebied bleek ook hoog. Dit is wel opvallend aangezien een aantal respondenten dit leefgebied lastig in te vullen vinden vanwege de specifiek benodigde kennis. De invloed van dit leefgebied op het reclasseringsoordeel is substantieel.

Het leefgebied **psychosociaal functioneren** is het achtste leefgebied. Dit is een inhoudelijk divers leefgebied waarover uit de literatuur vooral een gebrek aan consensus over definities blijkt. Dit speelt ook door in de beoordeling van de reclasseringswerkers. De respondenten geven aan dat dit een lastig leefgebied is om te beoordelen. Door gebrek aan duidelijke criteria is dit moeilijk vast te stellen en bovendien is er vaak onvoldoende betrouwbare informatie beschikbaar. Dit zorgt voor een beperkte betrouwbaarheid. Desondanks wordt een goede interne consistentie gevonden voor de vier kernvragen en het oordeel op dit leefgebied. Met betrekking tot de constructvaliditeit bleek dat dit leefgebied invloed heeft op alle drie de risico-inschattingen van het reclasseringsoordeel

Het laatste leefgebied in de RISC is het leefgebied **houding**. Het onderzoek met betrekking tot dit leefgebied is relatief beperkt en heeft vooral betrekking op pro-criminele attitudes en neutralisatietechnieken. De eerste kernvraag van dit gebied ziet ook toe op pro-criminele attitudes, maar de tweede kernvraag gaat over het nakomen van behandelafspraken. Dit leefgebied blijkt van grote waarde voor de reclasseringswerker. De consistentie is voldoende en er wordt veel invloed gevonden op het oordeel onttrekking aan voorwaarden. Dit is gezien de tweede kernvraag een logisch resultaat. De overeenstemming op dit leefgebied tussen reclasseringswerkers bleek goed te zijn. Dit is opvallend aangezien de respondenten dit leefgebied als lastig te scoren bestempelen door de overlap met het onderdeel 'responsiviteit'.

Na het beantwoorden van de vragen per leefgebied en het geven van een oordeel per leefgebied wordt de reclasseringswerker gevraagd een **oordeel** te geven van het risico op recidive, het risico op recidive met letsel en het risico op het onttrekken aan voorwaarden. De achterliggende gedachte bij de RISC is dat de reclasseringswerker hierbij de uitkomst van de OxRec kan gebruiken om het oordeel te vergelijken. De reclasseringswerker wordt gestimuleerd om een oordeel te geven passende bij een specifieke cliënt en daarbij alle relevante informatie over de leefgebieden mee te laten wegen. Uit het onderzoek naar de constructvaliditeit blijkt dat dit in de praktijk inderdaad op deze wijze gebeurt. In het oordeel over het recidiverisico heeft over het algemeen de kans op recidive volgens de OxRec een relatief groot gewicht, net als het leefgebied Delictverleden en in iets mindere mate de leefgebieden Psychosociaal functioneren, Middelengebruik en verslaving en Houding. Bij het inschatten van het risico op recidive met letsel speelt de kans op geweldsrecidive volgens de OxRec een belangrijke rol. Voor het voorspellen van het risico op onttrekking aan voorwaarden maakt de reclasseringswerker vooral gebruik van het oordeel over de houding van de cliënt en in iets mindere mate van zowel de OxRec als het leefgebied Delictverleden.

Er bleek een goede overeenstemming tussen de reclasseringswerkers bij het geven van de drie verschillende eindbeoordelingen, ook in gevallen waarin de overeenstemming over leefgebieden of afzonderlijke vragen minder goed was.

6.2 BEPERKINGEN

Net als ieder onderzoek kent ook de huidige validatiestudie enkele beperkingen. Hoewel alles in het werk is gesteld om ten behoeve van het onderzoek naar de inhoudsvaliditeit zo veel mogelijke relevante literatuur te vinden met betrekking tot de leefgebieden, kan niet worden uitgesloten dat enkele belangrijke studies zijn gemist. De kans dat eventueel gemiste studies heel andere resultaten opleveren wordt echter heel erg klein geacht aangezien zoveel mogelijk overzichtsstudies zijn meegenomen.

De constructvaliditeit is vastgesteld op basis van bijna 27 duizend beoordelingen van cliënten van de 3RO. Aan de hand van analyses is per leefgebied de interne consistentie bepaald en is gekeken hoe de scores op de kernvragen bijdragen aan het oordeel van elk leefgebied, en hoe de beoordelingen van de leefgebieden, al dan niet tezamen met de score op de OxRec, bijdragen aan het reclasseringsoordeel. Bij deze analyse zijn alleen onderdeel C van de RISCO en de OxRec meegenomen. Dit betekent dat niet is gekeken of, en zo ja in welke mate, de optionele vragen en de aanvullende instrumenten voor specifieke doelgroepen (SSA, B-Safer, SCIL, VERA-2R, ASR-wegingskader) worden meegenomen in de risicoschatting van de individuele cliënten. Bovendien zijn de analyses uitgevoerd over het gehele databestand, zonder onderscheid te maken in subgroepen justitiabelen. De resultaten van de constructvaliditeit moeten daarom als een beschrijving worden beschouwd van de wijze waarop, op geaggregeerd niveau, gebruik wordt gemaakt van de RISCO. Wanneer een leefgebied volgens deze resultaten een beperkte invloed had op een van de eindoordeelen wil dat niet zeggen dat dit leefgebied irrelevant is. Het is immers goed mogelijk dat de gewichten van afzonderlijke kernvragen en leefgebieden anders zijn wanneer wordt ingezoomd op specifieke groepen cliënten.

De overeenstemming tussen reclasseringswerkers is vastgesteld in een experiment waarin zij fictieve casussen moesten beoordelen. Er is veel moeite gedaan om deze casussen zo realistisch mogelijk te maken, bijvoorbeeld door zowel relatief eenvoudige als ingewikkelde casussen te maken. De fictieve dossiers zijn gemaakt na intensieve bestudering van bestaande dossiers en zijn ook kritisch beoordeeld op realiteitswaarde door experts. De deelnemers hadden, anders dan in de praktijk, niet de mogelijkheid om, als daar behoefte aan was, extra informatie uit te vragen. Desalniettemin stelden de deelnemers aan het experiment dat zij de fictieve dossiers realistisch vonden. Uiteraard geeft de beoordeling van de dossiers door in totaal 59 reclasseringswerkers geen compleet beeld van de overeenstemming tussen beoordelaars in de praktijk. Dit is voor een belangrijk deel ondervangen door deelnemers te stimuleren commentaar te geven in de zogeheten open velden en door met zes reclasseringswerkers een verdiepend interview te houden op basis van de resultaten van het experiment. Tot slot nog een relativerende opmerking met betrekking tot de overeenstemming tussen de beoordelaars, de IRR en de IRA. Deze maten zijn afhankelijk van het aantal casussen en beoordelaars, en geven daarom geen absoluut oordeel over de overeenstemming als zijnde

wel of niet voldoende. Deze maten kunnen alleen in relatieve zin, in verhouding tot elkaar, worden geïnterpreteerd.

6.3 IMPLICATIES

Ondanks voorgenoemde beperkingen heeft het huidige onderzoek belangrijke conclusies opgeleverd. De belangrijkste betreft de validiteit van onderdeel C van de RISC. Uit het onderzoek naar de inhoudsvaliditeit kwam naar voren dat de leefgebieden en de daarbij behorende kernvragen van belang zijn voor de risicotaxatie en het toezicht. Naar de precieze oorzakelijke relaties tussen de leefgebieden en de kans op recidive is nog weinig empirisch onderzoek gedaan. Het lijkt erop dat leefgebieden in belangrijke mate invloed op elkaar hebben en ook dat sterkte en wellicht zelfs de richtingen van deze relaties verschillend zijn voor specifieke groepen cliënten.

De achterliggende gedachte bij de RISC is dat bij het vormen van het reclasseringsoordeel de uitkomst van de OxRec, de actuariële inschatting van het recidiverisico, toetsend gebruikt wordt. Door middel van dit instrument wordt de reclasseringswerker op efficiënte wijze geïnformeerd over de kans op recidive op basis van wetenschappelijke kennis, van een justitiabele met bepaalde kenmerken. De reclasseringswerker heeft echter informatie verzameld over alle leefgebieden en beschikt dus over heel veel meer informatie. In de RISC wordt de reclasseringswerker nadrukkelijk gestimuleerd om, op basis van alle informatie en de expertise, indien nodig op beargumenteerde wijze af te wijken van de actuariële inschatting van de OxRec en zodoende tot een risico-inschatting in deze specifieke casus te komen. In het huidige onderzoek is op basis van empirische data gebleken dat het reclasseringsoordeel van de reclasseringswerker over de justitiabele inderdaad op deze manier tot stand komt: de inschatting van de OxRec speelt een rol, maar de overige leefgebieden zijn minstens zo relevant.

Over het algemeen is de overeenstemming tussen reclasseringswerkers wat betreft het beantwoorden van de vragen en het beoordelen van de leefgebieden goed. Tegelijkertijd heeft het onderzoek aangetoond dat er op sommige onderdelen verschillen bestaan tussen reclasseringswerkers. Hier lagen een aantal oorzaken aan ten grondslag. Het kwam in enkele gevallen voor dat men niet wist hoe een item precies geïnterpreteerd moest worden, of men ging op een verschillende manier om met de situatie dat er onvoldoende informatie was om een vraag goed te beantwoorden. Verder bleek dat per reclasseringsorganisatie of -locatie verschillende afspraken zijn gemaakt over het gebruik van de RISC, zoals het invullen van de aanvullende vragen binnen de leefgebieden. De belangrijkste conclusie was echter dat er een hoge mate van overeenstemming is tussen reclasseringswerkers over de eindoordeelen.

De RISC is meer dan een instrument om de kans op recidive in te schatten. Het is een instrumentarium dat de reclasseringswerker begeleidt in het beoordelingsproces en het onderbouwen van een advies aan de partners in de strafrechtketen. Daarmee zijn de resultaten van deze studie niet rechtstreeks vergelijkbaar met die van validatiestudies naar andere losstaande instrumenten die bedoeld zijn om de kans op recidive in te schatten. In het huidige onderzoek lag de focus op de validiteit van de leefgebieden en de items waaruit deze zijn opgebouwd waarbij is gekeken naar de inhoudsvaliditeit, de constructvaliditeit en de betrouwbaarheid. Er is echter niet zoiets als een eindscore waarin de validiteit kan worden

uitgedrukt, noch een normatief label dat daaraan gehangen kan worden. Het onderzoek heeft enkele suggesties ter verbetering opgeleverd. Maar bovenal kan, op basis van de huidige resultaten, geconcludeerd worden dat de leefgebieden van de RISC grondig zijn gevalideerd en dat de resultaten goed zijn. De leefgebieden hebben een stevige theoretische basis, zoals beoogd vormt de reclasseringswerker op basis van alle informatie zelfstandig een eindoordeel en er is goede overeenstemming tussen beoordelaars.

6.4 AANBEVELINGEN

Op grond van het huidige onderzoek worden enkele aanbevelingen gedaan. Dit zijn aanbevelingen met betrekking tot de praktijk en aanbevelingen voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek.

Aanbevelingen voor de praktijk:

- Hoewel consensus over de eindoordelen goed is gebleken, is het wel aan te bevelen om op het niveau van de vragen te werken aan zo hoog mogelijke overeenstemming. De RISC met al haar items en leefgebieden blijft immers een rol spelen gedurende het gehele toezichts-traject waardoor mogelijke andere reclasseringswerkers of reclasseringsorganisaties te maken krijgen met het oordeel. Voor een deel is gebrek aan consensus het gevolg van het ingewikkelde werk van de reclasseringswerker. Het onderzoek heeft echter ook laten zien waar mogelijkheden liggen voor verbetering, en op welke manier, middels verduidelijking van instructies of training, wellicht meer consensus bereikt kan worden. Aanbevolen wordt om in overleg met de gebruikers de formulering van en instructies voor items waar mogelijke onduidelijkheid bij het scoren aan de orde is aan te passen of om instructies in de training uit te breiden.
- Een onduidelijkheid bij het scoren van de items is hoe om te gaan met ontbrekende informatie. Er lijken drie opties: het item wordt niet beantwoord, de betreffende risicofactor wordt gescoord als zijnde niet aanwezig of onbekend of de reclasseringswerker maakt een inschatting op basis van de algemene indruk van de casus. Aanbevolen wordt duidelijke instructies te formuleren zodat alle reclasseringswerkers weten hoe om te gaan met ontbrekende informatie.
- Ook het scoren en wegen van beschermende factoren wordt als lastig ervaren. De reclasseringswerkers geven aan dat weinig instructies beschikbaar zijn over hoe deze items in te vullen. Hier moeten duidelijke instructies over komen.
- Eventuele verschillen tussen de drie reclasseringsorganisaties wat betreft de inhoud van trainingen moeten worden weggenomen. Een landelijke vraagbaak, waar eventuele vragen en knelpunten gedeponereerd kunnen worden, wordt aanbevolen. Consensusbesprekingen, zoals gebeurt in het zogeheten casuïstiekoverleg, is van groot belang. Ook moet de mogelijkheid overwogen worden om reclasseringswerkers na enkele jaren een "opfriscursus" aan te bieden; dit zal bijdragen aan de consensus tussen reclasseringswerkers.

- Tijdens de interviews werd aangegeven dat de RISC handig in gebruik is en dat men eenvoudig kan navigeren. Desalniettemin werd de structuur van de RISC niet overal logisch gevonden. Bekijk, in samenspraak met gebruikers, de logica van de structuur van de RISC en meer specifiek de plaats van de verkeerslicht model binnen de RISC.
- Ontwikkel een duidelijke instructie voor het gebruik van de RISC wanneer een snel advies wordt gevraagd.

Aanbevelingen voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek:

- Het onderzoek naar de constructvaliditeit is uitgevoerd met een zeer omvangrijke dataset, waarin de gegevens van vele verschillende subgroepen van cliënten zijn opgenomen. Subgroepen worden onder andere gevormd door de drie uitvoerende reclasseringsorganisaties, het type delict waarvoor de cliënt in aanraking is gekomen met justitie, kenmerken van de cliënt zelf, et cetera. Het is goed mogelijk dat de gewichten van de leefgebieden in het eindoordeel verschillend zijn voor deze subgroepen. Daarom wordt aanbevolen het huidige onderzoek te herhalen voor specifieke meer homogene groepen cliënten.
- Het huidige onderzoek richtte zich op de zogeheten verplichte onderdelen, te weten de OxRec, de kernvragen van de leefgebieden, de beoordelingen van de leefgebieden en de eindoordeelen. Aanvullend onderzoek is nodig naar de wijze waarop de aanvullende vragen worden gescoord en meegenomen alsmede de aanvullende instrumenten (SSA, B-Safer, SCIL, VERA-2R en het ASR-wegingskader).
- Het huidige onderzoek richtte zich op de inhoudsvaliditeit, constructvaliditeit en de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Omdat de leefgebieden, anders dan de OxRec, niet sec zijn bedoeld voor het voorspellen van recidive is er geen onderzoek gedaan naar de predictieve validiteit. De leefgebieden zijn nadrukkelijk bedoeld voor het in beeld brengen van de gehele problematiek en het vormgeven van het toezicht. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op ontwikkelingen in de tijd op de leefgebieden die de cliënten laten zien. Eventuele recidive, alsmede succesvolle resocialisatie, zou onderzocht moeten worden tegen de achtergrond van de inhoud en de intensiteit van het toezicht.

7. BIJLAGEN

A. LITERATUURLIJST

- Abell, L. (2018). Exploring the transition to parenthood as a pathway to desistance. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 4, 395-426. <https://doi.org/10.1007/s40865-018-0089-6>
- Adolphe, A., Khatib, L., Van Golde, C., Gainsbury, S. M., & Blaszczynski, A. (2019). Crime and gambling disorders: A systematic review. *Journal of Gambling Studies*, 35(2), 395-414. <https://doi.org/10.1007/s10899-018-9794-7>
- Adviesbureau van Montfoort, & Reclassering Nederland (2004). *RISc versie 1.0. Recidive Inschattings Schalen, handleiding*. Utrecht: Reclassering Nederland.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5de ed.)* <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Apel, R., & Horney, J. (2017). How and why does work matter? Employment conditions, routine activities, and crime among adult male offenders. *Criminology*, 55(2), 307-343. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12134>
- Bäckman, O., Estrada, F., & Nilsson, A. (2017). Substance abuse, crime and the life course. In A. Blokland & V. van der Geest (Eds.), *The Routledge International Handbook of Life-Course Criminology* (pp. 342-359). Routledge.
- Banase, R., Koppehele-Gossel, J., Kistemaker, L. M., Werner, V. A., & Schmidt, A. F. (2013). Pro-criminal attitudes, interventions, and recidivism. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 673-685. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.07.024>
- Benton T. (2015) An Empirical Assessment of Guttman's Lambda 4 Reliability Coefficient. In: Millsap R., Bolt D., van der Ark L., Wang WC. (eds) *Quantitative Psychology Research. Springer Proceedings in Mathematics & Statistics, vol 89*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-07503-7_19
- Bersani, B. E., Laub, J. H., & Nieuwbeerta, P. (2009). Marriage and desistance from crime in the Netherlands. *Journal of Quantitative Criminology*, 35, 3-24. <https://doi.org/10.1007/s10940-008-9056-4>
- Besemer, S., Ahmad, S. I., Hinshaw, S. P., & Farrington, D. P. (2017). A systematic review and meta-analysis of the intergenerational transmission of criminal behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 37, 161-178. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.10.004>
- Bijleveld, C.C.J.H. (2018). *Methoden en technieken van onderzoek in de criminologie*. Boom Juridische Uitgevers.
- Bonta, J., & Andrews, D. A. (2017). *The Psychology of Criminal Conduct (6de ed.)*. Routledge.
- Bennett T., Holloway K., & Farrington D. (2008). The statistical association between drug misuse and crime: A meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 13(2), 107-118. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.001>
- Beyer, K., Wallis, Wallis A. B., & Hamberger, L. K. (2015). Neighborhood environment and intimate partner violence: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse* 16(1), 16-47. <https://doi.org/10.1177/1524838013515758>
- Blokland, A. A., & Nieuwbeerta, P. (2005). The effects of life circumstances on longitudinal trajectories of offending. *Criminology*, 43(4), 1203-1240. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2005.00037.x>
- Blokland, A., & Van der Geest, V. (2017). *The Routledge international handbook of life-course criminology*. Routledge.

- Blom., M., Weijters, G. & Van der Laan A., M. (2011) *Problemen met geld en delinquent gedrag van adolescenten*. WODC. <http://hdl.handle.net/20.500.12832/349>
- Bonta, J., & Andrews, D. A. (2017). *The psychology of criminal conduct (6de ed.)*. Routledge.
- Bosker, J., Donker, A., Menger, A., & Van der Laan, P. (2016). Theorieën over afbouw en stoppen met delinquent gedrag. In A. Menger, L. Krechtig & J. Bosker (Red.), *Werken in gedwongen kader: Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp. 77-95). Uitgeverij SWP.
- Broeders, T. (2019). Rekenen met de psychiater – over de diagnostische waarde van de risicotaxatie. *Expertise en Recht*, 5, 172-180.
- Caulkins, J., & Kleiman, M. (2011). Drugs and crime. In M. Tonry (Ed.), *The Oxford Handbook of Crime and Criminal Justice* (pp. 275-320). Oxford: Oxford University Press.
- Chen, X., & Adams, M. (2010). Are teen delinquency abstainers social introverts?: A test of Moffitt's Theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47(4), 439-468. <https://doi.org/10.1177/0022427810375575>
- Cottle, C. C., Lee, R. J., & Heilbrun, K. (2001). The prediction of criminal recidivism in juveniles: A meta-analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 28(3), 367-394. doi:10.1177/0093854801028003005
- Craig, J. M., Diamond, B., & Piquero, A. R. (2014). Marriage as an intervention in the lives of criminal offenders. In J. A. Humphrey en P. Cordella (Reds.). *Effective Interventions in the Lives of Criminal Offenders* (pp. 19-37). Springer Science+Business Media. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-8930-6_2
- Crum, R. M., Green, K. M., Stuart, E. A., La Flair, L. N., Kealhofer, M., Young, A. S., ... Reboussin, B. A. (2018). Transitions through stages of alcohol involvement: The potential role of mood disorders. *Drug and Alcohol Dependence*, 189, 116-124. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2018.02.027>
- Damm, A. P., & Dustmann, C. (2014). Does growing up in a high crime neighborhood affect youth criminal behavior? *American Economic Review*, 104(6), 1806-1831. <https://doi.org/10.1257/aer.104.6.1806>
- De Ridder, T. D., Lensvelt-Mulders, G., Finkenauer, C., Stok, F. M., & Baumeister, R. F. (2012). Taking stock of self-control: A meta-analysis of how trait self-control relates to wide range of behaviors. *Personality and Social Psychology Review*, 16(1), 76-99. <https://doi.org/10.1177/1088868311418749>
- DeLisi, M., Neppl, T. K., Lohman, B. J., Vaughn, M. G., & Shook, J. J. (2013). Early starters: Which type of criminal onset matters most for delinquent careers? *Journal of Criminal Justice*, 41, 12-17. doi:10.1016/j.jcrimjus.2012.10.002
- Donker, A. (2016). Theorieën over ontstaan en ontwikkeling van delinquent gedrag. In A. Menger, L. Krechtig & J. Bosker (Red.), *Werken in gedwongen kader: Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp. 61-76). Uitgeverij SWP.
- Douglas, T., Pugh, J., Singh, I., Savulescu, J., & Fazel, S. (2017). Risk assessment tools in criminal justice and forensic psychiatry: the need for better data. *European psychiatry*, 42, 134-137. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2016.12.009>
- Dowden, C., & Brown, S. L. (2002). The role of substance abuse factors in predicting recidivism: A meta-analysis. *Psychology, Crime & Law*, 8, 243-264.
- Elliott, A., Francis, B., Soothill K., & Blokland, A. (2017). Changing crime mix patterns of offending over the life course. In A. Blokland en V. van der Geest (Reds), *The Routledge international handbook of life-course criminology* (pp. 89-111). Routledge.
- Farrington, D. P. (2011). Families and crime. In J. Q. Wilson en J. Petersilia (Reds.). *Crime and public policy* (pp. 130-157). Oxford University Press.

- Fazel, S., Chang, Z., Fanshawe, T., Långström, N., Lichtenstein, P., Larsson, H. & Mallet, S. (2016). Prediction of violent reoffending on release from prison: derivation and external validation of a scalable tool. *The Lancet Psychiatry*, 3, 535-542.
- Fazel, S., Singh, J.P., Doll, H., Grann, M. (2012) Use of risk assessment instruments to predict violence and antisocial behaviour in 73 samples involving 24 827 people: systematic review and meta-analysis. *BMJ*, 345(4692). doi: 10.1136/bmj.e4692.
- Fazel, S., Wolf, A., Vazquez-Montes, M., & Fanshawe, T. R. (2019). Prediction of violent reoffending in prisoners and individuals on probation: a Dutch validation study (OxRec). *Scientific reports*, 9(1), 841. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-37539-x>
- Felson, R. B., Osgood, D. W., Horney, J., & Wiernik, C. (2012). Having a bad month: General versus specific effects of stress on crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 28, 347-363. <https://doi.org/10.1007/s10940-011-9138-6>
- Felson, R., & Staff, J. (2010). The effects of alcohol intoxication on violent versus other offending. *Criminal Justice and Behavior*, 37(12), 1343-1360. <https://doi.org/10.1177/0093854810382003>
- Frick, P. J., Ray, J. V., Thornton, L. C., & Kahn, R. E. (2014). Can callous-unemotional traits enhance the understanding, diagnosis, and treatment of serious conduct problems in children and adolescents? A comprehensive review. *Psychological Bulletin*, 140(1), 1-57. <https://doi.org/10.1037/a0033076>
- Gallupe, O., McLevey, J., & Brown, S. (2019). Selection and influence: A meta-analysis of the association between peer and personal offending. *Journal of Quantitative Criminology*, 35, 313-335. <https://doi.org/10.1007/s10940-018-9384-y>
- Gendreau, P., Little, T., & Goggin, C. (1996). A meta-analysis of the predictors of adult offender recidivism: What works!. *Criminology*, 34(4), 575-607. doi:10.1111/j.1745-9125.1996.tb01220.x
- Giordano, P. C., Cernkovich, S. A., & Holland, D. D. (2003). Changes in friendship relations over the life course: Implications for desistance from crime. *Criminology*, 41(2), 293-327.
- Giordano, P. C., Cernkovich, S.A., & Rudolph, J. L. (2002). Gender, crime, and desistance: Toward a theory of cognitive transformation. *American Journal of Sociology*, 107(4), 990-1064. <https://doi.org/10.1086/343191>
- Growns, B., Kinner, S. A., Conroy, E., Baldry, E., & Larney, S. (2018). A systematic review of supported accommodation programs for people released from custody. *International Journal of Offender Therapy and Comperative Criminology*, 62(8), 2174-2194. <https://doi.org/10.1177/0306624X17714108>
- Hammink, A., Altenburg, M., & Potenza, M. N. (2012). *De sociale gevolgen van verslaving. Een state of the art studie naar verstoring van sociale relaties, schooluitval, dakloosheid, schulden en huiselijk geweld als gevolg van alcohol- of drugsverslaving*. Rotterdam: IVO.
- Harte, J.M. (2020). Predictie van criminaliteit. In. M. Boone & C. Brants (Eds.), *Criminologie en Strafrecht*, 207-235. Boom Juridische Uitgevers.
- Harris, A., Evans, H. & Beckett, K. (2010). Drawing blood from stones: Legal debt and social inequality in the contemporary United States. *American Journal of Sociology*, 115, 1753-1799.
- Haynie, D. L., & Osgood, D. W. (2005). Reconsidering peers and delinquency: How do peers matter? *Social Forces*, 84(2), 1109-1130. <https://doi.org/10.1353/sof.2006.0018>
- Heerde, J. A., & Hemphill, S. A. (2016). Stealing and being stolen from: Perpetration of property offenses and property victimization among homeless youth – A systematic review. *Youth & Society*, 48(2), 265-300. <https://doi.org/10.1177/0044118X13490763>

- Heerde, J. A., Hemphill, S. A., & Scholes-Balog, K. E. (2016). 'Fighting' for survival: A systematic review of physically violent behavior perpetrated and experienced by homeless young people. *Aggression and Violent Behavior, 19*(1) 50-66. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.12.002>
- Hoeve, M., Dubas, J. S., Eichelsheim, V. I., Van der Laan, P. H., Smeenk, W., & Gerris, J. R. M. (2009). The relationship between parenting and delinquency: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology, 37*, 749-775. <https://doi.org/10.1007/s10802-009-9310-8>
- Hoeve, M., Jak S., Stams, G. J. J. M. & Meeus, W. H. J. (2016). Financial problems and delinquency in adolescents and young adults: A 6-year three-wave study. *Crime & Delinquency, 62*(11), 1488-1509. <https://doi.org/10.1177/0011128714541190>
- Hoeve, M., Stams, G. J. J. M., Van der Zouwen, M., Vergeer, M., Jurrius, K. & Asscher, J. J. (2014). A systematic review of financial debt in adolescents and young adults: Prevalence, correlates and associations with crime. *PLoS ONE, 9*(8), e104909. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0104909>
- Johnson, M. C., & Menard, S. (2012). A longitudinal study of delinquency abstention: Differences between life-course abstainers and offenders from adolescence into adulthood. *Youth Violence and Juvenile Justice, 10*(3), 278-291. <https://doi.org/10.1177/1541204011427714>
- Jolliffe, D., Farrington, D. P., Piquero, A. R., Loeber, R., & Hill, K. G. (2017). Systematic review of early risk factors for life-course-persistent, adolescence-limited, and late-onset offenders in prospective longitudinal studies. *Aggression and Violent Behavior, 33*, 15-23. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.009>
- Kahneman, D., Slovic, P., & Tversky, A. (1982). *Judgment Under Uncertainty: Heuristics and Biases*. Cambridge University Press.
- Kuhns, J. B., & Clodfelter, T. A. (2009). Illicit drug-related psychopharmacological violence: The current understanding within a causal context. *Aggression and Violent Behavior, 14*(1), 69-78. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.11.001>
- Lammers, S. M. M., Soe-Agnie, S. E., De Haan, H. A., Bakkum, G. A. M., Pomp, E. R., & Nijman, H. J. M. (2014). Middelengebruik en criminaliteit: Een overzicht. *Tijdschrift voor Psychiatrie, 56*(1), 32-39.
- Lans, M. & Heij, D. (2016). Problematisch middelengebruik. In A. Menger, L. Krechtig & J. Bosker (Reds.). *Werken in gedwongen kader: Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp. 197-209).
- Laub, J. H., Nagin, D. S., & Sampson, R. J. (1998). Trajectories of change in criminal offending: Good marriages and the desistance process. *American Sociological Review, 63*(2), 225-38. <https://doi.org/10.2307/2657324>
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice, 28*, 1-69. <https://doi.org/10.1086/652208>
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives; delinquent boys to age 70*. Cambridge: Harvard University Press.
- Lobmann, R. & Verthein, U. (2009). Explaining the effectiveness of heroin-assisted treatment on crime reductions. *Law and Human Behavior, 33*, 83-95. <https://doi.org/10.1007/s10979-008-9138-8>
- Lutze, F. E., Rosky, J. W., & Hamilton, Z. K. (2014). A multisite outcome evaluation of Washington State's reentry housing program for high risk offenders. *Criminal Justice and Behavior, 41*(4), 471-491. <https://doi.org/10.1177/0093854813510164>
- Lussier, P., McCuish, E., Deslauriers-Varin, N., & Corrado, R. (2017). Crime specialization as a dynamic process. In A. Blokland en V. van der Geest (Reds.), *The Routledge international handbook of life-course criminology* (pp. 112-139). Routledge.

- Maas, M., Legters, E. & Fazel, S. (2020). Professional en risicotaxatie-instrument hand in hand. Hoe de reclassering risico's inschat. *Nederlands Juristenblad*, 28, 2055-2059.
- Mahony, J. L., & Stattin, H. (2000). Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context. *Journal of Adolescence*, 23, 113-127. <https://doi.org/10.1006/jado.2000.0302>
- Massoglia, M., & Uggen, C. (2007). Subjective desistance and the transition to adulthood. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 23(1), 90-103. <https://doi.org/10.1177/1043986206298950>
- Massoglia, M., & Uggen, C. (2010). Settling down and aging out: Toward an interactionist theory of desistance and the transition to adulthood. *American Journal of Sociology*, 116(2), 543-82. <https://doi.org/10.1086/653835>
- McGloin, J. M., & Thomas, K. J. (2019). Peer influence and delinquency. *Annual Review of Criminology*, 2, 241-264. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011518-024551>
- Menger, A., Krechtig, L., & Bosker, J. (2016). *Werken in gedwongen kader: Methodiek voor het forensisch sociaal werk* (Herz. ed.). Uitgeverij SWP.
- Mitchell, O., Landers, M., & Morales, M. (2018). The contingent effects of fatherhood on offending. *American Journal of Criminal Justice*, 43, 603-626. <https://doi.org/10.1007/s12103-017-9418-2>
- McCloud, L. & Dwyer, R.E. (2011.) The fragile American: Hardship and financial troubles in the 21st century. *The Sociological Quarterly*, 52, 13-35.
- Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2001). Childhood predictors differentiate life-course persistent and adolescence limited antisocial pathways among males and females. *Development and Psychopathology*, 13, 355-375. doi:10.1017/S0954579401002097
- Moffitt, T. E., Arseneault, L., Jaffee, S. R., Kim-Cohen, J., Koenen, K. C., Odgers, C. L., Slutske, W. S., & Viding, E. (2008). Research review: DSM-V conduct disorder: Research needs for an evidence base. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(1), 3-33. doi: 10.1111/j.1469-7610.2007.01823.x
- Moore, T. M., Stuart, G. L., Meehan, J. C., Rhatigan, D. L., Hellmuth, J. C., & Keen, S. M. (2008). Drug abuse and aggression between intimate partners: a meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 28(2), 234-274. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2007.05.003>
- Nilsson, A. (2003). Living conditions, social exclusion and recidivism among prison inmates. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 4(1), 57-83. <https://doi.org/10.1080/14043850310005321>
- Oosterwijk, P. R., van der Ark, L. A., & Sijtsma, K. (2016). Numerical differences between Guttman's reliability coefficients and the GLB. In L. A. van der Ark, D. M. Bolt, W-C. Wang, J. A. Douglas, & M. Wiberg (Eds.) *Quantitative Psychology Research: The 80th Annual Meeting of the Psychometric Society, Beijing, 2015* (pp. 155-172). (Springer Proceedings in Mathematics & Statistics; Vol. 167). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-38759-8_12
- Osgood, D. W., Wilson, J. K., O'Malley, P. M., Bachman, J. G., & Johnston, L. D. (1996). Routine activities and individual deviant behavior. *American Sociological Review*, 61(4), 635-655. <https://doi.org/10.2307/2096397>
- Paternoster, R., & Bushway, S. (2009). Desistance and the feared self: Toward an identity theory of criminal desistance. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 99(4), 1103-1156.
- Petrosino, A., Derzon, J., & Lavenberg, J. (2009). The role of family in crime and delinquency: Evidence from prior quantitative reviews. *Southwest Journal of Criminal Justice*, 6, 108-132.

- Piotoska, P. J., Stride, C. B., Croft, S. E., & Rowe, R. (2015). Socioeconomic status and antisocial behaviour among children and adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review, 35*, 47-55. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2014.11.003>
- Pratt, T. C., Cullen, F. T., Sellers, C. S., Winfree, L. T., Madensen, T. D., Daigle, L. E., Fearn, N. E., & Gau, J. M. (2010). The empirical status of social learning theory: A meta-analysis. *Justice Quarterly, 27*(6), 765-802. <https://doi.org/10.1080/07418820903379610>
- Ramaekers, J. G., Verkes, R. J., Van Amsterdam, J. G. C., Van den Brink, W., Goudriaan, A. E., Kuypers, K. P. C., Arends, R., & Schellekens, A. F. A. (2016). *Middelengebruik en geweld. Een literatuurstudie naar de relatie tussen alcohol, drugs en geweld*. WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Revelle, W. (2021). *Procedures for psychological, psychometric, and personality research description – Psych package in R (version 2.1.3)*. <https://personality-project.org/r/psych/> <https://personality-project.org/r/psych-manual.pdf>
- Roy, L., Crocker, A. G., Nicholls, T. L., Latimer, E. A., & Reyes Ayllon, A. (2014). Criminal behavior and victimization among homeless individuals with severe mental illness: A systematic review. *Psychiatric Services, 65*(6), 739-750. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.201200515>
- Schroeder, R., Giordano, P., & Cernkovich, S. (2007). Drug use and desistance processes. *Criminology, 45*(1), 191-222. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2007.00076.x>
- Scott, C. K., Foss, M. A., Lurigio, A. J., & Dennis, M. L. (2003). Pathways to recovery after substance abuse treatment: Leaving a life of crime behind. *Evaluation and Program Planning, 26*(4), 403-412. [https://doi.org/10.1016/S0149-7189\(03\)00056-9](https://doi.org/10.1016/S0149-7189(03)00056-9)
- Seto, M. C., & Lalumière, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis. *Psychological Bulletin, 136*(4), 526-575. <https://doi.org/10.1037/a0019700>
- Servaas, L., Weerman, F., & Fischer, T. (2021). *Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag: Een literatuuronderzoek naar de wetenschappelijke stand van zaken*. Gemeente Rotterdam.
- Stone, R., & Rydberg, J. (2019). Parenthood, maturation, and desistance: Examining parenthood transition effects on maturation domains and subsequent reoffending. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology, 5*, 387-414. <https://doi.org/10.1007/s40865-019-00123-6>
- Swendsen, J., Anthony, J. C., Conway, K. P., Degenhardt, L., Dierker, L., Glantz, M., ... Merikangas, K. R. (2008). Improving targets for the prevention of drug use disorders: Sociodemographic predictors of transitions across drug use stages in the national comorbidity survey replication. *Preventive Medicine, 47*(6), 629-634. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2008.09.009>
- Sijtsma, K. (2009) On the use, the misuse, and the very limited usefulness of Cronbach's alpha. *Psychometrika, 74*(1), 107-120. <https://doi.org/10.1007/s11336-008-9101-0>
- Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American Sociological Review, 22*(6), 664-670. <https://doi.org/10.2307/2089195>
- Tang, W., Cui, Y., & Babenko, O. (2014). Internal Consistency: Do We Really Know What It Is and How to Assess It? *Journal of Psychology and Behavioral Science, 2*(2), 205-220.
- Uggen, C. (2000). Work as a turning point in the life course of criminals: A duration model of age, employment, and recidivism. *American Sociological Review, 65*(4), 529-46. <https://doi.org/10.2307/2657381>
- Van Beek, G., De Vogel, V., & Van de Mheen, D. (2021). The relationship between debt and crime: A systematic and scoping review. *European Journal of Probation, 13*(1), 41-71. <https://doi.org/10.1177/2066220320964896>

- Van der Geest, V., Skardhamar, T., & Verbruggen, J. (2017). Changes in offending around official labor market entry. In A. Blokland en V. van der Geest (Eds.), *The Routledge International Handbook of Life-Course Criminology* (p. 247-265). Routledge.
- Van de Weijer, S., Augustyn, M. B., & Besemer, S. (2017). Intergenerational transmission of crime. In A. Blokland en V. van der Geest (Eds.), *The Routledge International Handbook of Life-Course Criminology* (pp. 279-297). Routledge.
- Van Koppen, M. V. (2018). Criminal career dimensions of juvenile- and adult-onset offenders. *Journal of Developmental and Life Course Criminology*, 4, 92-119. <https://doi.org/10.1007/s40865-017-0074-5>
- Van Koppen, V., Van der Geest, V., Kleemans, E., & Kruisbergen, E. (2020). Employment and crime: A longitudinal follow-up of organized crime offenders. *European Journal of Criminology*. <https://doi.org/10.1177/1477370820941287>
- Van Schellen, M., Apel, R., & Nieuwbeerta, P. (2012). "Because you're mine, I walk the line"? Marriage, spousal criminality, and criminal offending over the life course. *Journal of Quantitative Criminology*, 28, 701-723. <https://doi.org/10.1007/s10940-012-9174-x>
- Vazsonyi, A. T., Mikuška, J., Kelley, E. L. (2017). It's time: A meta-analysis on the self-control-deviance link. *Journal of Criminal Justice*, 48, 48-63. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2016.10.001>
- Visher, C. A., Winterfield, L., & Coggeshall, M. B. (2005). Ex-offender employment programs and recidivism: A meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 1(3), 295-315. <https://doi.org/10.1007/s11292-005-8127-x>
- Walters, G. D. (2020). Crime and social cognition: A meta-analytic review of the developmental roots of adult criminal thinking. *Journal of Experimental Criminology*, 1-25. <https://doi.org/10.1007/s11292-020-09435-w>
- Warr, M. (1998). Life-course transitions and desistance from crime. *Criminology*, 36(2), 183-216. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1998.tb01246.x>
- Warr, M. (2002). *Companions in crime: The social aspects of criminal conduct*. Cambridge University Press.
- Weulen Kranenbarg, M., Ruiter, S., Van Gelder, J, -L, & Bernasco, W. (2018). Cyber-Offending and Traditional Offending over the Life-Course: an Empirical Comparison. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 4(3), 343-364. <https://doi.org/10.1007/s40865-018-0087-8>
- Willse, J.T (2018), *Classical Test Theory Functions Version 2.3.3* – CTT package in R. <https://cran.r-project.org/web/packages/CTT/CTT.pdf>
- Wilson, L. C., & Scarpa, A. (2011). The link between sensation seeking and aggression: A meta-analytic review. *Aggressive behavior*, 37, 81-90. <https://doi.org/10.1002/ab.20369>
- Woodward, L. J. Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. (2002). Deviant partner involvement and offending risk in early adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(2), 177-190. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00011>
- Yukhnenko, D., Sridhar, S., & Fazel, S. (2020). A systematic review of criminal recidivism rates worldwide: 3-year update. *Wellcome open research*, 4, 28. <https://doi.org/10.12688/wellcomeopenres.14970.3>
- Zoutewelle-Terovan, M., Van der Geest, V., Liefbroer, A., & Bijleveld, C. (2014). Criminality and family formation: Effects of marriage and parenthood on criminal behavior for men and women. *Crime & Delinquency*, 60(8), 1209-1234. <https://doi.org/10.1177/1043986206298950>

B. STATISTISCHE VERANTWOORDING EN TABELLEN DEELONDERZOEK II

De meting van de constructvaliditeit bestaat uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel heeft betrekking op de interne consistentie van het instrument. Rondom de term interne consistentie bestaat veel onduidelijkheid. Een review van de in de literatuur gebruikte definities geeft de volgende overkoepelende uitleg: interne consistentie is een psychometrisch kenmerk van een test welke wordt geassocieerd met de samenhang tussen items en de algemene schaalconstructie, onafhankelijk van de lengte van de test (Tang et al., 2014). Met andere woorden en vertaald naar het huidige onderzoek; door middel van interne consistentie kan onderzocht worden of de kernvragen een goede interne samenhang hebben om zo de reclasseringswerker te helpen met het vormen van een oordeel op een specifiek leefgebied. De methode waar dat het vaakst mee gebeurt is de Cronbach's alfa. Uit de literatuur is echter gebleken dat de Cronbach's alfa om twee redenen niet ideaal is (Sijtsma, 2009). Allereerst geeft de Cronbach's alfa een conservatieve schatting en dus alleen een ondergrens. Daarnaast is de Cronbach's alfa strikt genomen geen maat voor interne consistentie. Om die reden is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een ander maat, namelijk de Guttman's lambda 4 (λ_4) door middel van het *psych package* in R (Revelle, 2021). Deze maat wordt gezien als een goed alternatief voor de Cronbach's alfa (Bento, 2015; Oosterwijk et al., 2016). Het concept van de λ_4 is relatief simpel. De maat wordt berekend door de items in twee groepen in te delen. De indeling staat vrij, dit kan bijvoorbeeld de eerste helft en de tweede helft van de items zijn, maar ook alle oneven en even items¹³. Van deze twee sets items wordt de covariantie uitgerekend, daarnaast wordt ook de variantie in de totale testscore berekend. Deze waarden worden dan in de volgende formule gebruikt

$$\lambda = \frac{4cov(h_1, h_2)}{var(tot)}$$

Waarbij h_1 de partiele scores zijn van de eerste helft items en h_2 de scores van de tweede helft items. De interpretatie van de uitkomst is vergelijkbaar met de interpretatie van de Cronbach's alfa: er kan een score gevonden worden tussen de 0 en de 1, hoe hoger de score hoe consistent de bevindingen. De precieze beoordeling van een goede interne consistentie is niet eenduidig, over het algemeen wordt aangenomen dat een minimale lambda van .65 - .70 voldoende is.

Om zeker te zijn van de betrouwbaarheid van de uitkomsten van λ_4 moeten aan een tweetal voorwaarden worden voldaan: de test mag niet te lang zijn (te veel items) en er moeten genoeg observaties zijn (Bento, 2015). Gegeven de RISC-data blijkt voldaan te zijn aan deze voorwaarden voor de leefgebieden Delictverleden, Dagbesteding, Middelengebruik en verslaving, en Psychosociaal functioneren. Voor de leefgebieden Huisvesting, Financiën, Relatie partner, gezin en familie, Sociaal netwerk en Houding zijn slechts twee kernvragen gesteld. Het gebruik van twee items om een onderliggend construct te vangen is nooit aan te raden en om die reden is het ook moeilijk een goede betrouwbaarheidsmaat te vinden. Uit de literatuur blijkt dat de Spearman-Brown coëfficiënt hier het meest geschikt is (Eisinga et al., 2012). De Spearman-Brown coëfficiënt wordt net als de λ_4 berekend op basis van indeling in twee groepen, zogenaamde *split-halves measures*. Waarbij de correlatie berekend wordt tussen de

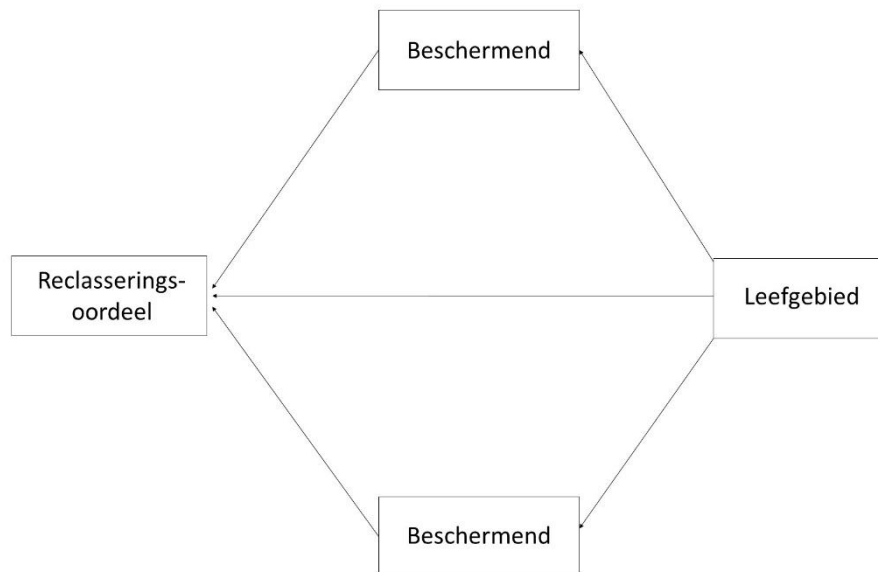
¹³ De gebruikte R-functie (*splitHalf*) berekent de λ_4 op basis van alle mogelijke indelingen wanneer er minder dan 16 items gemeten zijn. Voor de RISC-leefgebieden was dit het geval.

ene helft van de test en de andere helft met de Spearman-Brown formule om zo de betrouwbaarheid te schatten (Eisinga et al., 2012). De Spearman-Brown coëfficiënt is verkregen door middel van de *CTT-package* in R (Willse, 2018).

Het tweede onderdeel in deelonderzoek II betreft de constructvaliditeit en is gemeten door middel van padmodellen. Padmodellen of padanalyses maken het mogelijk een theoretisch, conceptueel model voor de relaties tussen de variabelen te toetsen. Hierbij is het mogelijk allerlei verschillende typen relaties mee te nemen, zo kunnen zowel mediërende als reciproke relaties onderzocht worden samen met de reguliere asymmetrische relaties. Wanneer gesproken wordt van een padmodel worden alleen geobserveerde variabelen meegenomen, dat wil zeggen variabelen die al gemeten zijn (Kline, 2005).

In deze studie zal onderdeel C van de RISC, het reclasseringsoordeel en de uitkomsten op de OxRec als conceptueel model meegenomen worden. Zo is verondersteld dat de kernvragen leiden tot de inschatting op het leefgebied, en de inschatting op het leefgebied vervolgens van invloed is op het reclasseringsoordeel, waarbij rekening gehouden wordt met of de reclasseringsswerkers het specifieke leefgebied beschermend of delictgerelateerd achtten. Deze variabelen zijn hierdoor (partiële) mediërende variabelen, waarbij we veronderstellen dat er een directe relatie loopt van het oordeel op het leefgebied naar het reclasseringsoordeel en dat er ook een tweede relatie te onderscheiden is die loopt via de mediërende variabelen (een indirect verband – zie Figuur B1). Als laatste is er de verwachting dat naast de kernvragen en leefgebieden ook de uitkomsten op de OxRec van invloed kunnen zijn op het reclasseringsoordeel.

De pijlen in het conceptuele model (zie hoofdstuk 4, Figuur 4.1) geven de richting van een verband weer, in het geval van de RISC loopt dus een verband van kernvragen naar (→) leefgebied naar (→) eindoordeel. Elke relatie in het padmodel wordt weergegeven met een zogenaamd partieel regressiegewicht. Dit getal geeft de relatie van het gehele pad weer, dat betekent dat de coëfficiënten die weergegeven zijn altijd met inachtneming van de voorliggende delen van het model zijn. Dit maakt het mogelijk om precies te onderzoeken of relaties tussen de variabelen zo lopen zoals verondersteld.

Figuur B1*Voorbeeld weergave partieel mediërend verband*

In het onderzoek is gebruik gemaakt van de *SEM builder* in *STATA* om de padanalyses te draaien. Hierbij zijn verschillende methoden toegepast. De reguliere versie van de padanalyse gaat uit van interval-variabelen en biedt de mogelijkheid om naast ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten ook de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten weer te geven. Voor dit onderzoek zijn wij vooral geïnteresseerd in de laatste, de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (ook wel β 's). Binnen het model van de RISC willen we namelijk weten hoe de kernvragen, de leefgebieden en de OxRec bijdragen aan de vorming van het reclasseringsoordeel. Gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten zijn de gewichten die verkregen worden wanneer met de z-scores van de oorspronkelijke variabelen gewerkt zou worden. Hierdoor kunnen de variabelen direct met elkaar vergeleken worden en kunnen uitspraken gedaan worden over de invloed van de variabelen op de afhankelijke variabele (reclasseringsoordeel). Naast de reguliere SEM biedt *STATA* ook de optie van *Generalized SEM (GSEM)*, dit type padmodel kan naast interval-variabelen ook binaire, continue, count, categorische variabelen meenemen. Een nadeel hiervan is dat er geen gestandaardiseerde coëfficiënten weergegeven kunnen worden. Ook is het niet mogelijk, in tegenstelling tot de

reguliere SEM, om 'goodness-of-fit' maten te geven.

In de RISCO-data zijn de leefgebieden en het reclasseringoordeel gemeten door middel van ordinale variabelen. De kernvragen zijn zowel binaire als ordinale variabelen. Dit maakt dat de GSEM de meest passende versie is voor het analyseren de data. De GSEM geeft echter geen gestandaardiseerde coëfficiënten en aangezien we hier wel in geïnteresseerd zijn, zijn alle variabelen eerst gestandaardiseerd via de *standardize-command* in STATA. Vervolgens is GSEM toegepast waarbij gebruik is gemaakt van de *Probit-linkfunctie* voor categorische en binaire variabelen.

De RISCO-data kent nog een tweede probleem, namelijk dat van missing data. Specifiek met betrekking tot de kernvragen is de categorie 'onbekend' ingevuld, deze categorie past niet in de ordening en is om deze reden als missing behandeld. GSEM gaat op de volgende manier met missings om: per vergelijking wordt gekeken of observaties (metingen) meegenomen worden of niet. Dit zogenaamde *equation wise deletion* lijkt op de meer reguliere *pairwise deletion* waarbij de case (in dit geval een RISCO-beoordeling) niet hoeft te worden verwijderd bij één missende waarde, maar dat alleen bij het berekenen van de specifieke vergelijking waarop deze case een missende waarde heeft, de case buiten beschouwing wordt gelaten. Het voordeel is dat er minder observaties verloren gaan. Binnen de reguliere SEM is hier echter nog een betere oplossing voor namelijk het gebruik van de Maximum Likelihood Missing Values (MLMV) functie. Deze functie neemt alle observatie mee ongeacht de missings. Hiervoor zijn wel een aantal assumpties: de gegevens zijn *missing at random (MAR)*, de cases met missende waarden hebben geen systematische andere uitkomst op de afhankelijke variabele, en er is sprake van *joint normal distribution*. Voor de RISCO-data kan na toetsing gesteld worden dat deze MAR zijn. De joint normal distribution is lastiger te toetsen en zou men kunnen veronderstellen. Om die reden is het conceptuele model ook nogmaals getoetst door middel van de reguliere SEM methode met een MLMV-functie. Op die manier kon meer data meegenomen worden, gestandaardiseerde coëfficiënten direct weergegeven worden en goodness-of-fit testen (GOF) gedaan worden. Zowel de GSEM als SEM modellen gaven dezelfde uitkomsten. Uiteraard verschillen de coëfficiënten, maar aangezien wij niet geïnteresseerd zijn in de interpretatie hiervan, maar alleen in de relatieve vergelijking is dit geen groot probleem. Alle GOF-maten lieten ook zien dat het model goed bij de data past. Hierbij moet opgemerkt worden dat de grootte van de sample hier ook aan bijdraagt.

In het rapport zijn de gestandaardiseerde coëfficiënten van de SEM met MLMV-functie gerapporteerd voor onderdelen van het conceptuele model. De interpretatie van dit model verschilt niet van de geschatte interpretatie van de GSEM. Omwille van de interpreteerbaarheid en leesbaarheid is niet het gehele conceptuele model gepresenteerd, maar slechts de losse onderdelen. Bij interesse kan bij de auteurs het gehele model opgevraagd worden.

Tabel B1
Padanalyse

	Directe effecten				Indirecte effecten				Totale effecten			
	<i>B</i>	<i>S.E</i>	<i>p</i>	β	<i>B</i>	<i>S.E</i>	<i>p</i>	β	<i>B</i>	<i>S.E</i>	<i>p</i>	β
Recidiverisico												
Delictverleden	0.113	0.007	0.000	0.170	0.027	0.006	0.000	0.040	0.139	0.004	0.000	0.210
Huisvesting	0.047	0.009	0.000	0.069	-0.004	0.007	0.549	-0.007	0.042	0.005	0.000	0.062
Dagbesteding	0.012	0.009	0.172	0.017	0.010	0.007	0.141	0.014	0.022	0.005	0.000	0.032
Financiën	-0.010	0.009	0.269	-0.014	0.028	0.007	0.000	0.403	0.018	0.005	0.000	0.026
Relaties met partner, gezin en familie	-0.000	0.009	0.990	-0.000	0.003	0.007	0.700	0.004	0.003	0.005	0.577	0.003
Sociaal netwerk	-0.022	0.010	0.025	-0.029	0.016	0.007	0.025	0.022	-0.005	0.006	0.369	-0.007
Middelengebruik	0.063	0.009	0.000	0.095	0.016	0.008	0.005	0.023	0.078	0.005	0.000	0.118
Psychosociaal	0.062	0.010	0.000	0.080	0.040	0.008	0.000	0.051	0.102	0.006	0.000	0.131
Houding	0.062	0.010	0.000	0.082	0.012	0.007	0.109	0.016	0.074	0.006	0.000	0.098
OxRec	0.116	0.004	0.000	0.214					0.116	0.004	0.000	0.214
OxRec - geweldsrecidive	0.011	0.005	0.021	0.017					0.011	0.005	0.021	0.017
Risico op letsel												
Delictverleden	0.041	0.007	0.000	0.074	0.012	0.005	0.030	0.021	0.053	0.004	0.000	0.095
Huisvesting	0.035	0.009	0.000	0.060	-0.002	0.007	0.798	-0.003	0.003	0.004	0.000	0.057
Dagbesteding	0.009	0.008	0.287	0.015	-0.002	0.007	0.758	-0.003	0.007	0.005	0.176	0.012
Financiën	-0.012	0.008	0.149	-0.020	-0.014	0.007	0.032	-0.024	-0.026	0.005	0.000	-0.045
Relaties met partner, gezin en familie	0.010	0.008	0.211	0.017	0.023	0.007	0.001	0.037	0.033	0.004	0.000	0.053
Sociaal netwerk	-0.020	0.009	0.003	-0.031	0.002	0.007	0.797	0.003	-0.018	0.005	0.001	-0.029
Middelengebruik	0.031	0.009	0.000	0.056	0.019	0.007	0.009	0.035	0.051	0.004	0.000	0.091
Psychosociaal	0.035	0.009	0.000	0.053	0.044	0.007	0.000	0.066	0.079	0.005	0.000	0.119
Houding	0.037	0.009	0.000	0.057	0.016	0.007	0.022	0.025	0.052	0.005	0.000	0.082

OxRec	-0.029	0.004	0.000	-0.064					-0.029	0.004	0.000	0.095
OxRec - geweldsrecidive	0.169	0.005	0.000	0.308					0.169	0.005	0.000	0.308
Risico op onttrekking												
Delictverleden	0.042	0.007	0.000	0.071	0.023	0.006	0.000	0.038	0.065	0.004	0.000	0.109
Huisvesting	0.049	0.009	0.000	0.079	0.005	0.007	0.491	0.008	0.054	0.005	0.000	0.087
Dagbesteding	0.010	0.009	0.259	0.016	0.024	0.007	0.001	0.037	0.034	0.005	0.000	0.054
Financiën	-0.004	0.009	0.634	-0.007	0.008	0.007	0.239	0.013	0.004	0.005	0.391	0.007
Relaties met partner, gezin en familie	0.027	0.009	0.002	0.041	-0.015	0.007	0.031	-0.023	0.012	0.005	0.009	0.018
Sociaal netwerk	-0.017	0.010	0.084	-0.025	0.009	0.007	0.227	0.013	-0.008	0.006	0.174	-0.012
Middelengebruik	0.045	0.009	0.000	0.076	0.008	0.008	0.283	0.014	0.053	0.005	0.000	0.090
Psychosociaal	0.023	0.010	0.022	0.033	0.009	0.008	0.270	0.012	0.032	0.006	0.000	0.045
Houding	0.124	0.010	0.000	0.184	0.042	0.007	0.000	0.062	0.167	0.006	0.000	0.246
OxRec	0.051	0.004	0.000	0.105					0.051	0.004	0.000	0.105
OxRec - geweldsrecidive	0.022	0.005	0.000	0.039					0.022	0.005	0.000	0.039

C. TOPICLIJST EN TABELLEN DEELONDERZOEK III

Document C1.

Topiclijst deelnemers interview

INTRODUCTIE

- Voorstellen en uitleg functie

INSTRUCTIES / THEORETISCHE ACHTERGROND

- Ervaringen met en reacties op RISC training
- Functie en gebruik 'i-tjes' in de RISC
- Beschermende factoren in het 'stoplichtmodel'
- Verhouding eendoordeel RISC vs. eendoordeel OxRec
- Invulinstructies antwoordcategorieën
- Belang van kernvragen en niet-kernvragen
- Adviesrapportage als doel van de RISC

- Wat zijn naar uw mening de sterke kanten/positieve aspecten van de instructies over en theoretische onderbouwing van de RISC?
- Wat kan er naar uw mening verbeterd worden aan de instructies en/of theoretische onderbouwing van de RISC als geheel?

LEEFGEBIEDEN / SPECIFIEKE KNELPUNTEN

- Welke leefgebieden zijn uit uw ervaring het duidelijkst om te scoren voor medewerkers?
- Over welke leefgebieden krijgt u vaak vragen of reacties vanuit reclasseringswerkers?

Voorleggen voorlopige resultaten experiment:

- Overeenstemming/variantie op leefgebieden
- Leefgebied Middelengebruik en verslaving
- Vragen omtrent motivatie en houding cliënt
- Omgaan met ontkennende verdachte

ALGEMEEN OORDEEL

- In hoeverre vindt u de nieuwe RISC een verbetering ten opzichte van de oude RISC?
- Welke dingen zijn in uw ogen specifiek verbeterd aan de RISC?
- Is de nieuwe RISC naar uw mening duidelijker voor reclasseringswerkers in de praktijk dan de oude RISC?
- Wat zijn naar uw mening de positieve aspecten van de RISC?
- Waar in de RISC zitten volgens u nog onduidelijkheden en/of knelpunten?
- Wat zou u nog verbeterd willen zien aan de huidige RISC?

AFSLUITING

- Overige vragen en/of opmerkingen
-

Tabel C1*Overzicht respondenten experiment*

ID-nummer	RO	Regio	Standplaats
1	RN	Zuid	Breda
2	RN	Zuid	Breda
3	SVG	Novadic Kentron	Breda
4	RN	Zuid / Limburg	Roermond
5	SVG	Novadic Kentron	Roermond
9	RN	Zuid	Den Bosch
10	SVG	Novadic Kentron	Eindhoven
12	RN	Zuid	Tilburg
13	SVG	Novadic Kentron	Tilburg
14	RN	Zuid	Breda
15	LJ&R	-	Heerlen
16	LJ&R	-	Heerlen
17	LJ&R	-	Heerlen
18	LJ&R	-	Heerlen
19	SVG	Tactus	Enschede
20	RN	Midden-Noord	Leeuwarden
21	RN	Oost	Arnhem
22	RN	Oost	Nijmegen
23	RN	Oost	Zwolle
24	RN	Oost	Zwolle
25	RN	Midden-Noord	Hoogeveen-Meppel
26	SVG	Tactus	Apeldoorn
27	RN	Oost	Enschede
28	RN	Midden-Noord	Leeuwarden
29	RN	Midden-Noord	Groningen
30	RN	Midden-Noord	Groningen
31	RN	Oost	Apeldoorn
32	RN	Oost	Zutphen
33	RN	Oost	Zutphen
34	SVG	Fivoor	Heerhugowaard
35	RN	Noord-West	Alkmaar
36	RN	Noord-West	Alkmaar
37	RN	Noord-West	Amsterdam
38	SVG	Tactus	Almere
39	SVG	Fivoor	Haarlem
40	RN	Noord-West	Amsterdam
41	RN	Noord-West	Amsterdam
42	SVG	Inforsa	Amsterdam
43	RN	Zuid-West	Den Haag
44	RN	Midden-Noord	Utrecht

45	RN	Midden-Noord	Utrecht
46	RN	Midden-Noord	Utrecht
47	RN	Midden-Noord	Utrecht
48	SVG	Fivoor	Leiden
49	SVG	Fivoor	Den Haag
50	RN	Zuid-West	Den Haag
51	RN	Oost	Nijmegen
52	LJ&R	-	Rotterdam
53	SVG	-	-
54	RN	Zuid-West	Rotterdam
55	RN	Zuid-West	Rotterdam
56	RN	Zuid-West	Rotterdam
57	SVG	Fivoor	Den Haag
58	SVG	Tactus	Enschede
60	SVG	Tactus	Enschede
61	SVG	Noord	Leeuwarden
62	SVG	Novadic Kentron	Breda
63	SVG	Novadic Kentron	Breda
64	SVG	Novadic Kentron	Tilburg

Tabel C2*IRR en IRA voor de risico's en het verkeerslichtmodel*

	Casus 1			Casus 2			Casus 3			Casus 4		
	%	AC1/AC2	s.e.	%	AC1/AC2	s.e.	%	AC1/AC2	s.e.	%	AC1/AC2	s.e.
Risico's	82.8	0.898	0.07	86.2	0.948	0.02	57.9	0.398	0.08	82.3	0.900	0.13
Recidive	85.2	0.916		92.6	0.974		46.4	0.409		100	1.000	
Letsel	63.1	0.738		79.6	0.918		71.3	0.633		54.5	0.717	
Onttrekking	100	1.000		86.2	0.949		56.1	0.621		92.3	0.997	
Leefgebieden - verkeerslichtmodel	64.3	0.858	0.06	53.0	0.703	0.10	43.2	0.614	0.04	60.5	0.735	0.12
Delictverleden	83.3	0.953		80.3	0.924		50.7	0.789		100	1.000	
Huisvesting	92.9	0.962		46.7	0.715		51.2	0.754		24.1	0.358	
Dagbesteding	100	1.000		62.7	0.852		54.5	0.791		73.8	0.900	
Financiën	86.2	0.962		34.8	0.512		40.7	0.704		71.6	0.890	
Relatie partner, gezin en familie	92.6	0.980		27.1	0.383		43.7	0.700		23.6	-0.031	
Sociaal netwerk	42.3	0.694		24.3	0.347		30.5	0.483		42.5	0.634	
Middelengebruik en verslaving	31.3	0.568		78.2	0.914		41.9	0.721		100	1.000	
Psychosociaal	44.3	0.750		92.0	0.979		31.0	0.507		37.4	0.473	
Houding	42.6	0.730		31.0	0.477		44.8	0.748		69.6	0.902	

Noot. % = ongewogen overeenstemmingspercentage, AC1/AC2 = gewogen overeenstemmingscoëfficiënt voor ordinale data, ongewogen overeenstemmingscoëfficiënt voor nominale data.

Tabel C3*IRR en IRA voor de kernvragen*

	Casus 1			Casus 2			Casus 3			Casus 4		
	%	AC1/AC2	S.E.	%	AC1/AC2	S.E.	%	AC1/AC2	S.E.	%	AC1/AC2	S.E.
Primair delict	92.3	0.915	0.04	81.6	0.728	0.136	69.8	0.637	0.07	81.6	0.0.728	0.14
Proceshouding	92.9	0.927		68.5	0.659		64.8	0.615		68.5	0.659	
Alleen/samenplegen	86.0	0.850		100	1.000		54.0	0.172		100	1.000	
Onder invloed	92.9	0.923		86.0	0.850		71.3	0.602		86.0	0.850	
Letsel	100	1.000		100	1.000		76.1	0.690		100	1.000	
Materiele schade	92.9	0.923		53.4	0.400		87.1	0.583		53.4	0.400	
Delictverleden	88.3	0.873	0.02	92.2	0.703	0.15	90.1	0.882	0.12	72.7	0.703	0.15
Start delinquentie	92.9	0.923		42.6	0.206		100	1.000		42.6	0.206	
Eerdere justitiële afdoeningen	100	1.000		100	1.000		100	1.000		100	1.000	
Delictpatroon	93.1	0.926		61.9	0.581		60.5	0.547		61.9	0.581	
Huisvesting	67.1	0.541	0.56	67.4	0.567	0.52	67.4	0.567	0.52	71.0	0.577	0.38
Zonder vaste woon/verblijfplaats	100	1.000		62.1	0.402		100	1.000		92.9	0.923	
Achterstandsbuurt	34.2	0.037		86.2	0.841		34.7	0.046		49.2	0.004	
Dagbesteding	80.6	0.792	0.05	58.8	0.494	0.14	55.8	0.472	0.06	75.9	0.724	0.15
Zinnvolle dagbesteding	74.6	0.664		80.8	0.764		69.9	0.648		92.9	0.923	
Herhaaldelijk werkloos	80.2	0.755		69.5	0.642		53.2	0.146		92.9	0.923	
Spijbelen/ongemotiveerd	92.9	0.923		34.2	0.166		49.7	0.335		73.5	0.697	
Schorsingen werk/opleiding	74.6	0.664		50.7	0.141		50.3	0.045		44.2	0.236	
Financiën	86.5	0.844		65.3	0.437	0.39	74.6	0.702		100	1.000	
Disfunctionele levensstijl	92.9	0.923		49.8	0.024		49.3	0.328		100	1.000	
Schulden	80.2	0.755		80.8	0.764		100	1.000		100	1.000	
Relaties	72.8	0.674	0.27	50.6	0.315	0.07	65.9	0.571		100	1.000	
Familie/gezinslid met JD	52.6	0.386		46.8	0.284		86.7	0.847		100	1.000	
Problematische gezinssituatie	92.9	0.923		54.5	0.417		45.1	0.253		100	1.000	

Sociaal netwerk	39.5	0.275	0.14	50.7	0.404	0.12	38.1	0.187	0.12	44.4	0.199	0.20
Criminele vrienden/kennissen	49.8	0.401		41.8	0.284		45.3	0.257		56.7	0.257	
Negatieve beïnvloeding	29.3	0.085		59.5	0.552		30.8	0.110		32.2	0.133	
Middelengebruik en verslaving	65.6	0.576		79.3	0.756	0.12	70.2	0.597	0.15	81.6	0.800	0.16
Op dit moment verslaafd	59.5	0.497		93.1	0.926		80.8	0.764		92.6	0.920	
Middelengebruik centraal	92.6	0.920		93.1	0.926		100	1.000		85.8	0.835	
Verwevenheid middelengebruik	57.3	0.462		53.0	0.146		48.8	-0.014		100	1.000	
Mening cliënt	44.2	0.236		63.8	0.590		66.0	0.494		29.8	0.095	
Middelengebruik verleden	74.6	0.664		93.1	0.926		55.7	0.225		100	1.000	
Psychosociaal functioneren	54.1	0.445	0.20	72.5	0.673	0.17	46.5	0.320	0.12	56.3	0.467	0.06
Impulsief gedrag	24.9	0.009		70.4	0.586		39.7	0.251		48.1	0.378	
Probleemoplossend vermogen	43.9	0.316		93.1	0.926		38.9	0.240		66.7	0.627	
Antisociale gedragingen	92.9	0.923		86.5	0.855		36.9	0.093		58.4	0.480	
Sensatiezoekend	54.8	0.198		40.1	0.153		70.4	0.586		52.1	0.378	
Houding	89.7	0.885		73.6	0.690	0.36	58.0	0.387	0.31	100	1.000	
Pro-criminele attitude	100	1.000		47.3	0.293		41.4	0.182		100	1.000	
Niet-nakomen afspraken	79.5	0.744		100	1.000		74.6	0.711		100	1.000	

Noot. % = ongewogen overeenstemmingspercentage, AC1/AC2 = gewogen overeenstemmingscoëfficiënt voor ordinale data, ongewogen overeenstemmingscoëfficiënt voor nominale data